LINKSMOS ISTORIJOS

APIE TILĮ ULENŠPYGELĮ,

GIMUSĮ BRAUNŠVEIGO ŽEMĖJE

EIN KURTZWEILIG LESEN VON TILL ULENSPIEGEL, GEBOREN AUS DEM LAND ZU BRAUNSCHWEIG

Aus dem Plattdeutsch übersetzt *Liucija Citavičiūtė*

Institutum Litterarum
Lituanicarum Ethnologiaeque
Vilnius, 2016

LINKSMOS ISTORIJOS APIE TILĮ ULENŠPYGELĮ, GIMUSĮ BRAUNŠVEIGO ŽEMĖJE

Iš vokiečių žemaičių kalbos vertė *Liucija Citavičiūtė*

Lietuvių literatūros
ir tautosakos institutas
Vilnius, 2016

UDK 821.112.2(493)-31

Knygos leidimą parėmė
Lietuvos respublikos kultūros ministerija

Versta iš: Ein kurtzweilig lesen von Dyl Ulenspiegel geboren vß dem land zu Brunßwick: Wie er sein Leben verbracht hatt. Faks.-Ausg. von 1515. Mit 65 Nachbildungen alter Holzschnitte. Leipzig : Insel, 1911. CXIX Bl., 39 S.

Rengimo komisija *Jadvyga Bajarūnienė,
Rasa Balčikonytė, Dainius Būrė, Ona Daukšienė,
Genovaitė Dručkutė, Sigitas Narbutas,
Gytis Vaškelis*

Iš vokiečių žemaičių kalbos vertė *Liucija Citavičiūtė*
Redaktorė *Erika Malažinskaitė*
Serijos dailininkė *Sigutė Chlebinskaitė*
Maketavo *Vida Daškuvienė*

ISSN 1648-6412
ISBN 978-609-425-179-5

TURINYS

1 Žr. paaišk. įvade.

ĮVADAS

Vokiečių švankų knyga apie Tilį Ulenšpygelį yra vienas populiariausių vėlyvųjų Viduramžių kūrinių. Jo pagrindas – iš lūpų į lūpas plitusios istorijos apie šelmį ir išdaigininką Tilį Ulenšpygelį. Pasakojimai plėtojosi, transformavosi, o apie 1450 m. buvo užrašyti. Apie 1478 m. rankraštis išspausdintas Liubeke. Šio leidimo egzempliorių neišliko.

Seniausias išlikęs egzempliorius išspausdintas 1515 m. Štrasburge, Johanneso Grüningerio oficinoje. Knyga parašyta vokiečių vidurio žemaičių kalba. Jos pavadinimas – *Ein kurtzweilig lesen von Dyl Vlenspiegel, geborē vß dem land zu Brunßwick. Wie er sein leben volbracht hatt. XCVI seiner Geschichten.*

Kas yra leidinio parengėjas, pratarmėje save vadinantis *ponu N.*?

Dabar neabejojama, kad 1515-ųjų leidimą parengė Hermannas Bote. Jis gimė apie 1540 m., spėjama, Braunšveige, vėliau tarnavo Braunšveigo miesto raštininku. Mirė apie 1520 m. Bote buvo žinomas savo laikmečio poetas, politinių satyrų autorius, rašęs anonimiškai. Kūrinių autorystė nustatyta pagal braižą, palyginus Bote's ranka užrašytas miesto kronikas ir jo kūrinių rankraščius. Sunkiau buvo nustatyti parengėjo vardą spausdintame kūrinyje. Mįslę įminė Ciuricho advokatas Peteris Honeggeris. Istorijose

apie Tilį Ulenšpygelį jis pastebėjo įrašytą akrostichą. Pirmosios paskutiniųjų istorijų (90–91) raidės sudaro asmenvardį ERMAN B. Apie atradimą paskelbta 1971 m.

Kas buvo knygos herojus Tilis Ulenšpygelis?

Pasak Bote's, Ulenšpygelis gimė Kneitlingene (Žemutinė Saksonija) ir buvo keliaujantis amatininkas bei pagarsėjęs pokštininkas. Nežinia, kiek Bote pasinaudojo senais rankraščiais ir dar gyvais pasakojimais ir kiek prikūrė pats. Kai kurie tyrėjai linkę Ulenšpygelio istorijas laikyti Bote's kūriniu, tačiau vyrauja nuomonė, kad Ulenšpygelis – realus asmuo, gyvenęs beveik tuo pačiu metu, kaip ir kitas populiarus vokiečių sakmės veikėjas – juodasis magas daktaras Johanas Faustas.

Vardas *Tilis* (*Till*) kildinamas iš seno vokiško asmenvardžio *Tilldrick*, kuris vėliau transformavosi į *Dietrich*. Jo rašyba ankstyvuosiuose leidimuose įvairavo: *Dyl, Dil, Thiel, Thyl* ir kt. Herojaus pavardė gali būti reali arba išgalvota. Braunšveigo miesto, esančio 17 kilometrų nuo Kneitlingeno, archyvuose XIII a. užfiksuota pavardė *Ulenspiegel*. Tačiau galimas daiktas, kad pavardę personažui Bote parinko, atsižvelgdamas į jo charakterį. Šis sudurtinis žodis vokiečių žemaičių kalboje tariamas *ul den Spiegel* (arba *ul'n spegel*). *Ulen* reiškia „valyti", o *Spiegel* – medžiotojų žargonu reiškė „pasturgalį". Dar ir dabar šviesus kailiukas ant stirnos pasturgalio vadinamas *Spiegel*. Taigi visa frazė turėtų reikšti: *nušluostyk užpakalį* (arba vulg.: *pabučiuok man į užpakalį*). Vėliau ši etimologija buvo aiškinama ir kitaip: *Eule* (pelėda) ir *Spiegel* (veidrodis). Tokią reikšmę savo pavardei teikė ir pats Ulenšpygelis, savo herbu lai-

kęs pelėdą su veidrodžiu naguose. Todėl pavardę galima interpretuoti ir taip: *išminties veidrodis*, t. y. veidrodis, kuriame kiekvienas pamato savo kvailumą, o herojaus kartojamą frazę *ick bin ulen spegel* galima suprasti: *aš esu jūsų veidrodis*, taigi – parodau, kokie esate iš tikrųjų. Vertimuose į kitas kalbas pavardės forma įvairuoja. Lietuviškuose tekstuose vartojami abu variantai – *Ulenšpygelis* ir *Eulenšpygelis*, tačiau aptinkamas ir trečias (fonetinis) variantas – *Oilenšpygelis*. Šiame vertime pasirinkta seniausia vardo forma – *Ulenšpygelis*.

Knygoje atsiskleidžia pagarsėjusio pokštininko gyvenimas nuo gimimo iki mirties. Kiekvienoje istorijoje aprašomas koks nors nutikimas – pats savaime liaudiškas anekdotas. Tai būdingas vokiečių švankų bruožas. Todėl šį kūrinį galima vadinti švankų biografija. Keliaudamas po vokiečių žemes, šelmis (vok.: *Schalk*) Ulenšpygelis susitinka su įvairių luomų atstovais ir krečia visokius pokštus, o jie būna ir smagūs, ir pikti. XV–XVI a. sandūroje žodis „šelmystė" (vok.: *Schalkheit*) turėjo dvi reikšmes: „piktas poelgis" ir „smagus pokštas", o konkreti reikšmė buvo suvokiama iš konteksto.

Švanko humoras nevengia šiurkštumo. Šiandienį skaitytoją gali šokiruoti aprašomi fiziologiniai veiksmai, tačiau XVI a. tai nebuvo laikoma gėdingu dalyku, o juos pavadinantys žodžiai skambėjo neutraliai. Kartais herojaus poelgiai atrodo nemotyvuotai vulgarūs, bet tai, kas nūdienos skaitytojui sukeltų užuojautą ar pasibjaurėjimą, ano meto žmonėms kėlė juoką. Vis dėlto 72-oji istorija (apie tai, kaip įsižeidęs Ulenšpygelis svečiams ant kepsnio

lašino sviestą iš savo užpakalio) jau ir anais laikais laikyta viena nepadoriausių ir vėlesniuose leidimuose buvo praleidžiama, kaip ir 24-oji istorija (apie tai, kaip Lenkijos karaliaus dvare susilažinęs su juokdariu Ulenšpygelis šaukštu valgė savo išmatas).

Pasakojimai apie Tilį Ulenšpygelį nėra vien linksma pramoginė knyga. Kiekvienoje istorijoje atskleidžiamos žmonių ydos: puikybė, godumas, pavydas, tingumas, valdžios geidulys, fanatiškumas, kerštingumas ir beveik visada – kvailumas. Siužetai pateikiami per satyros prizmę, o įvykiai dažnai hiperbolizuojami. Komiškumas kyla ne tik iš pačios situacijos, bet ir iš žodžių žaismo, kurį išversti gana sunku, o ypač iš jų daugiareikšmiškumo.

Ilgainiui herojaus įvaizdis keitėsi. XVI a. iliustracijose jis vaizduojamas kaip dailus vaikinas, apsirengęs pagal to meto madą ir papročius, o dabartinėje ikonografijoje Ulenšpygelį matome juokdario drabužiais, mūvintį kepuraitę su asilo ausimis ir varpeliu. Toks šis personažas persikėlė į kitus literatūros žanrus – epą, dramą, lyriką, taip pat į vaizduojamąjį meną, muziką ir tapo pasaulinės kultūros turtu.

Knyga apie šelmį Ulenšpygelį iš karto tapo bestseleriu, XVI a. pasirodė 15 leidimų vokiečių kalba. Vėliau istorijos buvo daugybę kartų perspausdinamos. Šiandien jos skaitomos beveik 280 pasaulio kalbų: olandų, anglų, prancūzų, jidiš, danų, švedų, lotynų ir čekų, rusų, rumunų, kinų, suomių, italų, japonų, ispanų ir kt.

Į lietuvių kalbą Ulenšpygelio istorijos išverstos pirmą kartą. Vertimui pasirinktas Bote's parengtas 1515 m.

tekstas vokiečių žemaičių kalba, perspausdintas Veimare 1975 m. serijoje *Vokiečių klasikų biblioteka.* Tame pačiame leidinyje išspausdinti dar du vokiečių senosios literatūros kūriniai bendru pavadinimu:

Deutsche Volksbücher in drei Bänden. Zweiter Band: Tyl Ulenspiegel. Hans Clauerts werkliche Historien. Das Lalebuch. Ausgewählt und eingegliedert von Peter Suchsland. Textrevision von Erika Weber. 2 Auflage. Aubau – Verlag Berlin und Weimar, 1975. Bibliothek Deutscher Klassiker. Herausgegeben von den Nationalen Forschungs-und Gedenkstätten der klassischen deutschen Literatur in Weimar.

Ulenšpygelio istorijų antraštėje nurodyta, kad į knygą sudėtos 96 istorijos. Iš tikrųjų Bote's leidime po 41-ojo pasakojimo eina 43-iasis. 42-osios istorijos, matyt, nebuvo ir rankraštyje. Lietuviškame vertime laikytasi autentiškos numeracijos, taigi 42-osios istorijos taip pat nėra.

Iliustracijos pateikiamos iš XVI a. medžio graviūrų, publikuotų kitame šio kūrinio leidime, būtent – *Hermann Bote. Ein kurzweiliges Buch von Till Eulenspiegel aus dem Lande Braunschweig. Wie er sein Leben vollbracht hat. Sechsundneunzig seiner Geschichten. Herausgegeben, in die Sprache unserer Zeit übertragen und mit Anmerkungen versehen avon Siegfried H. Sichtermann. Mit zeitgenössischen Illustrationen. Insel Verlag Frankfurt am Main, 1978.*

LIUCIJA CITAVIČIŪTĖ

LINKSMOS ISTORIJOS IŠ TILIO ULENŠPYGELIO, KILUSIO IŠ BRAUNŠVEIGO ŽEMĖS, GYVENIMO

Ėjo 1500-ieji metai po Kristaus gimimo, kai mane, poną N.[1], keletas asmenų paprašė surinkti ir jiems aprašyti nutikimus ir pokštus, kuriuos anais laikais valonų[2] ir vokiečių žemėse išgalvojo ir krėtė guvus, gudrus ir suktas valstiečio sūnus. Jis gimė Braunšveigo kunigaikštystėje ir buvo vardu Tilis Ulenšpygelis. Už kruopštų [jo nuotykių] aprašymą [tie ponai] man žadėjo savo malonių. Atsakiau, kad esu pasirengęs skirti tam visas jėgas, bet man stinga išmanymo ir žinių viskam aprašyti. Aš jų mandagiai paprašiau leisti nutylėti tuos Ulenšpygelio pokštus, kurie galėtų suerzinti skaitytojus. Bet tai buvo palaikyta išsisukinėjimu, ir jie vėl primygtinai prašė, sakydami, jog man pakanka išmanymo.

Taigi aš pažadėjau pagal savo išgales užrašyti tas istorijas ir su Dievo pagalba (juk be jos niekas nevyksta) uoliai ėmiausi plunksnos. Tačiau noriu visų atsiprašyti: tegu skaitytojai nė akimirką nepasijaučia įžeisti ar pažeminti; tokios nė minties neturėjau! Visos istorijos skirtos praskaidrinti nuotaiką mūsų sunkiais laikais. Skaitytojams ir klausytojams jos pakels ūpą ir bus šauni pramoga.

Šiems kukliems mano pasakojimams stinga meniškumo ir iškalbos subtilybių. Deja, nemoku lotynų kalbos ir jos rašto, esu tik menkas savamokslis. Geriausia mano knygą skaityti (tik, šiukštu, dėl to neapleiskite šventų mišių) tada, kai pasuoliuose pradeda krebždėti pelės, diena trum-

1 Ponas N. yra šių istorijų užrašytojas Hermannas Bote.

2 Pietinė Belgijos sritis, kur kalbama prancūziškai ir vokiškai.

pėja, o ant stalo gardžiai kvepia keptos kriaušės ir jaunas vynas. Jei mano istorijos apie Ulenšpygelį pasirodys per ilgos ar per trumpos, prašyčiau patobulinti patiems, kad kuo geriau jums įtiktų.

Tuo baigiu savo pratarmės žodį ir pradedu nuo Tilio Ulenšpygelio gimimo. Štai keletas nutikimų, kuriuos sužinojau iš kunigų Amiso ir Kalenbergerio.

PIRMOJI ISTORIJA. *Kaip Tilis Ulenšpygelis gimė ir tą pačią dieną buvo tris kartus pakrikštytas, ir kas buvo jo krikštatėviai*

Ulenšpygelis gimė Saksonijos žemėje, Kneitlingeno kaime, prie miško, vadinamo Elmu. Jo tėvas buvo Klausas Ulenšpygelis, o motina Ana Vibken. Pagimdžiusi [motina] liepė nuvežti vaiką į Amplebeno kaimą pakrikštyti ir pavadinti Tiliu Ulenšpygeliu. Kūdikio krikštatėviu tapo Tilis fon Ucenas, Amplebeno pilies valdytojas. Amplebeno pilis kadaise buvo nuožmių plėšikų gūžta, ją beveik prieš penkias dešimtis metų sugriovė magdeburgiečiai, pasikvietę į pagalbą kitų miestų gyventojus. Bažnyčia ir šalia

jos įsikūręs kaimas dabar priklauso garbingam Šventojo Egidijaus [vienuolyno] abatui Arnolfui Pfafenmejeriui.

Kai Ulenšpygelis buvo pakrikštytas ir visi nusprendė grįžti į Kneitlingeną, kūdikį nešusi krikštamotė pasuko siauru takeliu palei upelį, tekėjusį tarp Kneitlingeno ir Amplebeno. Krikšto apeigų dalyviai buvo padauginę alaus (ten esama tradicijos po bažnyčios užsukti į užeigą, išgerti į kūdikio sveikatą ir paūžti, o viską apmoka vaiko tėvas). Taigi krikštamotė su nešuliu nuslydo nuo takelio į dumblyną, abu baisiausiai išsipurvino, o kūdikis vos neprigėrė. Pripuolusios moterys ištraukė krikštamotę su vaiku ir parvedė į kaimą. Kūdikį išprausė kubilėlyje, ir tasai vėl tapo švarus ir gražus.

Taip Ulenšpygelis per vieną dieną buvo tris kartus pakrikštytas: švęstu vandeniu, dumblyne ir šilto vandens kubile.

ANTROJI ISTORIJA. *Kaip valstiečiai gėdino jaunąjį Ulenšpygelį, vadindami jį netikėliu šelmiu, ir kaip jis jojo su tėvu ant arklio ir tylėdamas rodė žmonėms užpakalį*

Kai Ulenšpygelis paūgėjo ir išmoko vaikščioti stačias, pamėgo žaisti su vaikais, nes buvo nenustygstantis. Tarsi beždžionė jis vartėsi kūliais lovoje ir pievoje, kol sukako treji metai. Tada taip įniko krėsti visokias šelmystes, jog kaimynai pradėjo skųstis tėvui, kad jo sūnus Tilis esąs šelmis. Tėvas pasišaukė sūnų ir paklausė: „Kodėl mūsų kaimynai nuolat skundžiasi, kad tu esi šelmis?" Ulenšpygelis atsakė: „Mielas tėve, aš nedarau niekam blogo ir galiu tai įrodyti. Sėsk ant arklio, o aš atsisėsiu

tau už nugaros ir nė burnos nepraversiu. Vis tiek jie meluos ir sakys apie mane, ką tik nori. Pamatysi." Tėvas padarė, kaip sūnus buvo sakęs – pasisodino jį sau už nugaros. Tada Ulenšpygelis kilstelėjo nuo arklio, užsivertė drabužius, kyštelėjo žmonėms užpakalį ir vėl atsisėdo. Kaimynai ir kaimynės rodė pirštais ir kalbėjo: „Gėdykis. Tikras šelmis." Ulenšpygelis tarė: „Štai, tėve, pats matai, kad tyliu ir nieko nedarau. Ir vis tiek žmonės mane vadina šelmiu."

Tada tėvas padarė kitaip: pasodino Ulenšpygelį, savo mylimą sūnų, priekyje. Ulenšpygelis sėdėjo tylėdamas, tačiau visaip vaipėsi, šiepėsi ir sutiktiems valstiečiams rodė liežuvį. Žmonės praeidami sakė: „Žiūrėkite, toks jaunas, o jau šelmis." Tada tėvas tarė: „Matyt, esi gimęs nelemtą valandą. Ramiausiai sėdi ir tyli, niekam nieko nedarai, o vis tiek žmonės burnoja, kad esi šelmis."

TREČIOJI ISTORIJA. *Kaip Klausas Ulenšpygelis išvyko iš Kneitlingeno į Zalės apylinkes, iš kurių buvo kilusi Tilio motina, ir ten mirė, ir kaip jo sūnus mokėsi vaikščioti ištempta virve*

Tėvas su sūnumi ir šeima išsikėlė į Magdeburgo žemę prie Zalės upės. Iš ten buvo kilusi Ulenšpygelio motina. Neilgai trukus pasimirė senasis Klausas Ulenšpygelis. Motina su sūnumi pasiliko tame kaime ir maitinosi tuo, ką turėjo. Jiedu skurdo, bet Ulenšpygelis nenorėjo mokytis amato, nors buvo jau beveik šešiolikos metų. Jis tik dūko ir prasimanydavo visokiausių išdaigų.

Ulenšpygelio motina gyveno name su kiemu į Zalės upę. Ulenšpygelis nusprendė išmokti vaikščioti virve.

Iš pradžių jis treniravosi stoginėje, nes slėpėsi nuo motinos, kuri negalėjo pakęsti kvailo tabalavimo ant virvės ir grasino įkrėsti į kailį. Kartą ji nutvėrė sūnų ant virvės, pasičiupo ilgą bizūną ir norėjo nutempti žemyn, tačiau šis spruko pro langą, užsiropštė ant stogo ir atsisėdo ant kraigo, kad motina nepasiektų.

Jis ir toliau krėtė eibes, kol pagaliau paūgėjo. Tada vėl pradėjo vaikščioti virve ir nutiesė ją per upę nuo motinos namo iki buvusio priešais. Kartą jis pabandė pereiti virvę visų akivaizdoje. Ir jauni, ir seni susirinko pažiūrėti, kaip Ulenšpygelis tai padarys, visiems buvo smalsu, kokį keistą žaidimą jis sumanė ir kokius neregėtus dalykus ketina parodyti.

Tą akimirką, kai Ulenšpygelis jau puikiai balansavo ant virvės, jį pamatė motina, bet negalėjo pasiekti. Ji nemačiomis apėjo namą iš tos pusės, kur buvo pririšta virvė, ir ją nupjovė. Jos sūnus Ulenšpygelis visiems garsiai tyčiojantis krito į vandenį ir gerai išsimurkdė Zalėje. Valstiečiai kvatojo, o vaikėzai šūkavo: „Ei, ei, gerai išsiprausk. Juk seniai nesimaudei!“

Tai skaudžiai užgavo Ulenšpygelį. Maudynės nuotaikos nesugadino, bet įžeidė vaikėzų šauksmai ir patyčios. Todėl jis pradėjo sukti galvą, kaip jiems atsilyginti ir už tai atkeršyti. Taigi jis išsimaudė iki valiai.

KETVIRTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis įkalbėjo valstiečius nusiauti beveik du šimtus porų batų ir pasistengė, kad jauni ir seni kibtų dėl jų vieni kitiems į plaukus*

Praėjus kiek laiko Ulenšpygelis nusprendė atkeršyti už tai, kad buvo išjuoktas dėl tų maudynių. Jis pririšo virvę prie kito namo, ištempė ją per Zalę ir davė žmonėms suprasti, kad vėl ketina vaikščioti virve. Greitai susirinko minia, ir seni, ir jauni. Ulenšpygelis liepė jaunimui nusiauti po kairįjį batą ir duoti jam, nes galįs ant virvės parodyti puikų triuką su batais. Šie patikėjo, ir visi kiti manė, kad tai tiesa, patikėjo net ir seniai. Vaikinai traukė nuo kojų batus ir

davė juos Ulenšpygeliui, o tų vaikinų buvo beveik dešimt tuzinų, tai yra dukart po šešiasdešimt. Taigi Ulenšpygelis susirinko lygiai pusę visų vaikėzų batų. Tada surišo juos į krūvą ir užlipo ant virvės. Kai jis jau buvo viršuje, jauni ir seniai užvertė galvas, tikėdamiesi pamatyti triuką. Bet buvo ir tokių, kurie nesidžiaugė, tik rūpinosi atgauti apavą.

Ulenšpygelis sėdėjo ant virvės, krėtė pokštus ir staiga suriko: „Ei! Čiupkite kas savo batą!“ Jis nupjovė raištelį, ir batai pabiro žemėn. Visi puolė prie jų, vienas savo batą rado čia, kitas ten. Vienas rėkė: „Tai mano batas!“ Kitas šaukė: „Meluoji, jis mano!“ Jie kibo vieni kitiems į plaukus ir pradėjo peštis. Vienas parpuolė, kitas jį užgulė, vienas rėkė, antras verkė, trečias kvatojo. Taip jie ir tąsėsi, kol suaugusieji, čiupę už pakarpos, išskyrė peštukus.

Ulenšpygelis tuo tarpu sėdėjo ant virvės ir juokėsi: „Ei, ei, dabar jums teks smagiai ieškoti batų, kaip man teko neseniai [smagiai] išsimaudyti.“

Paskui jis keturias savaites negalėjo nė nosies laukan iškišti. Sėdėjo namuose ir kartu su motina lopė Helmšteto gyventojų batus. Motina džiaugėsi ir tikėjosi, kad viskas dar gali susitvarkyti. Ji nežinojo apie nutikimą su batais ir todėl nesuprato, kad sūnus tik dėl to pokšto nedrįsta išeiti iš namų.

PENKTOJI ISTORIJA. *Kaip Tilio Ulenšpygelio motina ragino sūnų mokytis amato ir norėjo jam padėti*

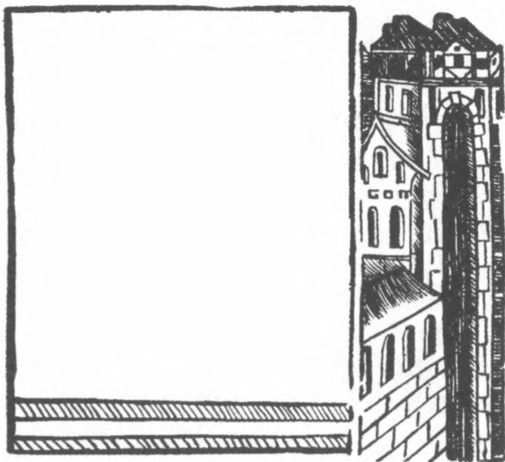
Ulenšpygelio motina džiaugėsi, kad sūnus tapo toks romus, tačiau vis barėsi, kad nenori mokytis amato. Jis nuleisdavo negirdomis, bet motina neatlyžo. Pagaliau Ulenšpygelis tarė: „Mieloji motin, ką žmogus kartą pasirenki, to jau nebepakeisi." Motina supyko: „Ką čia sau šneki? Jau keturios savaitės nebeturime namuose duonos." Į tai Ulenšpygelis atsakė: „Verčiau paklausyk manęs. Neturtėlis, neturintis ką valgyti, ir per Šventą

Mykolą pasninkauja[3], o kuris turi – ir su šventu Martynu vakarieniauja[4]. Taigi, valgysime ir mes."

3 Šv. Mykolo diena minima rugsėjo 29-ąją. Ši data susijusi su bulviakasio pabaiga, derliumi, pabaigtuvių vaišėmis.

4 Šv. Martyno diena minima lapkričio 11-ąją. Tai paskutinė rudens šventė. Vokietijoje tą dieną prasidėdavo gyvulių skerdimas, buvo kepama „Martyno žąsis". Nuo Šv. Martyno prasideda advento pasninkas, trunkantis iki Kalėdų. Čia pasakymas „vakarieniauti su šventu Martynu" reiškia „sočiai valgyti ir per pasninką".

ŠEŠTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Stasfurto mieste išviliojo iš kepėjo maišą duonos kepalų ir parnešė savo motinai*

„Ak, mielasis Dieve, – galvojo Ulenšpygelis, – kaip man paguosti motiną? Kur gauti duonos?“ Ir patraukė iš savo buveinės, kur gyveno kartu su motina, į Stasfurto miestą. Radęs turtingo kepėjo parduotuvę, įžengė vidun ir paklausė, ar kepėjas negalėtų nusiųsti jo ponui ruginės ir baltos duonos už dešimt šilingų. Jis paminėjo tose vietovėse žinomo pono pavardę, pasakė, kad šis dabar kaip tik atvykęs į Stasfurtą, ir nurodė užeigą, kurioje esąs apsistojęs. Kepėjas turįs pasiųsti berniuką į užeigą pas jo

poną, o ten būsią sumokėta už duoną. Kepėjas atsakė: „Sutinku." Ulenšpygelis buvo atsinešęs maišą su išpjauta skyle. Į jį liepė sukrauti kepalus. Kepėjas pasiuntė berniuką palydėti Ulenšpygelį ir parnešti pinigus už prekę.

Kai abudu nutolo nuo kepėjo namų per armotos šūvį, Ulenšpygelis nemačiomis išstūmė pro skylę kepalėlį baltos duonos į purviną gatvę, tada nusiėmė maišą nuo pečių ir pasakė palydovui: „Ak, kaip aš parnešiu savo ponui išpurvintą duoną? Dumk atgal, nunešk tą kepalą ir atnešk kitą. Aš čia palauksiu."

Vaikinukas nulėkė kepyklon ir gavo kitą kepalą. Tuo tarpu Ulenšpygelis nužingsniavo į priemiestį, kur vienuose namuose buvo palikęs vežimaitį, įvertė į jį maišą su duona, o pats ėjo šalia. Taip parkeliavo pas motiną.

Kai kepėjo pasiuntinys grįžo su kepalu duonos, Ulenšpygelio jau nė kvapo nebuvo. Berniukas parbėgo atgal ir viską apsakė šeimininkui. Šis tučtuojau nuskubėjo į užeigą, kurią buvo minėjęs Ulenšpygelis, bet nieko nerado ir suprato esąs apgautas.

Ulenšpygelis parnešė motinai duonos ir pasakė: „Juk kalbėjau, valgyk, kai turi, ir pasninkauk su šventu Mykolu, jei neturi nieko."

SEPTINTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis su kitais vaikigaliais buvo priverstas persivalgyti duonos sriubos ir dar apkultas*

Apylinkėse, kur gyveno Ulenšpygelis su motina, buvo toks paprotys: jei kuris nors turtingas šeimininkas skersdavo kiaulę, kaimynų vaikai subėgdavo pavalgyti sriubos, panašios į košę ir vadinamos *weckbrot*[5].

Tose vietovėse gyveno toks valdytojas, jis šykštėjo maisto, tačiau negalėjo atsakyti vaikams tradicinės sriubos. Todėl sumanė gudrybę, kad vaikai to valgio nebenorėtų

5 *Weckbrot* (vok.) – skerdienos nuoviru užplikyta ir jame išmirkyta kvietinė duona.

nė matyti. Į didelį pieno dubenį jis pripjaustė sudžiūvusių duonos plutų. Kai vaikai susirinko, berniukai ir mergaitės, o su jais ir Ulenšpygelis, jis visus pakvietė į vidų, tada užšovė duris ir užpylė duoną nuoviru. Tačiau duonos plutų buvo kur kas daugiau, negu vaikai įstengė suvalgyti, ir kai kuris nors pasisotinęs norėdavo kilti nuo stalo, šeimininkas pliekdavo rykšte per strėnas. Taigi jiems teko persivalgyti per prievartą. Šeimininkas buvo girdėjęs apie Ulenšpyglio pokštus, todėl šiam kliuvo daugiausiai. Jei užvanodavo vienam kuriam per pusiaują, Ulenšpygeliui tekdavo dvigubai. Jis tol kamavo vaikus, kol tie suvalgė visus duonos kąsnelius. Tas maistas juos paveikė kaip šunį žolė[6].

Nuo to laiko nė vienas vaikas nebenorėjo šykštuolio namuose valgyti duonos košės, arba skerdienos sriubos.

6 Turima galvoje: sukėlė vėmimą.

AŠTUNTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis privertė šykštuolio vištas plėšytis dėl lesalo*

Kitą dieną išėjęs iš namų šykštuolis sutiko Ulenšpygelį ir užkalbino: „Mielasis Ulenšpygeli, kada gi vėl ateisi pas mane duonos sriubos valgyti?“ Ulenšpygelis atsiliepė: „Kai tavo vištos pešis dėl lesalo, keturios dėl vieno duonos kąsnelio.“ Šykštuolis jam pasakė: „Jei taip, tai negreitai sulauksiu tavęs prie stalo.“ Ulenšpygelis atšovė: „Gali sulaukti greičiau, negu sriuba išvirs.“ Ir nuėjo sau.

Ulenšpygelis palūkėjo, kol šykštuolio vištos išėjo į gatvę ieškoti lesalo. Tada paėmė dvidešimt ar daugiau

siūlgalių, surišo po du per vidurį, o prie kiekvieno galo pririšo po gabalėlį duonos. Siūlus jis paslėpė, o duonos kąsnelius paliko matomus. Vištos kapsėjo ir rijo gabalėlius su pririštu siūlu, bet negalėjo nuryti, nes už antrojo siūlo galo tempė kita višta. Taip jos ir plėšėsi, negalėdamos nei nuryti, nei išspjauti, nes duonos gabalai buvo per dideli. Taigi poromis tąsėsi daugiau kaip du šimtai vištų, jos draskėsi ir springo dėl maisto kąsnelio.

DEVINTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis lindėjo bičių avilyje, o naktį atėjo du vagys to avilio vogti, ir kaip abudu susipešė, o naštą pametė*

Kartą Ulenšpygelis su motina atvyko į kaimo turgų. Ten jis daug gėrė ir visai pasigėrė. Tada pradėjo ieškoti vietelės, kur galėtų netrukdomas nusnūsti. Kieme už namo pamatė daugybę avilių, iš kurių keletas buvo tušti. Ulenšpygelis įsirangė į artimiausią avilį ketindamas tik truputį numigti, bet miegojo nuo pietų iki pat pusiaunakčio. Motina pagalvojo, kad sūnus iškeliavo namo, nes niekur jo nerado.

Tą naktį atsėlino du vagys ir norėjo pavogti avilį. Vienas sakė: „Esu girdėjęs, kad geriausias yra sunkiausias avilys.“

Taigi jie iškilnojo visus avilius, o kai atėjo eilė tam, kuriame lindėjo Ulenšpygelis, šis pasirodė besąs sunkiausias. Tada vagys pasakė: „Štai pats geriausias avilys“, užsivertė jį ant pečių ir nusinešė.

Tuo metu Ulenšpygelis nubudo ir suprato jų ketinimus. Buvo taip sutemę, kad vagys vienas kito jau nebematė. Ulenšpygelis iškišo ranką iš avilio, čiupo pirmėjusįjį už kuodo ir stipriai peštelėjo. Šis supyko galvodamas, kad einantis iš paskos jo bendras rauna plaukus, ir pradėjo plūstis. Tačiau anas atsakė: „Ką čia prasimanai, gal sapnuoji? Kaip galėčiau pešti tau plaukus, juk abiem rankom velku avilį?“ Ulenšpygelis krizeno ir galvojo sau: „Bus smagus žaidimėlis.“ Jis palaukė, kol tiedu perėjo platų arimą, tada iš visų jėgų timptelėjo iš paskos einančiajam už plaukų, tam net akyse pažaliavo iš skausmo. Jis supyko dar labiau negu pirmasis ir suriko: „Aš plūkiuosi, velku, net nugara braška, o tu sakai, kad tave tampau už plaukų. Tai tu mane peši, kad net oda plyšta.“ Pirmiau einantis atsakė: „Meluok sveikas! Kaip galėčiau tave tampyti už plaukų, jei vos įžiūriu kelią prieš nosį. Bet puikiai žinau, kad tu ką tik mane tempei.“

Taip jie vilko savo naštą toliau, pykdamiesi ir ginčydamiesi, o kai mažumėlę aprimo, Ulenšpygelis taip tįstelėjo pirmąjį už plaukų, kad net galva į avilį dungstelėjo. Šis visai įdūko, metė avilį ir akloje tamsoje puolė kumščiais savo bendrą. Tasai irgi paleido nešulį ir kibo pirmajam į čiupryną. Jie stumdėsi ir skeryčiojosi, nebesurasdami vienas kito, pagaliau visai nuklydo, palikę avilį.

Ulenšpygelis iškišo galvą ir pamatęs, kad aplinkui dar tamsu, vėl patogiai įsitaisė ir pragulėjo, kol visai išaušo. Tada išsiropštė laukan, bet nė pats nebesuprato, kur esąs. Jis nudrožė nosies tiesumu, priėjo pilį ir pasiprašė kokios nors tarnybos.

DEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis tarnavo pilyje, o junkeris*[7] *jį pamokė, kad pamačius žolę* henep *reikia ant jos išsituštinti; tada jis išsituštino ant garstyčių, manydamas, kad* henep *ir* senep *yra tas pats*[8]

Ulenšpygelis atvyko į junkerio pilį ir pasiprašė tarnybos. Jam teko lydėti savo poną, jodinėjantį po kraštą. Pakelėse augo kanapės. Junkeris pasakė Ulenšpygeliui,

7 Žodis *Junker* (vok.) turi dvi reikšmes: *bajoras* ir *stambus žemvaldys*.

8 Žodžiai *kanapės* ir *garstyčios* vokiečių žemaičių kalboje skamba labai panašiai – *henep* ir *senep*. Bendrinėje kalboje vartojama *Hanf* (*kanapė*) ir *Senf* (*garstyčia*).

nešusiam jo ietį: „Matai anava augančią žolę? Tai *henep*." Ulenšpygelis atsakė: „Taip, puikiai matau." Tada junkeris pamokė: „Kur tik ją pamatysi, pritūpk ir sukrauk ant jos didžiausią krūvą. Tai bloga žolė, ja pančioja ir karia plėšikus bei tuos, kurie nori valgyti netarnaudami jokiam ponui. Iš tos žolės vejamos virvės." Ulenšpygelis atsakė: „Gerai, pone, taip ir darysiu."

Ulenšpygelis lydėjo junkerį (arba hofmaną[9]) į daugybę miestų ir padėjo savo šeimininkui plėšti, vogti ir atiminėti, kaip tas buvo įpratęs.

Vieną dieną jie ilsėjosi namuose. Atėjus pietų metui, Ulenšpygelis nuėjo į virtuvę. Virėjas jam pasakė: „Vaikine, nueik į rūsį, ten rasi molinį puodą su *senep* (taip Saksonijoje vadinamos garstyčios), atnešk jį man." Ulenšpygelis nuėjo į rūsį, nors niekada savo gyvenime nebuvo matęs *senep*, arba garstyčių. Radęs puodą, jis pagalvojo sau: „Kažin, ką virėjas ketina daryti? Manau, jis nori mane surišti." Tada prisiminė: „Mano ponas liepė radus tokią žolę ant jos išsituštinti." Jis pritūpė ant puodo su garstyčiomis, pritaisė jį pilnutėlį, paskui išmaišė ir nunešė virėjui.

O kas buvo toliau? Virėjas, nieko nepagalvojęs ir skubėdamas, pakabino garstyčių iš puodo, įkrėtė į dubenėlį ir patiekė į stalą. Kai junkeris ir jo svečiai paragavo, skonis jiems pasirodė labai keistas. Šeimininkas pasišaukė virėją ir paklausė, kokias garstyčias jis paruošęs. Virėjas irgi paragavo, išspjovė ir pasakė: „Garstyčių skonis toks, lyg būtų prikakota." Tada Ulenšpygelis praplyšo juoktis. Junkeris

9 *Hofmann* (vok.) – dvariškis.

paklausė: „Ko tu čia šaipaisi? Manai, mes garstyčių skonio nežinome? Jei netiki, pats ragauk."

Ulenšpygelis pasakė: „Aš jų nevalgysiu. Negi užmiršote, ko pats mane mokėte jojant per laukus? Kur pamatysiu tą žolę, turiu ant jos išsituštinti, nes ja yra žudomi ir smaugiami plėšikai. Kai virėjas mane nusiuntė į rūsį atnešti *senep*, aš ir padariau, kaip jūs liepėte." Junkeris sušuko: „Ak tu, prakeiktas šelmi, bėdos sau ieškai! Žolė, kurią tau rodžiau, vadinasi *henep*, arba *kanapės*, o virėjas tau liepė atnešti *senep*, arba *garstyčių*. Tu tyčia supainiojai!" Jis čiupo rimbą ir ketino uždrožti. Bet Ulenšpygelis buvo vikresnis, spruko iš pilies ir daugiau nebesirodė.

VIENUOLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis tarnavo kunigui ir nuo jo iešmo suvalgė keptas vištas*

Braunšveigo žemėje, Magdeburgo apylinkėse yra Biudenšteto kaimas. Ulenšpygelis užėjo į čia gyvenusio kunigo namus. Tasai Ulenšpygelio nepažino ir pasamdė tarnu. Pažadėjo gerai mokėti ir sočiai maitinti, kaip savo šeimininkę, o darbus su ja galėsiąs dalintis pusiau. Ulenšpygelis atsakė, kad jam tokios sąlygos tinka. Bet pastebėjo, kad kunigo šeimininkė neturi vienos akies. Moteriškė nukirto dvi vištas, sumovė ant iešmo ir liepė Ulenšpygeliui sėdėti prie ugnies ir kepti pavartant. Ulenšpygelis atsisėdo ir vartė kepsnius ant ugnies.

Kai vištos gerai iškepė, jis pagalvojo: „Kunigas mane samdydamas žadėjo, kad valgysiu ir gersiu taip gerai, kaip jis ir jo šeimininkė, bet tikrai žinau, kad šį kartą taip nebus. Kunigas bus pamelavęs, o aš negausiu nė kąsnelio vištienos. Būsiu gudrus ir atkąsiu gabalėlį, kad šeimininkas neliktų netesėjęs žodžio." Ulenšpygelis numovė vieną vištą nuo iešmo ir sukirto be duonos.

Kai atėjo pietų metas, prie židinio pasirodė vienaakė kunigo šeimininkė, ji norėjo apšlakstyti kepsnius. Pamačiusi ant iešmo tik vieną vištą, paklausė: „Vištos buvo dvi. Kur dingo kita?" Ulenšpygelis atsakė: „Ponia, atmerkite antrą akį, tada pamatysite abi vištas." Šeimininkei labai nepatiko toks pasakymas, ir ji supyko. Nubėgo pas kunigą ir papasakojo, kaip „puikusis" tarnas išjuokė ją dėl akies. Ji buvusi užmovusi dvi vištas ant iešmo, bet kai tarnas iškepė, bemačiusi vieną.

Kunigas nuėjo į virtuvę ir subarė Ulenšpygelį: „Kodėl tu tyčiojiesi iš mano tarnaitės? Aš aiškiai matau, kad ant iešmo yra tik viena višta, o buvo dvi." Ulenšpygelis atsakė: „Teisingai, jos buvo dvi." Kunigas paklausė: „O kur antra?" Ulenšpygelis atsakė: „Yra, kur buvusi. Pažiūrėkite abiem akimis ir pamatysite antrą vištą ant iešmo. Tą patį pasakiau ir jūsų virėjai, bet ji supyko." Kunigas prapliupo juoktis ir pasakė: „Mano šeimininkė negali pažiūrėti abiem akimis, nes vieną teturi." Tada Ulenšpygelis atkirto: „Tai pasakėte jūs, ne aš." Kunigas tarė: „Gerai, tebūnie, bet vienos vištos juk nebėra." Ulenšpygelis atsakė: „Tiesa, pirmosios nebėra, o antroji – ant iešmo. Aną aš suvalgiau, nes sakėte, kad gausiu taip pat sočiai valgyti ir gerti, kaip jūsų šeimininkė.

Man suskaudo širdį, kad sulaužysite savo žodį, jei vieni suvalgysite abi vištas, o man neteks nė kąsnelio. Norėdamas jus apsaugoti nuo netiesos sakymo, aš ir suvalgiau pirmąją vištą." Kunigas neširdo, tik pasakė: „Mano mielas tarne, aš nepykstu dėl vištos, bet kitą kartą daryk taip, kaip mato mano šeimininkė." Ulenšpygelis atsakė: „Klausau, mielas pone, darysiu, kaip liepėte."

Dabar ką šeimininkė liepdavo Ulenšpygeliui padaryti, jis atlikdavo tik pusiau. Kai siųsdavo vandens, jis parnešdavo tik pusę kibiro, o kai turėdavo atnešti du rąstgalius krosniai pakurti, atnešdavo vieną. Liepdavo jam paduoti jaučiui dvi grįžtes šieno, jis pakišdavo vieną, o kai paprašydavo parnešti ąsotį vyno iš užeigos, parnešdavo tik pusę. Ir taip visą laiką. Šeimininkė suprato, kad tarnas tyčia ją erzina, bet pati nenorėjo nieko sakyti, todėl pasiskundė kunigui. Šis pasakė Ulenšpygeliui: „Mielas tarne, mano tarnaitė skundžiasi tavimi, o juk aš tau liepiau daryti viską taip, kaip jai matosi." Ulenšpygelis atsakė: „Pone, aš dariau, kaip liepėte. Juk samdydamas mane sakėte, kad darbo bus tik per pusę. Jūsų šeimininkė mielai žiūrėtų abiem akimis, bet mato juk viena. Ji mato per pusę, o aš atlieku tik pusę darbo." Kunigas juokėsi, bet šeimininkė supyko ir pasakė: „Pone, jeigu jūs neišvarysite šito tarno, tada išeisiu aš." Teko kunigui nenoromis atleisti Ulenšpygelį. Tačiau jis pasikalbėjo su vieno kaimo valstiečiais, kurių zakristijonas buvo neseniai miręs. Pasiūlė Ulenšpygelį į zakristijono vietą, ir tie sutiko, nes bažnyčios tarno jiems labai reikėjo.

DVYLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis tapo Biudenšteto kaimo zakristijonu, ir kaip kunigas bažnyčioje pridergė, o Ulenšpygelis laimėjo statinę alaus*

Tapęs kaimo zakristijonu, Ulenšpygelis galėjo garsiai giedoti, kaip ir dera tokios tarnystės asmeniui, o kunigas vėl turėjo patarnautoją. Kartą kunigas, apsirengęs liturginiais drabužiais, atėjo prie altoriaus ir ketino pradėti mišias. Ulenšpygelis stovėjo už nugaros ir tvarkė jo arnotą. Tada kunigas taip garsiai pirstelėjo, kad nugriaudėjo per visą bažnyčią. Ulenšpygelis paklausė: „Kaip čia yra, pone? Ar jūs prie altoriaus *tai* aukojate mūsų Viešpačiui vietoje smilkalų?“ Kunigas atsakė:

„Neklausinėk. Čia mano bažnyčia. Jei noriu, galiu ir pridergti viduryje jos." Ulenšpygelis pasiūlė: „Lažinkimės iš statinės alaus, kad to nepadarysite." Kunigas sutiko: „Lažinkimės." Kai jie sukirto rankomis, kunigas paklausė: „Manei, kad neišdrįsiu?" Jis apsisuko, pritaisė didžiausią krūvą bažnyčioje ir pasakė: „Žiūrėk, pone zakristijone, aš laimėjau statinę alaus." Ulenšpygelis atsakė: „Palaukite, pone, pirmiau reikia išmatuoti, ar čia tikrai bažnyčios vidurys, kaip tartasi." Jis išmatavo ir iki vidurio pristigo ketvirčio metro. Taigi statinė alaus atiteko Ulenšpygeliui.

Kunigo šeimininkė pyko ir niurnėjo: „Jeigu neatsikratysite to šelmio patarnautojo, jis dar ne tiek gėdos pridarys."

TRYLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Velykų vaidinime sukiršino kunigą su šeimininke, kad jie peštųsi ir muštųsi su valstiečiais*

Artinosi Velykos, ir kunigas pasakė zakristijonui Ulenšpygeliui: „Mes turime tokį paprotį: Velykų naktį valstiečiai rodo vaidinimą apie mūsų Viešpaties prisikėlimą iš kapo." Todėl jis turįs padėti valstiečiams pasiruošti, nes tokius vaidinimus paprastai kuria ir rengia zakristijonas. Ulenšpygelis nusistebėjo: „Nieko sau, valstiečiai vaidina spektaklius", o kunigui pasakė: „Čia nėra nė vieno mokyto valstiečio. Atsiųskite į pagalbą savo šeimininkę. Ji moka skaityti ir rašyti." Kunigas atsakė: „Prašom, kvieskis visus, ką matai esant reikalingą, vyrus

ir moteris, o mano tarnaitė jau ne kartą yra pasirodžiusi tokiame vaidinime." Kunigo šeimininkei vaidinti labai patiko, ji norėjo būti angelu prie kapo, nes atmintinai mokėjo tekstą. Ulenšpygelis išsirinko du valstiečius, jis pats ir tiedu turėjo suvaidinti tris Marijas. Jis išmokė vieną valstietį lotyniškų žodžių. Pats kunigas vaidino mūsų Viešpatį ir turėjo prisikelti iš kapo.

Kai Ulenšpygelis su abiem valstiečiais atėjo prie tariamo kapo (jie buvo apsirengę kaip trys Marijos), tarnaitė, vaidinusi angelą, lotyniškai paklausė: „*Quem quaeritis*? Ko ieškote?" Tada vienas valstietis, pirmoji Marija, atsakė taip, kaip Ulenšpygelis jį buvo išmokęs: „Mes ieškome senos vienaakės kunigo mergos." Išgirdusi išsijuokiant iš jos akies, šeimininkė labai supyko, iššoko iš kapo ir užsimojo abiem kumščiais Ulenšpygeliui į veidą, bet smogė netaikliai ir kliuvo valstiečiui, o jo akis tuoj ištino. Tai pamatęs antrasis valstietis vožė kunigo šeimininkei per galvą, net plunksnos iš angelo sparnų pabiro. Viską matęs kunigas metė prisikėlimo vėliavą ir puolė savo tarnaitei į pagalbą. Jis kibo tam valstiečiui į plaukus ir susigrūmė su juo prie karsto. Tai pamatė kiti valstiečiai, sulėkė ir sukėlė didžiausią triukšmą. Kunigas ir jo šeimininkė buvo pargriauti ant žemės, abu Marijų vaidintojai taip pat atsidūrė apačioje, o valstiečiams teko juos skirti.

Tuo sąmyšiu pasinaudojęs Ulenšpygelis laiku pasišalino. Jis spruko iš bažnyčios ir į tą kaimą daugiau negrįžo. Dievas žino, kur jie rado kitą zakristijoną!

KETURIOLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Magdeburge paskelbė nuskrisiąs nuo miesto rotušės ir kaip išjuokė susirinkusius žioplius*

Praėjus kiek laiko po zakristijono tarnybos, Ulenšpygelis atvyko į Magdeburgą ir ten prikrėtė daugybę išdaigų. Jis taip išgarsėjo, kad visi tik ir kalbėjo apie jo istorijas. Garbingiausi miestiečiai paprašė Ulenšpygelio parodyti kokių nors pokštų ir suktybių. Šis pažadėjo nuskristi nuo rotušės bokšto. Gandas pasklido visame mieste, ir seni, ir jauni subėgo į turgaus aikštę pažiūrėti skrydžio.

Ulenšpygelis stovėjo rotušės bokšte ir plasnojo rankomis, vaizduodamas, kad rengiasi skristi. Minia stovėjo

išpūtusi akis ir išsižiojusi, laukdama, kada jis pakils. Tada Ulenšpygelis pradėjo kvatotis ir sušuko: „Maniau, kad aš vienas pasaulyje kvailys. Dabar matau pilną miestą kvailių. Jeigu jūs man sakytumėte, kad galite skraidyti, aš nepatikėčiau. O jūs patikėjote manimi, šelmiu! Kaip galėčiau skristi? Juk nesu nei žąsis, nei paukštis. Aš neturiu plunksnų, o be plunksnų ar sparnų niekas negali skraidyti. Matote, aš jus apgavau."

Jis apsisuko, nulipo nuo bokšto ir nudrožė sau, palikęs visus stovėti. Vieni keikėsi, kiti juokėsi ir sakė: „Tai gudrus kvailys, juk teisybę pasakė."

PENKIOLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis apsimetęs daktaru gydė Magdeburgo vyskupo daktarą ir jį apgavo*

Magdeburgo vyskupas buvo Kverfurto grafas, vardu Bruno. Jis išgirdo apie Ulenšpygelio nuotykius ir pasikvietė jį į Gybichenšteino pilį. Vyskupui patiko šelmio išdaigos, todėl davė jam drabužių ir pinigų. Dvariškiai taip pat jį pamėgo ir kartu krėtė pokštus.

Vyskupas turėjo daktarą, kuris dėjosi esąs labai mokytas ir protingas, bet vyskupo dvariškiai jo nemėgo. Šis daktaras negalėjo pakęsti kvailių. Jis pasakė vyskupui ir jo patarėjams: „Pono dvare turėtų būti tik protingi žmonės,

pusgalviams čia ne vieta." Riteriai ir dvariškiai bandė daktarui paaiškinti, kad tas klystąs, o kam nepatinkančios Ulenšpygelio kvailystės, galįs jų nesiklausyti, niekas neverčia. Daktaras atsikirto: „Kvailiai ieško kvailių, protingi – protingų. Jeigu kunigaikščiai rinktųsi protingus dvariškius, jie visada matytų tiesą, o jeigu žiūri į kvailius, tai ir teišmoksta kvailysčių." Tada kažkas pasakė: „O kas gi tie protinguoliai, laikantys save išminčiais? Daugybę tokių apgauna kvailys. Kunigaikščiams ir ponams dera visokių žmonių turėti savo dvare. Juk su kvailiais nutinka daug nuostabių dalykų, o kur yra ponai, ten atsiranda ir kvailių."

Taigi riteriai ir dvariškiai atėjo pas Ulenšpygelį ir pakurstė jį iškrėsti kokią nors eibę. Jie su pačiu vyskupu pažadėjo padėti. Reikėjo daktarui atmokėti už jo pasipūtimą. Ulenšpygelis pasakė: „Jei jūs, garbingieji ir riteriai, man padėsite – sutinku pamokyti daktarą." Taip jie ir sutarė.

Ulenšpygelis išvyko ir keturias savaites keliavo po kraštą sukdamas galvą, ką čia iškrėtus daktarui. Surezgęs planą, grįžo į Gybichenšteiną. Jis persirengė brangiais drabužiais ir pasiskelbė esąs daktaras, nes žinojo, kad vyskupo gydytojas dažnai serga ir vartoja daug vaistų. Riteriai vyskupo gydytojui pranešė, kad atvykęs medicinos mokslus baigęs daktaras, išmanantis apie visokius vaistus. Vyskupo gydytojas Ulenšpygelio nepažino ir nuėjo į užeigą, kur šis buvo apsistojęs. Trumpai šnektelėjęs pasikvietė jį į pilį. Jie įsikalbėjo ir daktaras pažadėjo apsimetėliui: „Jeigu jūs išgydysite mano ligą, dosniai atsilyginsiu." Ulenšpygelis atsakė jam tokiais žodžiais, kokiais paprastai kalba gydytojai. Tada pasakė norįs vieną naktį pernakvoti jo

kambaryje, kad galėtų geriau nustatyti ligos priežastį. „Aš norėčiau duoti jums šio to prieš miegą išgerti, kad gerai išprakaituotumėt. Iš jūsų prakaito ir suprasiu, kokia liga kamuoja." Daktaras leido Ulenšpygeliui miegoti toje pačioje lovoje, nes tikėjo viskuo, ką anas sakė.

Ulenšpygelis uždavė daktarui stiprių laisvinančių vaistų, o tas galvojo, kad šie skirti prakaitavimui sukelti. Tada Ulenšpygelis paėmė naktipuodį ir pritaisė didžiulę krūvą. Puodą su visu turiniu pastatė prie sienos ant lovos krašto šalia daktaro. Šis gulėjo prie sienos, o Ulenšpygelis prie krašto. Daktaras buvo nusisukęs į sieną, bet, vos tik įkvėpė iš puodo mėšlo dvoko, iš karto atsisuko į Ulenšpygelį. Tada Ulenšpygelis tyliai, bet labai smirdinčiai pabezdėjo. Daktaras vėl nusigręžė į sieną, tačiau čia nosį rietė smarvė iš puodo, todėl turėjo vėl atsisukti į Ulenšpygelį. Taip jis kankinosi beveik iki pusiaunakčio.

Tada pradėjo veikti laisvinantys vaistai, bet taip stipriai ir iš karto, kad daktaras nespėjo iššokti iš lovos ir čia pat apsidirbo. Ulenšpygelis paklausė: „Kas gi čia, garbusis daktare? Jūsų prakaitas nepakenčiamai dvokia. Jis toks keistas pažiūrėti, o smarvė siaubinga!"

Daktaras gulėjo ir galvojo: „Aš ir pats užuodžiu!" Dvokas gniaužė jam kvapą, vos begalėjo burną praverti. Ulenšpygelis tarė: „Gulėkite ramiai, aš atsinešiu žvakę, noriu pamatyti, kokia jūsų būklė." Besikeldamas dar kartą stipriai pirstelėjo ir pasakė: „O varge, man silpna, čia kalta jūsų liga ir smarvė." Daktaras gulėjo ir jautėsi toks bejėgis, kad vos įstengė pakelti galvą. Jis dėkojo Aukščiausiajam, kad Ulenšpygelis pagaliau pasišalino. Dabar bent

galėjo įkvėpti gurkšnelį oro, nes naktį apsimetėlis laikė jį prispaudęs ir neleido keltis, kol gerai neišprakaituos.

O Ulenšpygelis išsmuko iš kambario ir nuskuodė kuo toliau nuo pilies.

Išaušus daktaras pamatė prie sienos naktipuodį su mėšlu. Jis jautėsi visai prastai, net veidas nuo smarvės atrodė pajuodęs. Daktarą aplankę riteriai ir dvariškiai linkėjo labo ryto, o tasai vos pajėgė ištarti žodį ir tysojo ant suolo su pagalve. Tada dvariškiai pasišaukė vyskupą, ir visi pradėjo klausinėti, kaip sekėsi gydytis. Gydytojas atsakė: „Prigavo mane šelmis. Maniau, kad jis tikras medicinos daktaras, o pasirodė – apgavysčių." Ir išpasakojo viską, kas nutiko.

Tada vyskupas ir visi dvariškiai parapliupo juoktis. Jie kalbėjo: „Teisybę sakėte: nereikia prisileisti kvailio, nes su juo susidėjęs ir protingas kvailiu pasidaro. Bet, kaip matote, kvailys jums įkrėtė proto. Juk tai buvo Ulenšpygelis. Jūs nepažinote ir patikėjote kiekvienu žodžiu, o tas jus dailiai apmovė. Mes, kurie pakentėme kvailystes, jį pažinome, bet nenorėjome jūsų įspėti, nes dėjotės labai gudriu. Niekas nėra toks protingas, kad išvengtų kvailio. Jei kvailių nebūtų, kaip atpažintume protinguosius?" Daktaras tylėjo ir nebedrįso skųstis.

ŠEŠIOLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Peinės kaime padėjo sergančiam vaikui išsituštinti ir sulaukė didelio dėkingumo*

Gerų ir patikimų vaistų vengiama įsigyti dėl jų kainos, o keliaujantiems prekiautojams dažnai sumokama kur kas daugiau. Taip atsitiko Hildesheimo vyskupystėje. Kartą Ulenšpygelis atvyko į vieną užeigą. Šeimininko tuo metu nebuvo namuose, bet Ulenšpygelį ten gerai pažinojo. Šeimininkės vaikas sirgo. Ulenšpygelis paklausė, kas jam esą ir kokia jo liga. Šeimininkė atsakė: „Vaikas negali nueiti ant kėdutės[10], jei tai padarytų, pasijustų

10 Žodžių žaismas. Vokiškas posakis *Zu Stuhl gehen* (paž. *eiti ant kėdutės*, t. y. *puoduko*) reiškia: *išsituštinti*.

geriau.“ Ulenšpygelis pasakė: „Tai nesunku padaryti.“ Moteriškė atsakė, kad jeigu jis sugebėsiąs vaikui padėti, gausiąs, ko tik paprašysiąs. Ulenšpygelis atsakė užmokesčio neimsiąs, nes jam tai vieni niekai: „Luktelėkit valandėlę, tuoj viską sutvarkysiu.“

Moteriškė turėjo darbų lauke ir išėjo. Tuo metu Ulenšpygelis pritaisė pasienyje didžiulę krūvą, pastatė ant jos vaiko kėdutę su skyle ir pasodino ligoniuką. Sugrįžusi moteriškė pamatė vaiką sėdintį ant kėdutės ir sušuko: „Ak, kas gi tai padarė?“ Ulenšpygelis atsakė: „Aš! Jūs sakėte, kad vaikas negali nueiti ant kėdutės, tai aš jį pasodinau.“ Moteriškė pamatė, kas po kėdute, ir pasakė: „Ak, mielas Ulenšpygeli, štai kas buvo vaiko viduriuose! Ačiū, kad jam padėjote!“ Ulenšpygelis atsakė: „Dievui padedant, aš tokių vaistų nestokoju.“

Moteriškė pradėjo prašyti, kad ir ją pamokytų gydyti, už tai duosianti, ko panorėsiąs, bet Ulenšpygelis pareiškė skubąs iškeliauti, o kai sugrįšiąs, pamokysiąs savo meno.

Jis pasibalnojo arklį ir išjojo į Rozentalį. Tačiau apsigręžė ir pasuko atgal Peinės link, nusprendęs keliauti į Celę. Pakeliui sutiko pusnuogius vaikėzus iš pilies. Jie paklausė Ulenšpygelį, iš kur šis keliaująs. Jis atsakė: „Aš atvykstu iš Koldingeno[II].“ Nes matė, kad tie stypso pusnuogiai. Jie klausė vėl: „Ei, jeigu tu iš Koldingeno, sakyk, ką liepė perduoti žiema?“ Ulenšpygelis atsakė: „Liepė pasakyti, kad pati su jumis pakalbės“, – ir nujojo toliau, palikęs plikšius stovėti.

II Žodžių žaismas. Miesto *Koldingen* pavadinime pirmasis dėmuo reiškia: *šaltis* (*kalt*), vok. žemaičių: *kold*.

SEPTYNIOLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis špitolėje per dieną be vaistų išgydė visus ligonius*

Kartą Ulenšpygelis atkeliavo į Niurnbergą ir iškabino ant bažnyčios ir rotušės durų skelbimus, kad esąs geras visų ligų daktaras. Tame mieste buvo nauja špitolė, o joje – pilna paliegėlių. Čia buvo saugoma Kristų pervėrusi šventoji ietis ir kitos ypatingos relikvijos. Špitolninkas mielai būtų atsikratęs klipatų, kad tik būtų galėjęs juos pagydyti. Todėl jis atėjo pas daktarą Ulenšpygelį ir paklausė, ar šis galįs, kaip skelbiasi, padėti jo ligoniams. Už tai žadėjo gerai atsilyginti. Ulenšpygelis sutiko ir paprašė 200 guldenų. Špitolninkas pažadėjo sumokėti, jei

tik padėsiąs. Ulenšpygelis atsakė nepaimsiąs nė pfenigio, jeigu ligonių nepagydys. Tai labai patiko špitolninkui, ir jis davė 20 guldenų avansu.

Ulenšpygelis su dviem tarnais nuėjo į špitolę, po vieną išklausinėjo visus paliegėlius, kokios bėdos juos kamuojančios, ir kiekvienam prisakė: „Ką tau pasakiau, laikyk paslaptyje ir niekam neprasitark." Tie prisiekė nesakyti nė žodžio. O Ulenšpygelis kiekvienam pasakė štai ką: „Išgydyti ir visus pastatyti ant kojų galima tik vienu būdu: teks kurį nors iš jūsų sudeginti, o pelenus duoti išgerti kitiems. Tai vienintelė galimybė! Sudeginsiu patį silpniausią, kuris jau nebepaeina, užtat padėsiu likusiems. Atėjęs su špitolninku, aš atsistojęs prie durų garsiai suriksiu: „Kas yra sveikas, tegu tuoj pat išeina! Nežiopsok, nes paskutiniajam teks už visus sumokėti"." Taip jis pasakė kiekvienam klipatai.

Visi gerai įsidėmėjo tuos žodžius. Sutartą dieną sušliaužė ligoniai, nepaisydami skaudančių ir sulaužytų kojų, nes niekas nenorėjo pasilikti. Kai Ulenšpygelis sušuko, visi puolė bėgti, net ir tie, kurie jau dešimtį metų nebuvo pakilę iš lovos. Kai špitolė ištuštėjo ir visi buvo lauke, Ulenšpygelis paprašė atlyginimo. Jis pasakė turįs skubėti į kitas vietoves. Dėkingas špitolninkas sumokėjo jam pažadėtus pinigus, ir Ulenšpygelis išjojo.

Tačiau po trijų dienų ligoniai vėl susirinko, guosdamiesi savo negaliomis. Špitolninkas paklausė: „Kaip čia yra? Juk aš buvau pakvietęs geriausią daktarą! Tas jums padėjo, ir jūs visi galėjote vaikščioti." Tada jie pasisakė buvę prigąsdinti: kas paskutinis išeis pro duris, būsiąs paverstas pelenais.

Dabar špitolninkas suprato, kad Ulenšpygelis jį apgavo. Bet to ir pėdos buvo ataušusios – gaudyk vėją laukuose. Taip klipatos vėl įsikūrė špitolėje, o pinigai nuėjo šuniui ant uodegos.

AŠTUONIOLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis pirko duoną pagal pasakymą:* kas turi duonos, tas jos gauna[12]

Tikėjimas pasotina. Apgavęs špitolninką, Ulenšpygelis iškeliavo į Halberštatą. Ten vaikštinėjo po turgų, dairėsi ir suprato, kad artinasi žiema. Jis pagalvojo sau: „Nors žiema speiguota ir vėjai tokie atšiaurūs, bet dažnai girdėjai sakant: *kas turi duonos, tas jos gauna*." Jis nusipirko už du šilingus duonos, atsinešė prekystalį ir pasistatė priešais Šventojo Stepono katedrą. Išdėliojęs prekę

12 Čia perfrazuota Mt 13,12: *Mat kas turi, tam bus duota, ir jis turės su pertekliumi, o iš neturinčio bus atimta ir tai, ką jis turi.*

ant prekystalio, pradėjo krėsti visokiausius pokštus, bet staiga atlėkė šuo, čiupo vieną kepalėlį ir nuskuodė per šventorių. Ulenšpygelis puolė iš paskos. Tuo metu iš kažkur išlindo kiaulė su dešimčia paršelių ir nuvertė prekystalį. Kiekvienas gyvulys griebė į nasrus po kepalą, ir visi išbėgiojo.

Ulenšpygelis nusijuokė ir pasakė: „Dabar matau, kad neteisingai sakoma: *kas turi duonos, tas jos gauna*. Aš turėjau duonos, bet ją atėmė." Jis kalbėjo toliau: „O Halberštate, Halberštate, tu tikrai vertas tokio vardo[13]. Gardus tavo alus ir užkandis, bet tavo pinigų kapšeliai pagaminti iš kiaulės odos[14]." Ir vėl patraukė į Braunšveigą.

13 Miesto pavadinimas yra sudurtinis žodis: *Halber* (*pusiau*) ir *Stadt* (*miestas*). *Pusiau* čia suprastina kaip *pusiau geras, pusiau blogas*.

14 Vokiškas posakis *Pinigų kapšeliai pagaminti iš kiaulės odos* reiškia, kad pinigai greit ištirpsta. Čia šis posakis yra aliuzija į tai, kad kiaulės išnešiojo jo turtą (duoną).

DEVYNIOLIKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Braunšveige tarnavo pas kepėją ir kepė pelėdas su beždžionėmis*

Atvykęs į Braunšveigą, Ulenšpygelis apsistojo „Kepėjo užeigoje". Netoliese gyveno ir pats kepėjas. Jis pasikvietė Ulenšpygelį į savo namus ir paklausė, kokį amatą šis mokąs. Tas atsakė: „Esu kepėjo padėjėjas." Šeimininkas kalbėjo: „Man kaip tik reikia padėjėjo. Ar nori pas mane dirbti?" Ulenšpygelis pasakė: „Sutinku." Po dviejų dienų kepėjas liepė jam iš vakaro imtis darbo, o rytą pats ateisiąs padėti. Ulenšpygelis paklausė: „Ką turiu kepti?" Kepėjas buvo greit užsidegantis, jis supyko ir pasakė:

„Esi kepėjo padėjėjas ir klausi, ką kepti. O ką visi žmonės kepa? Gal pelėdas ir beždžiones markatas?“ Tai pasakęs atsigulė miegoti.

Ulenšpygelis nuėjo į kepyklą, nulipdė iš tešlos pelėdų ir beždžionių ir iškepė, kiek tilpo krosnyje.

Rytą meistras atėjo jam padėti. Bet įėjęs į kepyklą pamatė ne riestainius ir bandeles, o pelėdas ir beždžiones. Meistras supyko ir pasakė: „Kad tave kur velniai! Ką čia iškepei?“ Ulenšpygelis atsakė: „Tai, ką jūs liepėte, – pelėdas ir beždžiones markatas.“ Kepėjas pyko: „Ką aš su tais kvailais kepiniais darysiu? Tokie pyragai niekam tikę, niekas jų nepirks!“ Jis čiupo Ulenšpygelį už pakarpos ir pasakė: „Sumokėk man už tešlą!“ Ulenšpygelis atsakė: „Gerai. O tada galėsiu pasiimti savo kepinius?“ Meistras atsakė: „Neškis. Kam jie man?! Kas pirks pelėdas ir beždžiones!“

Taigi Ulenšpygelis sumokėjo kepėjui už tešlą, o savo pyragus susikrovė į krepšį ir nusinešė į užeigą „Pas laukinį žmogų“. Ulenšpygelis mąstė: „Tu ne kartą galvojai, kad nėra tokių keistenybių, kurių negalėtum parduoti Braunšveige.“ Buvo Šventojo Mikalojaus išvakarės. Ulenšpygelis išsidėliojo prekes prie bažnyčios. Jis pardavė visas pelėdas ir beždžiones ir uždirbo daugiau pinigų, negu buvo sumokėjęs kepėjui už tešlą.

Tai sužinojęs kepėjas labai suirzo. Jis nubėgo prie Šventojo Mikalojaus bažnyčios, norėdamas, kad Ulenšpygelis sumokėtų už sudegintas malkas, bet šis su savo pinigais jau buvo dingęs, ir kepėjas liko nieko nepešęs.

DVIDEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis kieme mėnulio šviesoje sijojo miltus*

Keliaudamas per visas žemes, Ulenšpygelis atvyko į Uelceno kaimą ir vėl pasiprašė darbo pas kepėją. Šis kaip tik rengėsi rytojaus kepimui. Jis liepė Ulenšpygeliui per naktį išsijoti miltus, kad anksti rytą galėtų pradėti kepti. Ulenšpygelis paprašė: „Meistre, duokite šviesos, kad matyčiau dirbti." Kepėjas atsakė: „Neprašyk. Nedaviau žiburio nė vienam naktį dirbusiam padėjėjui. Visi sijojo mėnulio šviesoje, taigi ir tu taip daryk." Ulenšpygelis pasakė: „Jeigu jie sijojo mėnulio šviesoje, tai ir aš galiu." Meistras atsigulė į lovą, ketindamas porą valandų nusnūsti.

Tuo tarpu Ulenšpygelis pasiėmė sietą, iškišo jį pro langą į kiemą, kur krito mėnulio šviesa, ir pradėjo sijoti miltus ant nušviestos žemės. Kai kepėjas anksti rytą pakilęs atėjo kepti, Ulenšpygelis vis dar stovėjo prie lango ir sijojo. Kepėjas pamatė, kad Ulenšpygelis miltus sijoja į kiemą, o visa žemė balta nuo miltų. Jis suriko: „Velniai tave rautų! Ką čia darai? Manai, man miltai nekainuoja, kad barstai į purvyną?" Ulenšpygelis atsakė: „Jūs man nedavėte žiburio ir liepėte sijoti mėnulio šviesoje. Aš taip ir dariau." Kepėjas kalbėjo: „Aš tau liepiau sijoti mėnuliui šviečiant." Ulenšpygelis atsakė: „Žinoma, meistre, bet kuo jūs nepatenkintas? Aš padariau ir viena, ir kita: sijojau mėnulio šviesoje ir mėnuliui šviečiant. O išsijojau visai nedaug, tik kelias rieškutes. Aš tuoj surinksiu, tai miltams labai nepakenks." Kepėjas pasakė: „Ką čia besurinksi! Vis tiek nebetiks tešlai ir kepti jau vėlu." Ulenšpygelis tarė: „Meistre, duosiu gerą patarimą. Mes iškepsime ne vėliau už kaimyną. Jo tešla jau pakilo kubile. Jei norite, tučtuojau ją atnešiu, o mūsų miltus jam padėsiu."

Meistras supyko ir pasakė: „Kad tave giltinė, šelmi! Tegu man nuostolius atlygins vagis iš kartuvių[15], bet kaimyno tešlos neliesk." – „Gerai", – pasakė Ulenšpygelis, išėjo iš namų ir nukulniavo prie kartuvių. Ten rado nuo virvės nutrūkusį vagies lavoną. Užsivertė jį ant pečių, atitempė į kepėjo namus ir tarė: „Štai atnešu vagį iš kartuvių. Nesuprantu, kam jums to reikia? Aš neturėčiau kur dėti." Kepėjas supyko: „O daugiau nieko neatnešei?"

15 Vokiečių amatininkų keiksmažodis.

Ulenšpygelis atsakė: „Jei būčiau radęs daugiau, būčiau visus atnešęs.“ Kepėjas visai įširdo ir rūsčiai pasakė: „Tu apvogei rotušės teismą, nes apiplėšei kartuves. Aš viską pranešiu burmistrui, tada pažiūrėk, kas bus!“ Šeimininkas išėjo iš namų ir pasuko į turgavietę, o Ulenšpygelis nusekė iš paskos. Kepėjas labai skubėjo ir žengė nesidairydamas, nė nenutuokdamas, kad yra sekamas. Turguje vaikštinėjo burmistras. Kepėjas priėjo prie jo ir norėjo skųstis. Čia vikriai prišoko Ulenšpygelis, ir kai tik šeimininkas pradėjo kalbėti, išvertė akis, kiek galėdamas. Pamatęs Ulenšpygelį, meistras taip įniršo, kad net pamiršo, ką norėjo sakyti, ir piktai sušuko: „Ko čia spigini?“ Ulenšpygelis atsakė: „Aš darau, ką liepėte: žiūriu, kaip jūs mane apskundžiate burmistrui. Norėdamas gerai pamatyti, turiu labai atidžiai žiūrėti.“ Kepėjas pasakė: „Dink iš mano akių! Tu esi šelmis!“ Ulenšpygelis tarė: „Mane dažnai taip vadina. O jeigu sakote, kad esu jūsų akyse, tai užsimerkite, aš išlįsiu pro jūsų nosį.“

Tuo metu burmistras nuėjo sau, nes matė, kad tai tuščios kalbos. Ulenšpygelis dar paklausė kepėją: „Meistre, kada pradėsime kepti? Saulė jau nebešviečia.“ Ir nudrožė, palikęs jį vieną.

DVIDEŠIMT PIRMOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis mėgo sartus arklius ir nenorėjo būti su vaikais*

Ulenšpygelis mėgo būti tarp žmonių, tačiau gyvenime buvo trys dalykai, kurių jis vengė. Pirma, niekada nesėdo ant širmo arklio, o rinkdavosi tik sartus[16], nors dėl to iš jo visi šaipėsi. Antra, nesmagiai jautėsi su vaikais, nes šie labiau patraukdavo dėmesį. O trečia, jis nemėgo apsistoti per daug dosnaus šeimininko užeigoje, nes savo turto netausojantį šeimininką laikė kvailiu, o iš tokios užeigos svečių nėra ko gero tikėtis ir pan. Be to,

16 Vokiečių kalboje posakis *Auf einem fahlen Pferde reiten* (*Ant sarto žirgo joti*) reiškia *meluoti* arba *išsisukinėti pagautam meluojant*.

Ulenšpygelis visada persižegnodavo prieš sveikus pusryčius, patyręs didelį džiaugsmą ir prieš gausias išgertuves. Sveikas maistas, jo manymu, galėjo būti ir vien daržovės. Dar jis žegnojosi prieš gerdamas vaistus, nes jie, nors ir teikia sveikatą, yra ligos ženklas. Didžiausia laimė, pagal jį, kai nuo stogo nukrenta akmuo ar lūžta lubų sija, nes tada sakoma: „Būčiau aš ten stovėjęs, būtų mane akmuo ar sija užmušę. Tai man didžiausia laimė." Tačiau tokios laimės jis nelaukė. Stipriausias gėrimas, pasak jo, esąs vanduo, nes įstengia pasukti didžiulius malūno ratus, o nelaimėlis jame galįs ir savo mirtį rasti.

DVIDEŠIMT ANTROJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis nusisamdė Anhalto grafui vartų sargybiniu, ir kai puldavo priešai – jis nepūsdavo trimito, o kai nepuldavo – pūsdavo*

Neilgai trukus Ulenšpygelis atkeliavo pas Anhalto grafą ir nusisamdė vartų sargybiniu. Grafas turėjo daugybę priešų, todėl miestelyje ir pilyje tuo metu laikėsi daug riterių ir dvariškių, kuriuos reikėjo kasdien maitinti.

Bet jis pamiršo bokšte stovintį Ulenšpygelį ir nenusiuntė jam pietų. Atsitiko taip, kad tą pačią dieną prie miestelio ir pilies pasirodė priešai, jie pagrobė ir išsivarė grafo karves. Ulenšpygelis tysojo bokšte, pro langelį viską matė, bet pavojaus neskelbė – nei trimitavo, nei šaukė.

Kai priešai pradėjo tyčiotis iš grafo, ragindami juos vytis, tarnai pamatė pro bokšto langelį išlindusį besijuokiantį Ulenšpygelį. Grafas jam sušuko: „Ko riogsai lange ir neduodi ženklo?“ Ulenšpygelis iš viršaus atsiliepė: „Iki pietų aš nešūkauju ir nešokinėju.“ Grafas jam suriko: „Ar tu nešauksi pavojaus[17]?“ – „O kam šaukti, juk čia ir taip pilna priešų, tik kai kurie jau dingo su karvėmis. Jeigu prišauksiu dar daugiau priešų, jie jus užmuš.“ Tuo ir pasibaigė.

Grafas su gynėjais pasivijo priešą ir susigrūmė. Bet ir vėl pamiršo pamaitinti Ulenšpygelį. Atgal grafas grįžo patenkintas, nes atkovojo savo galvijus. Iš karto liepė juos paskersti, o mėsą iššutinti ir iškepti. Ulenšpygelis stypsojo bokšte ir galvojo, kaip čia gavus gardų kąsnelį. Jis palaukė, kol visi sės valgyti, tada pradėjo trimituoti ir rėkti: „Priešai puola!“ Grafas su saviškiais pašoko nuo stalo, ant kurio jau garavo maistas. Visi apsitaisė šarvais, čiupo ginklus ir nuskubėjo prie vartų, kad galėtų plynoje vietoje susirungti. Tuo tarpu Ulenšpygelis skubiai nusileido iš bokšto, griebė nuo grafo stalo šutintą mėsą, kepsnius ir viską, ko panorėjęs, tada vėl greitai įkopė į bokštą. Raiteliai ir pėstininkai, išskubėję pro vartus, nepamatė jokio priešo ir pradėjo kalbėti: „Tai sargybinio pokštai“, – ir sugrįžo atgal.

Grafas sušuko Ulenšpygeliui: „Ar tau protas pasimaišė?“ Ulenšpygelis atsakė: „Aš nesu klastingas, bet badas ir bėda išgalvoja gudrybę.“ Grafas paklausė: „Kodėl tu paskelbei pavojų, kai nebuvo jokio priešo?“ Ulenšpygelis atsakė: „Todėl, kad nesant priešų turėjau šauktis pavojų.“

17 Žodžių žaismas. Frazė *Feinde anblasen* (vok.) turi dvi reikšmes: *trimito garsais įspėti* [*apie pasirodžiusį priešą*] ir *trimituojant kviesti* [*priešą*].

Tada grafas tarė: „Tu blogai darai. Kai puola priešai, neputi trimito, o kai jų nėra – pradedi pūsti. Tai išdavystė." Grafas atleido Ulenšpygelį ir jo vieton pasamdė kitą sargybinį.

Dabar Ulenšpygeliui teko žygiuoti su pėstininkais. Tai jam visiškai nepatiko, būtų mielai iškeliavęs, kur akys mato, bet nenorėjo gėdingai sprukti. Kai visi puldavo į mūšį, jis stengdavosi atsilikti ir paskutinis išeidavo pro vartus. Grumtynėms pasibaigus, visi grįždavo į pilį, o Ulenšpygelis jau pirmas būdavo prie vartų. Grafas paklausė, kaip čia yra, kad puolant jis visada paskutinis, o grįžtant iš mūšio – pirmas. Ulenšpygelis atsakė: „Nepykite, pone. Kai jūs su savo dvariškiais valgėte, aš stovėjau bokšte ir rijau seilę, todėl netekau jėgų. Kad galėčiau pirmas pasitikti priešą, turiu skubėti atbėgti pirmas prie stalo ir pakilti nuo jo paskutinis, kad jėgos sugrįžtų. Tada priešui užpuolus būsiu ir pirmas, ir paskutinis."

Grafas pasakė: „Matau, kad tu nori tik bokšte kiurksoti, o ne man tarnauti." Ulenšpygelis atsakė: „Kiekvienas mielai atlieka, kas jam priklauso." Grafas tarė: „Atleidžiu tave iš tarnybos", – ir liepė jam nešdintis. Ulenšpygelis tik apsidžiaugė, nes jam visai nepatiko be perstojo kariauti.

DVIDEŠIMT TREČIOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelio arklys buvo pakaustytas auksinėmis pasagomis, o užmokėjo Danijos karalius*

Ulenšpygelis pasidarė toks meistriškas apgavikas, kad garsas pasiekė daugelį kunigaikščių ir ponų, apie jį buvo pasakojamos visokiausios istorijos. Ponams ir kunigaikščiams šelmis patiko, jie dovanojo drabužių, arklį, pinigų ir maisto. Kartą Ulenšpygelis atkeliavo pas Danijos karalių. Šis labai apsidžiaugė ir paprašė iškrėsti ką nors linksmo, o už tai pažadėjo pakaustyti arklį pačiomis geriausiomis pasagomis. Ulenšpygelis paklausė, ar karalius neatsisakysiąs savo žodžių. Karalius patikino, kad pažadą tikrai įvykdys.

Ulenšpygelis nujojo pas auksakalį ir liepė pakalti arkliui auksines pasagas su sidabrinėmis vinimis. Tada nukulniavo pas karalių ir paprašė apmokėti. Karalius sutiko ir liepė raštininkui atskaičiuoti pinigus. Raštininkas galvojo, kad užmokėti reikės paprastam kalviui. Bet Ulenšpygelis jį nuvedė pas auksakalį, o šis paprašė šimto daniškų markių. Raštininkas nenorėjo mokėti, nuėjo pas karalių ir viską papasakojo.

Karalius liepė pakviesti šelmį ir paklausė jo: „Ulenšpygeli, kodėl užsisakei tokias brangias pasagas? Jeigu aš sugalvočiau taip pakaustyti savo arklius, turėčiau parduoti visą šalį su visais žmonėmis. Aš nesakiau tau kaustyti auksinėmis pasagomis." Ulenšpygelis atsakė: „Maloningiausias karaliau, liepėte pasirinkti pačias geriausias pasagas, o aš turėjau vykdyti jūsų įsakymą. Pamaniau, kad nėra nieko geresnio už sidabrą ir auksą." Tada karalius pasakė: „Tu man patinki, šelmi. Padarei, kaip buvau liepęs." Jis nusikvatojo ir liepė sumokėti už pasagas šimtą markių.

Tada Ulenšpygelis nulupo auksines pasagas, pakaldino savo arklį paprastomis geležinėmis ir liko tarnauti pas karalių iki jo mirties.

DVIDEŠIMT KETVIRTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis apmovė Lenkijos karaliaus juokdarį*

Lenkijos karalius, kilmingasis kunigaikštis Kazimieras[18] turėjo juokdarį, mokėjusį gudriausių pokštų ir apgavysčių ir puikiai griežusį smuiku. Kartą Ulenšpygelis aplankė Lenkijos karalių. Šis buvo daug girdėjęs apie Ulenšpygelį ir mielai suteikė jam pastogę. Karaliui jau seniai magėjo pačiam pamatyti ir išgirsti tą šelmį. Tačiau

18 Turimas galvoje Kazimieras Jogailaitis, Lietuvos didysis kunigaikštis (1440–1492), Lenkijos karalius (1447–1492). Buvo vedęs Vokietijos imperatoriaus Albrechto Habsburgiečio dukterį. Pirmojo Prūsijos valdovo Albrechto Brandenburgiečio senelis.

jis mėgo ir savo juokdarį. Ir štai du juokdariai susitiko. Atsitiko taip, kaip tame priežodyje: vieniems namams dviejų kvailių per daug.

Karaliaus juokdarys negalėjo pakęsti Ulenšpygelio, o šis, savo ruožtu, nė nemanė nusileisti. Karalius tai pastebėjo ir įsakė abiem prisistatyti jo menėje. Jis pareiškė: „Kuris iš judviejų iškrės pokštą, kurio kitas negalės pakartoti, tą aprengsiu naujais drabužiais ir dar pridėsiu dvidešimt guldenų. Pokštą turite iškrėsti dabar mano akivaizdoje."

Abu pasitelkė visą išmonę ir pradėjo krėsti kvailystes, vaipėsi, kalbėjo keisčiausius dalykus, norėdami pralenkti vienas kitą. Tačiau ką padarydavo karaliaus juokdarys, tą lengvai pakartodavo Ulenšpygelis, o ką krėtė Ulenšpygelis, tą pamėgdžiojo ir juokdarys. Karalius su riteriais kvatojo, jiems tai buvo smagi pramoga. Visiems rūpėjo, kuris laimės drabužius ir dvidešimt guldenų.

Ulenšpygelis galvojo sau: „Dvidešimt guldenų ir nauji drabužiai geras daiktas, dėl to padarysiu ir tai, ko nelabai mėgstu." Jis puikiai matė, kad karalius nė vienam neteikia pirmenybės ir jam nesvarbu, kas laimės dovanas. Ulenšpygelis nuėjo į menės vidurį, pasikėlė drabužius ir pritaisė didžiulę krūvą. Tada pasiėmė šaukštą, padalino mėšlą į dvi lygias dalis, pakvietė savo varžovą ir pasakė: „Eikš, kvaily, ir padaryk tai, ką aš darysiu." Jis paėmė šaukštą, pakabino pusę mėšlo ir suvalgė, tada padavė šaukštą karaliaus juokdariui ir pasakė: „Še, suvalgyk antrą pusę! Tada tu pridaryk krūvą, padalink pusiau ir aš pusę suvalgysiu." Karaliaus juokdarys atsakė: „Nesulauksi, velnio išpera!

Geriau visą gyvenimą vaikščiosiu nuogas, bet nevalgysiu nei tavo, nei savo mėšlo!“

Taip Ulenšpygelis laimėjo juokdarių varžybas. Karalius padovanojo jam naujus drabužius ir davė dvidešimt guldenų. Ulenšpygelis pasiėmė karališkas dovanas ir išjojo.

DVIDEŠIMT PENKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygeliui buvo uždrausta pasirodyti Liuneburgo kunigaikštystėje ir kaip jis lindėjo arklio viduriuose*

Liuneburgo žemėje, Celės mieste Ulenšpygelis buvo iškrėtęs įžūlų pokštą. Todėl Liuneburgo kunigaikštis uždraudė jam pasirodyti tame krašte, o jei būsiąs pamatytas, būsiąs sučiuptas ir pakartas. Tačiau Ulenšpygelis nevengė tos žemės. Jeigu jam buvo pakeliui, tai ir jojo, ir pėsčias per ją keliavo, kada tik sugalvojo.

Kartą jodamas per Liuneburgo žemę Ulenšpygelis sutiko kunigaikštį. Atpažino jį ir pagalvojo: „Juk tai kunigaikštis, jei imsi bėgti, riteriai tave pavys savo žirgais,

nutemps nuo arklio, o tada prisiartins įpykęs kunigaikštis ir lieps pakarti ant šakos." Daug negalvojęs, šoko nuo arklio ir perrėžė jam pilvą. Tada išvertė lauk vidurius, o pats įlindo į vidų.

Kai kunigaikštis su savo riteriais jojo pro tą vietą, kur Ulenšpygelis lindėjo arklio kūne, palydovai pasakė kunigaikščiui: „Pažvelkite, pone, štai ten stovi Ulenšpygelis, užsidėjęs arklio išnarą." Kunigaikštis prijojo arčiau ir paklausė: „Ar čia tu, Ulenšpygeli? Ką veiki šitoje dvėselienoje? Ar pamiršai, kad uždraudžiau tau įkelti koją į mano žemes ir pažadėjau pakarti, jei pamatysiu?" Ulenšpygelis atsiliepė: „O maloningiausias pone kunigaikšti, pagailėkite manęs. Juk aš nepadariau tiek blogo, kad turėčiau būti pakartas." Kunigaikštis paliepė: „Nagi išlįsk, įrodyk, kad esi nekaltas! Ir paaiškink, kodėl ant tavęs arklio išnara." Ulenšpygelis iškišo galvą ir tarė: „Maloningiausias ir prakilniausias kunigaikšti! Esu labai susikrimtęs, kad patekau jūsų nemalonėn, ir labai bijau bausmės. Bet esu girdėjęs sakant, kad kiekvienas saugus savo keturiuose kampuose[19]."

Kunigaikštis pradėjo juoktis ir paklausė: „Ar tu daugiau neįžengsi į mano žemes?" Ulenšpygelis atsakė: „Kaip panorės jūsų kunigaikštiškoji malonybė." Kunigaikštis nujodamas pasakė: „Būk, koks esi."

Ulenšpygelis tučtuojau iššoko iš negyvo arklio ir kalbėjo: „Ačiu tau, mielas arkly, tu išgelbėjai man gyvybę ir leidai susigrąžinti kunigaikščio malonę. Pasilik čia. Tegu geriau tave, o ne mane lesa varnai." Ir pėsčiomis nukulniavo toliau.

19 Vokiečių Viduramžių teisėje buvo teiginys, kad privatus asmens būstas (metaforiškai: *keturi kampai*) yra neliečiamas. Čia keturios arklio kojos yra aliuzija į keturis namo kampus.

DVIDEŠIMT ŠEŠTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Liuneburge nusipirko iš valstiečio pilną karutį žemės ir ant jos sėdėjo*

Neilgai trukus Ulenšpygelis grįžo į Liuneburgo apylinkes ir pasuko į kaimą prie Celės miesto laukti prajojančio kunigaikščio. Tuo metu laukuose triūsė valstietis. Ulenšpygelis buvo įsigijęs naują arklį ir turėjo karutį. Jis paklausė valstiečio, kieno esanti ši žemė. Valstietis atsakė: „Tai mano žemė, aš ją paveldėjau." Tada Ulenšpygelis paklausė, kiek valstietis prašytų už pilną karutį savo žemės. Šis pasakė: „Paimčiau šilingą." Ulenšpygelis sumokėjo šilingą smulkiais, prisikrovė pilną karutį

žemės, sėdo ant jos ir nuvažiavo į Celės pilį prie Alerio upės.

Jodamas pro šalį kunigaikštis pamatė Ulenšpygelį sėdintį karutyje, iki pečių įsiraususį į žemę. Kunigaikštis supyko: „Ulenšpygeli, aš uždraudžiau tau pasirodyti mano žemėje. Juk žadėjau liepti pakarti, jei pamatysiu." Ulenšpygelis atsakė: „Maloningasai pone, aš net neprisiliečiau prie jūsų žemės, aš sėdžiu savo žemėje, kurią nusipirkau už vieną šilingą. Ją man pardavė valstietis, pasakęs, kad tai jo paveldėta žemė." Kunigaikštis paliepė: „Dink su savo žeme iš mano valdų ir daugiau nesirodyk, kitaip liepsiu tave pakarti kartu su arkliu ir karučiu!"

Ulenšpygelis išlipo iš karučio, šoko ant arklio ir išjojo iš to krašto. O karutį paliko stovėti priešais pilį. Taigi Ulenšpygelio valdos dar tebelaukia prie tilto.

DVIDEŠIMT SEPTINTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis tapė portretus Heseno markgrafui ir sakė, kad juos gali matyti tik gimusieji santuokoje*

Daug pokštų Ulenšpygelis prikrėtė Heseno apylinkėse. Išmaišęs skersai ir išilgai Saksonijos žemę, jis jau buvo visiems žinomas ir nebegalėjo iš savo išdaigų pramisti. Taigi išvyko į Heseno žemę ir prisistatė Marburgo landgrafo pilyje. Ponas paklausė, kokio amato jis mokąs. Ulenšpygelis atsakė: „Maloningiausias pone, aš esu menininkas." Landgrafas apsidžiaugė pagalvojęs, kad Ulenšpygelis išmanąs magiją ir nutuokiąs apie alchemiją. Grafas labai domėjosi alchemija. Taigi jis paklausė

Ulenšpygelio, ar šis esąs alchemikas. Ulenšpygelis atsakė: „Ne, maloningiausias pone. Aš esu dailininkas, pagarsėjęs daugelyje žemių, nes mano paveikslai daug puikesni už kitų." Landgrafas liepė: „Parodyk mums savo darbus!" Ulenšpygelis atsakė: „Tučtuojau, maloningasis pone." Jis turėjo keletą ant drobės tapytų paveikslų, kuriuos buvo nusipirkęs Flamandijoje, ištraukė juos iš maišo ir parodė landgrafui. Ponui paveikslai labai patiko, ir jis paklausė: „Mielas meistre, kiek jūs prašytumėte, jei ištapytumėte mūsų menėje Heseno landgrafų portretų galeriją? O kaip jūs susipažinote su Vengrijos karaliumi ir kitais kunigaikščiais ir ponais, ar ilgai su jais bendravote? Ar galėtumėte mums nutapyti dar gražesnių paveikslų negu kitiems?" Ulenšpygelis atsakė: „Maloningasis pone, jums leidus, paprašysiu keturių šimtų guldenų." Landgrafas pasakė: „Sutinku, meistre. Už gerą darbą pažadu gerai atlyginti ir dar pridėsiu puikią dovaną."

Taigi Ulenšpygelis ėmėsi darbo. Jis paprašė landgrafo šimto guldenų avansu, kad galėtų nusipirkti dažų ir pasamdyti pagalbininkų. Kai Ulenšpygelis su trimis pagalbininkais susiruošė dirbti, paprašė landgrafo niekam neleisti įkelti kojos į menę, kad netrukdytų jam kurti, tik padėjėjams. Landgrafas pažadėjo.

Tada Ulenšpygelis pasišaukė padėjėjus ir susitarė, kad tie tylėsią ir netrukdysią jam daryti, ką sumanęs. Dirbti jiems nereikėsią, o atlyginimą gausią. Visas jų užsiėmimas būsiąs žaisti šaškėmis ir šachmatais. Padėjėjams patiko mintis gauti pinigų už nieką.

Praėjo beveik keturios savaitės, ir grafas panoro sužinoti, kaip sekasi meistrui su pagalbininkais, ir ar tikrai paveikslai bus tokie pat puikūs kaip anie, kuriuos buvo rodęs. Jis pasakė Ulenšpygeliui: „Mielas meistre, mes labai norėtume pamatyti jūsų darbą. Ar jau galima apžiūrėti paveikslus?“ Ulenšpygelis atsakė: „Mielai, maloningasis pone, tik turiu jūsų malonybę įspėti: jeigu jūsų malonybės palydoje bus nesantuokoje gimęs asmuo, jis mano paveikslų nematys.“ Landgrafas atsakė: „Meistre, juk tai puiku.“ Visi patraukė į menę. Sieną, ant kurios turėjo kabėti paveikslai, Ulenšpygelis buvo uždengęs plačia linine drobe. Jis praskleidė drobę ir baksnojo lazdele į tuščią sieną pasakodamas: „Matote, maloningasis pone, šitas vyras yra pirmasis Heseno landgrafas, kilęs iš Italijos. Jis buvo vedęs Bavarijos kunigikštienę, turtingojo Justiniano, vėliau tapusio imperatoriumi, dukterį. Žiūrėkite, maloningasis pone, jiems gimė Adolfas. Adolfo sūnus buvo Vilhelmas Juodasis, jo palikuonis – Liudvikas Pamaldusis ir taip toliau iki jūsų kunigaikštiškosios malonybės. Tikrai žinau, kad niekas negalės papeikti mano darbo, jis toks meniškas ir išraiškingas, o spalvos tiesiog nuostabios.“ Landgrafas matė tik baltą sieną ir galvojo sau: „Jeigu aš esu nesantuokinis vaikas, tai nieko ir nematau, tik baltą sieną.“ Bet norėdamas išsaugoti orumą pasakė: „Mielas meistre, jūsų darbas mums patinka, tačiau mes nelabai suprantame meną ir negalime tinkamai įvertinti.“ Tai pasakęs, paliko menę.

Kai grafas grįžo pas savo kunigaikštienę, ši paklausė: „Ak, malonusis pone, ką gi piešia jūsų laisvasis meninin-

kas? Ar matėte jo darbus, kaip jie jums patiko? Aš juo nelabai pasitikiu, jis panašus į apgaviką." Šis atsakė: „Miela žmona, jo darbai man labai patinka, bet jau pakaks tų paveikslų." – „Malonusis pone, ar galėtume ir mes juos pamatyti?" – „Taip, jei tik meistras neprieštaraus."

Kunigaikštienė liepė pakviesti Ulenšpygelį ir pareiškė pageidavimą apžiūrėti paveikslus. Ulenšpygelis jai pasakė tą patį, kaip ir grafui: nesantuokoje gimę asmenys negali matyti jo darbų. Tada ponia su aštuoniomis freilinomis ir dvaro juokdare nuėjo į menę. Ulenšpygelis kaip ir aną kartą praskleidė uždangą ir papasakojo poniai apie landgrafo protėvius, visus iš eilės. Tačiau kunigaikštienė ir freilinos nepasakė nė žodžio, nei gyrė paveikslus, nei peikė. Kiekviena būgštavo esanti nesantuokinė duktė iš tėvo ar motinos pusės. Pagaliau juokdarė prašneko: „Mieliausias meistre, aš nematau jokių paveikslų, ar tai reiškia, kad esu nelemtas mergos vaikas?" Ulenšpygelis pagalvojo: „Blogai, kai kvailiai teisybę šneka, teks keliauti iš čia." Bet girdėtus žodžius nuleido juokais.

Kunigaikštienė sugrįžo pas vyrą, šis paklausė, kaip jai patikę paveikslai. Ji atsakė: „Malonusis pone, man jie patiko taip pat, kaip ir jums. Bet mūsų juokdarei jie visai nepatiko. Ji pasakė nematanti jokių paveikslų, tai patvirtino ir freilinos. Manau, kad sukčius bus mus apgavęs." Kunigaikštis įdėmiai klausėsi ir pagalvojo, ar tik nebus buvęs ir pats apgautas. Bet liepė pasakyti Ulenšpygeliui, kad tęstų darbą ir jį užbaigtų, nes paveikslus nori apžiūrėti visi dvariškiai. Kunigaikštis tikėjosi gausiąs progą sužinoti, kas iš jo riterių manosi esąs nesantuokinis vaikas. Taip

ištirsiąs teisybę apie savo dvariškius. Tuo tarpu Ulenšpygelis nuėjo pas savo padėjėjus ir pasakė, kad atleidžia juos iš darbo. Jis paprašė rentmeisterio dar šimto guldenų ir juos gavęs iškeliavo.

Kai kitą dieną landgrafas pasiteiravo savo meistro, jo jau nė kvapo nebuvo. Tada kunigaikštis su visais dvariškiais nuėjo į menę, jam rūpėjo, ar kas nors matys ant sienos paveikslus. Bet niekas nepasisakė ką nors matantis. Kadangi visi tylėjo, landgrafas pasakė: „Dabar suprantu, kad mus visus apgavo. Buvau pasižadėjęs niekada neturėti reikalų su Ulenšpygeliu, bet jis pats pas mus atvyko. Du šimtai guldenų nuėjo vėjais. Jis yra nepataisomas apgavikas, todėl draudžiu jam pasirodyti mūsų valdose."

Ulenšpygelis iškeliavo iš Marburgo ir daugiau nesiėmė dailininko amato.

DVIDEŠIMT AŠTUNTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Čekijoje, Prahos universitete, dalyvavo moksliniuose disputuose ir laimėjo*

Iš Marburgo Ulenšpygelis patraukė į Čekiją, Prahą. Tuo metu ten dar gyveno geri krikščionys[20], Viklifas[21] iš Anglijos dar nebuvo Čekijoje paskleidęs eretikystės, kurią toliau išplatino Janas Husas[22]. Čia Ulenšpygelis

20 Turima galvoje: katalikai.

21 Džonas Viklifas (John Wycliff, apie 1328–1384), Oksfordo universiteto teologijos profesorius, Reformacijos pradininkas Anglijoje, 1377 m. Katalikų Bažnyčia pasmerkė jo mokymą. 1415 m. jis paskelbtas eretiku.

22 Janas Husas (Jan Hus, apie 1369–1415), Prahos universiteto rektorius, teologas, Reformacijos ideologas Čekijoje, skleidęs Džono Viklifo mokymą. Buvo paskelbtas eretiku ir 1415 m. sudegintas ant laužo.

apsimetė garsiu mokslininku, sugebančiu atsakyti į sudėtingus klausimus, kurių negali įveikti kiti mokslininkai. Tai jis parašė ant popieriaus lapų, kuriuos iškabino ant bažnyčios durų ir prie studentų bendrabučių. Šitai labai nepatiko rektoriui, studentams, daktarams ir magistrams. Visi susirinko pasitarti, ko paklausti Ulenšpygelį, kad negalėtų atsakyti. Jei jis susimausiąs, bus galima pagrįstai sugėdinti išsišokėlį.

Jie sutarė ir nusprendė, kad būsią teisinga jį pamokyti, o klausimus pateikti pasiūlė rektoriui. Ulenšpygeliui per pasiuntinį buvo pranešta, kad jis turįs rytojaus dieną atvykti ir prieš visą universiteto bendruomenę atsakyti į raštu pateiktus klausimus, taip būsiąs patikrintas ir galbūt pripažintas jo mokytumas. Kitaip jis nebus laikomas mokslininku. Ulenšpygelis atsakė pasiuntiniui: „Pranešk savo ponams, kad aš atvyksiu ir, tikiuosi, pasirodysiu garbingai kaip visada."

Kitą dieną susirinko visi daktarai ir mokslininkai. Tada pasirodė Ulenšpygelis, jis atsivedė užeigos šeimininką, keletą miestiečių ir guvių vaikinų, kurie reikalui esant padėtų apsiginti, nes baiminosi būti užpultas studentų. Kai Ulenšpygelis pasirodė, jam buvo liepta užlipti ant pakylos ir atsakinėti į klausimus.

Pirmasis rektoriaus klausimas buvo toks: pasakyti, kiek vandens yra jūroje, ir savo žodžius pagrįsti. Jei neatsakysiąs ir neįrodysiąs, būsiąs apšauktas nemokša apsimetėliu ir nubaustas. Ulenšpygelis gudriai atsakė į šį klausimą: „Garbingasis rektoriau, sustabdykite vandenis, iš visų pusių tekančius į jūrą. Tada aš išmatuosiu vandenį jūroje,

pateiksiu įrodymus ir teisingą atsakymą, o tai padaryti nesunku." Rektorius negalėjo sustabdyti upių, taigi nebereikalavo atsakymo.

Rektorius stovėjo sugėdintas ir pateikė kitą klausimą: „Pasakyk, kiek dienų praėjo nuo Adomo laikų iki šiandienos?" Ulenšpygelis atsakė trumpai: „Lygiai septynios dienos. Kai tos praeina, prasideda kitos septynios ir taip iki pasaulio pabaigos."

Tada rektorius uždavė trečią klausimą: „Dabar pasakyk man, kur yra žemės vidurys?" Ulenšpygelis atsakė: „Jis yra čia. Ši vieta yra kaip tik pats žemės vidurys. Liepkite išmatuoti su virve, ir jei nors per šiaudelį būsiu apsirikęs, prisipažinsiu suklydęs." Rektorius verčiau nutylėjo, bet neliepė matuoti žemės.

Visai supykęs, jis davė ketvirtą klausimą: „Pasakyk, koks atstumas nuo žemės iki dangaus?" Ulenšpygelis atsakė: „Visai netoli. Kai danguje kalbama arba šaukiama, puikiai girdisi apačioje. Užlipkite į dangų, aš jums iš žemės tyliai šūktelėsiu, o jūs viršuje puikiai girdėsite. Jeigu manęs neišgirsite, prisipažinsiu suklydęs."

Rektoriui teko pasitenkinti atsakymu ir jis paklausė penktą kartą: „Kokio dydžio yra dangus?" Ulenšpygelis atsakė nė nemirktelėjęs: „Jis yra tūkstančio sieksnių pločio ir tūkstančio uolekčių aukščio. Aš tikrai neklystu. Jeigu netikite, nuimkite nuo dangaus saulę, mėnulį ir visas žvaigždes ir patys išmatuokite. Pamatysite, kad esu teisus, kad ir kaip nenorėtumėt to pripažinti."

Nebeliko kas darą. Ulenšpygelis atsakė į visus klausimus, reikėjo patvirtinti jo mokytumą. Tačiau, gudrumu

įveikęs mokslo vyrus, jis ilgai nelaukė, nes bijojo, kad jie duos ko nors išgerti ir jis numirsiąs. Todėl nusimetė daktaro mantiją ir spruko į Erfurtą.

DVIDEŠIMT DEVINTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Erfurte išmokė asilą skaityti seną psalmyną*

Iškrėtęs pokštą Prahoje, Ulenšpygelis pasipustė padus į Erfurtą, vis bijodamas, kad prahiškiai jį vysis.

Erfurte taip pat buvo didelis ir garsus universitetas, čia Ulenšpygelis vėl iškabinėjo skelbimus. Universiteto profesoriai, jau nemažai girdėję apie jo šelmystes, susirinko pasitarti, kokius klausimus sugalvoti, kad neatsitiktų taip, kaip kolegoms Prahoje, ir nepatirtų gėdos. Jie nusprendė liepti išmokyti skaityti asilą, nes Erfurte buvo daug asilų, senų ir jaunų. Pasiuntinys atvedė Ulenšpygelį, o jie taip jam pasakė: „Magistre, jūs pasiskelbėte, kad per trumpą laiką galite bet kokią būtybę išmokyti skaityti ir rašyti.

Todėl čia susirinkę universiteto ponai duoda jums mokyti jauną asiliuką. Ar imsitės darbo?“ Ulenšpygelis atsakė sutinkąs, tik reikėsią daug laiko, nes toji būtybė nemoka kalbėti ir yra neprotinga. Visi sutarė dėl dvidešimties metų termino.

Ulenšpygelis galvojo: „Esame trys, jeigu mirs rektorius, aš būsiu laisvas, jei mirsiu aš – kas tada man darbo, o jei kris mano mokinys – vėlgi būsiu laisvas.“ Jis sutiko išmokyti asilą ir už tai paprašė penkių šimtų senų guldenų. Dalį pinigų gavo avansu.

Ulenšpygelis pasiėmė asilą ir patraukė su juo į užeigą „Prie bokšto“, kur šeimininkavo kažkoks keistuolis. Svečias paprašė savo mokiniui atskiro aptvaro, įsigijo seną psalmyną ir įdėjo jį į ėdžias. Po kiekvienu knygos lapu pabėrė avižų. Asilas jas užuodė ir, rinkdamas grūdelius, pradėjo skleisti snukiu lapus vieną po kito. Neradęs avižų kituose puslapiuose, jis subliovė: „I – A, I – A.“ Tai pamatęs Ulenšpygelis nuėjo pas rektorių ir pasakė: „Pone rektoriau, kada pageidausite pamatyti, ko išmoko mano mokinys?“ Rektorius nustebo: „Mielas magistre, argi asilas sugebėjo išmokti skaityti?“ Ulenšpygelis atsakė: „Tas sutvėrimas yra visai netašytas ir man gana sunkiai sekasi jį mokyti. Atkakliai ir daug dirbdamas, aš išmokiau jį pažinti ir ištarti keletą raidžių, ypač balsių. Malonėkite eiti su manimi, patys pamatysite ir išgirsite.“

O stropusis mokinys badavo visą dieną iki trečios valandos. Kai atėjo rektorius su magistrais, Ulenšpygelis padėjo asilui po nosim naują knygą. Šis iš karto pradėjo vartyti puslapius, ieškodamas avižų, o neradęs garsiai subliovė:

„I – A, I – A.“ Ulenšpygelis pasakė: „Matote, mieli ponai, dvi balses – I ir A – jis jau pažįsta, tikiuosi, kad išmokysiu ir daugiau.“

Neilgai trukus rektorius pasimirė. Ulenšpygelis paleido savo mokinį gyventi įprastą asilišką gyvenimą, o pats su uždirbtais pinigais išsinešdino galvodamas sau: „Daug laiko prireiktų visus Erfurto asilus atvesti į protą.“ Tačiau nė to neketino daryti. Tokia ir pabaiga.

TRISDEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Tiuringijos žemėje, Zangerhauseno mieste moterims išskalbė kailius*[23]

Ulenšpygelis atkeliavo į Tiuringijos žemę, Nynšteteno kaimą ir susirado užeigą, kurioje ketino pernakvoti. Šeimininkė paklausė, kokį amatą jis mokąs. Ulenšpygelis atsakė: „Aš esu ne amatininkas, o tiesos sakytojas." Šeimininkė pasakė: „Labai myliu tuos, kurie kalba tiesą, ir mielai suteikiu jiems pastogę[24]." Apsidairęs Ulenšpyge-

23 Vokiečių posakis *Jemandem den Peltz waschen* (paž.: *kam nors išskalbti kailį*) reiškia: *išrėžti į akis tiesą.*

24 Plg. vokišką patarlę *Wer die Wahrheit sagt, verzichte nur auf die Herberge* (*Už teisybę nakvynės negausi*).

lis pamatė, kad šeimininkė žvaira. Jis pasakė: „Žvairoji moteriške, žvairoji moteriške, kur man sėstis ir kur padėti lazdą su ryšulėliu?“ Šeimininkė atsakė: „Kad tave kur bala! Dar niekas nebuvo pašiepęs mano žvairumo.“ Ulenšpygelis tarė: „Mieloji šeimininke, aš visada sakau tiesą, tai ir dabar negalėjau susilaikyti.“ Šeimininkė atlyžo ir pradėjo juoktis.

Pasilikęs nakvoti Ulenšpygelis vėl kalbėjosi su šeimininke. Dabar jis pasisakė mokąs skalbti kailius. Moteriškei tai labai patiko, ir ji paprašė išskalbti kailius. Žadėjo pasakyti ir kaimynėms, kad suneštų senus kailius, tegu tik skalbiąs. Ulenšpygelis tarė: „Puiku.“ Moteriškė sukvietė kaimynes, o tos sutempė savo kailius. Ulenšpygelis paprašė: „Atneškite man pieno.“ Moteriškėms labai reikėjo švarių kailių, todėl sunešė iš namų visą pieną. Ulenšpygelis uždėjo tris katilus ant ugnies, supylė į juos pieną, sumetė kailius ir pradėjo juos šutinti ir virti.

Kiek pavirinęs, pasakė moterims: „Dabar eikite į mišką ir atneškite baltą jaunos liepos rąstą, tik nukapokite smulkias šakeles. Kai sugrįšite, ištrauksiu kailius, nes jie jau gerokai pabalo. Tada aš juos skalausiu, o tam reikia rąsto.“

Moterys su džiaugsmu nuskubėjo į mišką, iš paskos nuturseno vaikai. Jos susikibo su vaikais rankomis, šokinėjo ir dainavo: „Oho-ho, geri nauji kailiai! Oho-ho, geri nauji kailiai!“ Ulenšpygelis stovėjo, juokėsi ir kalbėjo sau: „Palūkėkite, darbas dar nebaigtas!“

Kai moterys dingo miške, Ulenšpygelis įmetė į ugnį daugiau malkų ir paliko katilus su kailiais virti. Jis spruko iš kaimo ir iki šiol kailių neišskalavo. Moterys grįžo su

liepos rąstu ir neberadusios Ulenšpygelio norėjo išsitraukti savo kailius iš katilo, bet jie buvo visai sugadinti, net į skutus suirę. Taigi jos taip ir paliko kailius tikėdamos, kad meistras grįš ir išskalaus. Tačiau Ulenšpygelis dėkojo Dievui laimingai išsisukęs.

TRISDEŠIMT PIRMOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis nešiojosi kaukolę ir leisdamas ją paliesti prisirinko aukų*

Ulenšpygelio šelmystės jau garsėjo visose žemėse. Kur jis kartą apsilankė, antrą sykį nebuvo laukiamas, aišku, jei nepersirengdavo taip, kad niekas nepažintų. Pagaliau atėjo laikas, kai dykaduoniaudamas nebegalėjo pramisti, o iš jaunystės buvo pratęs prie gerų daiktų, nes suktybėmis užsidirbdavo užtektinai pinigų. Kai Ulenšpygelis tapo plačiai žinomas ir uždarbis baigėsi, apgavikas pradėjo laužyti galvą, kuo čia užsiėmus, kad gautų pinigų nedirbdamas darbo. Tada nusprendė apsimesti elgetaujančiu vienuoliu ir keliauti po šalį.

Jis apsivilko kunigo sutaną, taip aprengė ir savo mokinį, susirado kaukolę ir liepė ją pasidabruoti. Paskui nukeliavo į Pomeraniją, kur kunigai mieliau lėbavo, negu sakė pamokslus. Kaime vykstant jomarkui, vestuvėms ar esant kitokiam žmonių susibūrimui, Ulenšpygelis nueidavo pas kunigą ir pranešdavo norįs pasakyti pamokslą, paskelbti valstiečiams apie šventą relikviją ir leisti ją paliesti. Iš kuklių aukų, kurias surinksiąs, pusę atiduosiąs kunigui. Mažamoksliai kunigai tik apsidžiaugdavo už nieką gausią pinigų.

Kai prisirinkdavo pilna bažnyčia žmonių, Ulenšpygelis užkopdavo į sakyklą, suregzdavo kažką iš Senojo Testamento, kažką iš Naujojo, paminėdavo Nojaus arką ir auksinį kibirą su dangiška mana, sakydamas, kad tai esanti didžiausia šventenybė. Tada pradėdavo kalbėti apie šventojo Brandano[25] galvą. Jis Bažnyčios įsakymu čia atsinešęs tą galvą, kad surinktų aukų naujų Dievo namų statybai. Bet pinigai turi būti švarūs. Jis jokiu būdu nepaimsiąs aukos iš moteriškės, kuri yra sulaužiusi santuokos įžadus. „Jeigu čia yra tokių moterų, tegu nesiartina. Iš santuokos laužytojų nieko nepaimsiu ir griežtai išbarsiu. Tada jūs patys žinosite, ką su jomis daryti!"

Ulenšpygelis leisdavo žmonėms pabučiuoti kaukolę, o tai greičiausiai buvo vietinio kalvio kaukolė iš šventoriaus kapinių. Tada suteikdavo vyrams ir moterims palaiminimą ir nulipęs iš sakyklos atsistodavo prie altoriaus. Jam pra-

25 Šventasis Brandanas – airių vienuolis, gyvenęs VI a. Jis plaukiojo jūra, salose skelbdamas Dievo žodį ir steigdamas vienuolynus. Laikomas jūrininku globėju.

dėjus giedoti ir skambinti varpeliu, visos moteriškės – ir dorosios, ir nedoros – nešdavo prie altoraus savo kuklias dovanas. Jos taip spraudėsi, kad net šonai braškėjo, o moterys su bloga reputacija, arba tokiomis laikomos, skubėjo aukoti pirmosios. Ulenšpygelis nesikuklindamas rinko dovanas iš visų – ir gerųjų, ir blogųjų. Moterys giliai patikėjo jo suktybe ir galvojo sau: jeigu neatnešiu aukos, būsiu palaikyta nusidėjėle. Neturinčios pinigų, atiduodavo auksinį ar sidabrinį žiedą. Ir vis žvilgčiojo į šalis, ar ir kitos aukoja. O kurios jau buvo paaukojusios, manė, kad įrodė santuokinę ištikimybę ir atsikratė nešlovės. Buvo ir tokių, kurios aukojo net du ar tris kartus, kad visi pamatytų ir liautųsi apkalbinėję. Ulenšpygelis surinko tiek aukų, kiek niekas iki tol nebuvo matęs ir girdėjęs. Tada paskelbė, kad aukotojams nuodėmės yra atleistos, ir pagraudeno daugiau nenusidėti, nes būsią atskirti nuo Bažnyčios. Dar pakartojo, kad iš nusidėjėlių nebūtų priėmęs jokios aukos.

Taigi visos moterys buvo laimingos. Kur tik Ulenšpygelis nuvykdavo, ten sakydavo pamokslus ir labai praturtėjo. O žmonės jį laikė tik kukliu pamokslininku, štai kaip puikiai jis mokėjo versti kailį.

TRISDEŠIMT ANTROJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis pažadino Niurnbergo miesto sargybinius, ir kaip jie vydamiesi nuo skardžio sukrito į vandenį*

Ulenšpygelio šelmystėms nebuvo galo. Platų kraštą apkeliavęs su numirėlio galva ir šauniai mulkindamas gyventojus, jis atvyko į Niurnbergą, ketindamas išleisti už relikviją surinktus pinigus. Greitai perprato miestiečių tvarką ir nebegalėjo tverti be išdaigų, nes tokia buvo jo prigimtis.

Jis pastebėjo, kad miesto sargybiniai bokštelyje prie rotušės miega nenusivilkę šarvų. Ulenšpygelis gerai žinojo visus kelius ir takelius, vedančius į Niurnbergą. Ypač gerai ištyrinėjo skardį prie tilto tarp Kiaulių turgaus ir sargybos

bokšto. Naktį ten buvo pavojinga vaikščioti. Kažkada čia buvo užpulta dora tarnaitė, išėjusi parnešti vyno.

Ulenšpygelis palaukė, kol miestelėnai sumigs ir viskas nurims, ir ėmėsi vykdyti savo sumanymą. Jis išlupo iš tiltelio tris storas lentas ir sumetė į upę, vadinamą Pegnicu. Tada nuėjo prie rotušės, pradėjo garsiai keiktis ir taip rėžė senu peiliu į grindinį, kad net žiežirbos pasipylė. Tai išgirdę sargybiniai pašoko ir puolė vytis prasižengėlį. Ulenšpygelis spruko link Kiaulių turgaus, sargybiniai – iš paskos. Vargais negalais jis išnešė kailį ir pribėgo tą vietą, kur buvo išlaužęs lentas, tada šiaip taip persliuogė tiltą ir iš kitos upelio pusės garsiai sušuko: „Ei, ei! Kur jūs, niekingi piktadariai?" Tai išgirdę sargybiniai nieko nenujausdami puolė jam iš paskos, ir kiekvienas norėjo būti pirmesnis, taigi vienas po kito murktelėjo į Pegnicą. Tilto skylė buvo maža, ir jie susidaužė galvas. Ulenšpygelis sušuko: „Ei, kur jūs užtrukote? Pailsėkite, kitą kartą pavysite! O išsimaudyti galėjote ir rytoj rytą. Jei neskubėsi – visada suspėsi." Vienas sargybinis susilaužė koją, kitas ranką, trečias prasiskėlė galvą, nė vienas neliko sveikas.

Iškrėtęs išdaigą Ulenšpygelis tučtuojau paliko Niurnbergą ir spruko tolyn. Jis visai nenorėjo gauti į kailį. Jei būtų paaiškėję, kuo jis čia dėtas, niurnbergiečiai to nebūtų palaikę pokštu.

TRISDEŠIMT TREČIOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Bamberge valgė už pinigus*[26]

Išvykęs iš Niurnbergo, Ulenšpygelis suktybėmis prasimanė pinigų Bamberge. Išalkęs jis užsuko į užeigą, kurioje šeimininkavo ponia Kiunginė. Ji buvo svetinga moteriškė ir pasiūlė Ulenšpygeliui pas ją apsistoti, nes iš drabužių suprato, kad tai nepaprastas svečias.

Rytą šeimininkė paklausė, ar svečias pageidausiąs mokėti po kiekvieno valgio, ar vėliau už viską. Ulenšpygelis atsakė esąs vargšas meistro padėjėjas ir norėtų pavalgyti iš Dievo

26 Žodžių žaismas. Frazė *um Geld essen* (vok.) turi dvi reikšmes: *valgyti ir užmokėti už maistą* ir *valgyti, kad gautum pinigų*.

malonės. Šeimininkė pasakė: „Bičiuli, man mėsos ir duonos niekas veltui neduoda, reikia už viską mokėti. Todėl ir tau teks pusryčiauti už pinigus.“ Ulenšpygelis atsakė: „Ak, ponia, man patiktų valgyti už pinigus. Už kokią sumą čia galima pavalgyti ir atsigerti?“ Moteriškė paaiškino: „Prie ponų stalo kainuoja 24 pfenigius, prie gretimo stalo 18 pfenigių, o su mano tarnais galima pavalgyti už 12 pfenigių.“ Ulenšpygelis tarė: „Ponia, aš renkuosi brangiausią stalą.“ Jis atsisėdo prie ponų stalo ir skubiai prisikirto iki soties.

Pavalgęs ir atsigėręs, pasisakė šeimininkei norįs iškeliauti, nes baigiasi jo kelionpinigiai. Moteriškė atsakė: „Mielas, svety, užmokėk man už maistą 24 pfenigius ir keliauk sau. Telydi tave Dievas!“ – „Kaipgi, – dėjosi nustebęs Ulenšpygelis, – tai jūs turite man sumokėti 24 pfenigius. Juk pati sakėte, kad valgymas prie ponų stalo kainuoja 24 pfenigius. Aš taip ir supratau, kad čia valgydamas uždirbsiu pinigų, ir uždirbau juos labai sunkiai, valgiau net prakaitą braukdamas, tarsi būtų gyvybės ar mirties klausimas. Daugiau nebūčiau įveikęs. Todėl atiduokite mano užvargtus pinigus.“ – „Bičiuli, – pasakė šeimininkė, – tu sukirtai už tris vyrus, tai tiesa, tačiau kad aš turėčiau už tai užmokėti – negirdėtas daiktas. Bet tiek jau to, keliauk sau. Aš pinigų neduosiu, nes būtų neteisinga, tačiau nereikalausiu ir iš tavęs. Tik daugiau čia nesirodyk! Jeigu visus metus taip vaišinčiau svečius ir gaučiau tiek užmokesčio, likčiau be marškinių.“

Ulenšpygelis iškeliavo nelabai patenkintas.

TRISDEŠIMT KETVIRTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Romoje kalbėjosi su popiežiumi ir buvo palaikytas eretiku*

Ulenšpygeliui pokštai buvo šventas daiktas. Sukdamas galvą, ką čia iškrėtus, jis prisiminė seną priežodį: *keliauk į Romą, pamaldusis, ir grįžk niekam tikęs*[27].

Taigi Ulenšpygelis patraukė į Romą ir ten krėtė kvailystes. Jis užsuko į užeigą, kurioje šeimininkavo našlė.

27 Kiti panašūs vokiški posakiai: *Je näher Rom, je bösere Christen* (*Kuo arčiau Roma, tuo piktesni krikščionys*); *Wer nach Rom zieht, der sucht einen Schalk, beim zweiten Male findet er ihn, beim dritten Male bringt er ihn mit sich* (*Pirmą kartą į Romą nuvykęs, ieško apgaviko, antrą kartą – jį randa, trečią – pats juo tampa*).

Pamačiusi gražų vyriškį, ji paklausė, iš kur esąs. Ulenšpygelis pasisakė kilęs iš Saksonijos, į Romą atvykęs pasikalbėti su popiežiumi. Moteriškė atsakė: „Bičiuli, pamatyti popiežių jūs galite, bet vargu, ar jis su jumis kalbės. Aš esu čia gimusi ir užaugusi, mano giminė aukštos kilmės, bet niekada nesu kalbėjusi su popiežiumi. Kaip jums taip ūmai pavyktų? Duočiau šimtą dukatų, kad galėčiau su juo pakalbėti." Ulenšpygelis atsakė: „Mieloji šeimininke, jeigu aš rasiu progą jus pristatyti popiežiui ir galėsite su juo pasikalbėti, ar duosite man šimtą dukatų?" Moteriškė tučtuojau pažadėjo pinigus ir savo garbe prisiekė sumokėti, jeigu jis padarysiąs, kaip žada. Tačiau ji galvojo, kad tai neįmanoma, nes puikiai žinojo, kiek pastangų ir vargo kainuotų toks sumanymas. Ulenšpygelis tarė: „Miela šeimininke, jei padarysiu – šimtas dukatų mano." Ji sutiko, bet pamanė sau: „Toli dar tau iki popiežiaus."

Ulenšpygelis laukė tinkamo momento. Kartą per mėnesį popiežius laikydavo mišias koplyčioje, kuri vadinosi Jeruzalė prie švento Jono iš Laterano. Popiežiui pradėjus mišias, Ulenšpygelis prasispraudė kuo arčiau altoriaus. Kai tyliųjų mišių[28] metu buvo pakylėtas Švenčiausiasis Sakramentas, jis atgręžė nugarą. Tai pastebėjo kardinolai. O kai popiežius pakėlęs taurę tarė palaiminimo žodžius, Ulenšpygelis vėl nusisuko.

Mišioms pasibaigus, kardinolai pranešė popiežiui, kad vienas asmuo, gražus vyriškis, aukojimo metu altoriui atgręžė nugarą. Popiežius pasakė: „Tai būtina nuodug-

28 Tyliosios mišios buvo aukojamos siauram žmonių ratui ir vyko be giesmių.

niai ištirti, tokie veiksmai įžeidžia šventąją Bažnyčią. Jei nenubausime netikėlio, nusidėsime Dievui. Taip išdrįsęs padaryti žmogus greičiausiai gyvena netikėdamas ir nėra geras krikščionis." Popiežius liepė jį atvesti.

Pasiuntiniai atėjo pas Ulenšpygelį ir pasakė, kad jis turįs prisistatyti popiežiui. Šis tuojau su jais ir išėjo. Popiežius paklausė, kas toks esąs. Ulenšpygelis atsakė esąs giliai tikintis žmogus. Tada popiežius paklausė, kokį tikėjimą išpažįstąs. Ulenšpygelis atsakė: tokį, kaip jo šeimininkė, ir pasakė vardą, o ją čia visi pažinojo. Tada popiežius liepė atvesti ir moteriškę.

Popiežius paklausė, kokį tikėjimą ji išpažįstanti. Moteriškė atsakė esanti krikščionė ir tikinti viskuo, ko moko krikščionių Bažnyčia, jokio kito tikėjimo neturinti. Ulenšpygelis stovėjo šalia, vaipėsi stengdamasis nesijuokti ir kalbėjo: „Maloningasis Tėve, visų tarnų tarne, tą patį tikėjimą ir aš išpažįstu, esu tikras krikščionis." Popiežius paklausė: „Kodėl tu per aukojimą atsukai nugarą į altorių?" Ulenšpygelis atsakė: „Šventasis Tėve, aš esu didis nusidėjėlis, padariau tokių baisių nuodėmių, kad nesu vertas stovėti prieš altorių, kol jų neišpažinsiu." Popiežiui atsakymas patiko, jis paleido Ulenšpygelį, o pats nuėjo į savo rūmus.

Šelmis grįžo į užeigą ir priminė šeimininkei apie šimtą dukatų, o šiai teko tuos pinigus duoti. Ulenšpygelis ir liko Ulenšpygeliu, kelionė į Romą jo nė kiek nepakeitė.

TRISDEŠIMT PENKTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Frankfurte prie Maino iš žydų išviliojo tūkstantį guldenų, pardavęs jiems savo mėšlą kaip pranašo uogas*

Nereikia pykti, jei ir gudrūs žydai kartais apsigauna. Grįžęs iš Romos, Ulenšpygelis patraukė į Frankfurtą prie Maino. Ten kaip tik vyko turgus. Ulenšpygelis vaikštinėjo šen bei ten ir apžiūrinėjo siūlomas prekes. Jis pastebėjo jauną tvirtą vyrą, vilkintį puikiais drabužiais, ant nedidelio prekystalį išsidėliojusį gydantį *bisamą*[29] iš

29 Šis vaistas Viduramžiais buvo gaminamas iš Centrinės Azijos elnių išskyrų ir vartojamas kaip nervus raminanti priemonė.

Aleksandrijos, už kurį prašė labai brangiai. Ulenšpygelis pagalvojo: „Ir aš esu tingus, bet stiprus vaikinas, nemėgstantis dirbti, ar negalėčiau pelnytis taip pat lengvai, kaip šis prekiautojas? Tai man patiktų."

Naktį Ulenšpygelis neužmigo, vis galvojo apie savo verslą. Staiga jam į užpakalį įkando blusa. Atkakliai ieškodamas parazito, užčiuopė keletą mėšlo gurvuolių. Jis pagalvojo: „Tai būtų galima pardavinėti kaip bisamą." Rytą nusipirko pilko ir raudono šilko ir suvyniojo į jį gurvuolius. Tada prisipirko įvairių prieskonių ir išdėstė prekes priešais katedrą ant suoliuko, kokius paprastai turi smulkūs prekeiviai. Susirinko daug žmonių, jie apžiūrinėjo neįprastą prekę ir klausinėjo, ką čia tokio nematyto parduodąs. Visus domino prekė, įrišta į ryšulėlį, atrodanti kaip vaistai ir keistai kvepianti. Tačiau Ulenšpygelis nieko neaiškino, kol nepriėjo trys turtingi žydai ir nepaklausė, ką parduodąs. Tada jis pasakė, kad tai esančios tikros pranašo uogos. Kas paims vieną į burną, o paskui įsikiš į nosį, akimirksniu taps pranašu. Žydai pasitraukė atokiau ir valandėlę tarėsi. Pagaliau senas žydas tarė: „Galėtume sužinoti, kada ateis Mesijas. Tai mums, žydams, būtų didelė paguoda." Ir jie nusprendė pirkti, kad ir kiek ta prekė kainuotų.

Taigi jie sugrįžo pas Ulenšpygelį ir paklausė: „Pardavėjau, už kiek parduosi vieną pranašo uogą?" Ulenšpygelis akimirką mąstė: „Iš tikrųjų, jei turiu prekę, duos Dievas ir pirkėjų, o žydams ji ypač tiks." O garsiai pasakė: „Atiduosiu vieną už tūkstantį guldenų. Jei jūs, šunes, nenorite tiek mokėti, eikite šalin ir palikite mano mėšlą." Nenorė-

dami supykinti prekeivio ir geisdami prekės, jie tučtuojau atskaičiavo pinigus ir pasiėmė vieną uogą. Tada nuskubėjo namo ir liepė sušaukti visus žydus, ir senus, ir jaunus.

Kai visi susirinko, atsistojo vyriausiasis rabinas, vardu Alfa, ir papasakojo, kaip jie Dievo valia gavę pranašo uogą. Kai kuris nors įsidėsiąs uogą į burną, galėsiąs pranešti, kada ateis Mesijas, o su juo išganymas ir paguoda. Tačiau prieš tai reikia pasirengti pasninku ir malda. Pranašauti buvo pavesta Izaokui. Tai turėjo įvykti po trijų dienų su didžiausiomis iškilmėmis.

Taip ir buvo. Kai jis paėmė uogą į burną, Mozė paklausė: „Mielas Izaokai, kokį skonį jauti?" – „Oi, Dievo tarnai, netikėlis mus apgavo! Juk tai žmogaus mėšlas!" Visi puolė uostyti pranašo uogą ir greit pažino medį, ant kurio ji buvo išaugusi.

Bet Ulenšpygelio jau ir pėdos buvo ataušusios. Jis puikiai gyveno, kol išleido visus žydų pinigus.

TRISDEŠIMT ŠEŠTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Kvedlinburge iš valstietės pirko vištas, o užstatu paliko jos pačios gaidį*

Anksčiau žmonės nebuvo tokie gudrūs kaip nūnai, o ypač kaimiečiai. Kartą Ulenšpygelis atėjo į Kvedlingburgą, ten kaip tik vyko savaitinis turgus. Jis beveik nebeturėjo pinigų maistui, nes lengvai jų prasimanęs, lengvai ir išleisdavo, todėl laužė galvą, kaip čia prasisukti.

Turguje pamatė sėdinčią valstietę su pintine, o joje buvo puikios vištos ir gaidys. Ulenšpygelis paklausė, už kiek ji parduotų porą vištų. Ši atsakė: „Už du Stepono grašius." Jis derėjosi: „Ar neatiduotumėt pigiau?" Mote-

riškė pasakė: „Ne." Tada Ulenšpygelis paėmė pintinę su vištomis ir pasuko prie pilies vartų. Moteriškė puolė vytis šaukdama: „Pirkėjau, ką darai? Užmokėk man už vištas!" Ulenšpygelis atsakė: „Žinoma, užmokėsiu. Aš esu abatės raštininkas." – „Man tai nerūpi, – atsakė valstietė, – jei nori vištų – užmokėk. Kas man darbo tavo abatas ar abatė. Tėvas mane mokė: nieko nepirk iš tų, nieko neparduok ir neskolink tiems, prieš kuriuos turi lenktis ar nusiimti kepurę. Todėl duok šen pinigus už vištas, girdi?" Ulenšpygelis atsakė: „Ponia, jūs esate labai nepatikli. Negerai, jei visi prekiautojai tokie būtų! Tada visi geri žmonės vaikščiotų apdriskę. Bet tebūnie, kaip norite jūs, imkite užstatu gaidį, kol aš jums atnešiu pintinę ir pinigus."

Geroji moteriškė nusiramino ir paėmė užstatu savo pačios gaidį. Bet ji buvo apgauta, nes Ulenšpygelis su pintine ir pinigais nesugrįžo. Atsitiko kaip tiems, kurie stropiausiai saugo savo daiktus, o visada pirmieji apsigauna.

Ulenšpygelis patraukė toliau, palikęs valstietę tūžti ant gaidžio, kad per jį prarado vištas.

TRISDEŠIMT SEPTINTOJI ISTORIJA.

Kaip Hohenegelseno kunigas suvalgė Ulenšpygelio dešrą, tačiau jam tai nesibaigė geruoju

Atvykęs į Hildesheimą, Ulenšpygelis nusipirko iš mėsininko didelę šviežią dešrą ir patraukė į Hohenegelseną. Jis gerai pažinojo tenykštį kunigą. Buvo sekmadienio rytas. Kunigas aukojo ankstyvąsias mišias, kad spėtų laiku pavalgyti. Ulenšpygelis nuėjo į kleboniją ir paprašė šeimininkės iškepti jo dešrą. Ši sutiko, o Ulenšpygelis patraukė į bažnyčią. Rytmetinės mišios buvo ką tik pasibaigusios, prasidėjo suma ir išėjo kitas kunigas, Ulenšpygelis išklausė ir tas mišias iki galo.

Tuo tarpu anas kunigas parėjo namo ir paklausė šeimininkės: „Ar dar nieko neišvirei? Noriu valgyti." Ši atsakė: „Nieko nėra, tik šviežios dešros, ją atsinešė Ulenšpygelis. Dešra baigia kepti. Ulenšpygelis valgys ją parėjęs iš bažnyčios." Kunigas paliepė: „Nešk šen, aš truputį atsilaušiu." Toji atnešė. Kunigui dešra taip patiko, kad suvalgė ją visą taip kalbėdamas: „Laimink, Dieve, mano stalą, labai skaniai valgau, ta dešra tikrai nuostabi", o šeimininkei pasakė: „Duok Ulenšpygeliui užspirgintos kopūstienės. Jis taip įpratęs ir bus tik į sveikatą!"

Pasibaigus sumai grįžo į kleboniją Ulenšpygelis, ketindamas suvalgyti savo atsineštą maistą. Kunigas su juo gražiai pasisveikino, padėkojo už dešrą, pagyrė, kad buvo labai skani, o jam liepė paduoti kopūstienės. Ulenšpygelis tylėdamas suvalgė, kas padėta, o pirmadienį atsisveikino. Kunigas dar šūktelėjo pavymui: „Kitą kartą ateidamas atsinešk dvi dešras, vieną man, kitą sau. Aš tau grąžinsiu pinigus, kiek būsi sumokėjęs. Tada mudu kirsime net apsiputodami." Ulenšpygelis atsakė: „Gerai, pone kunige, tegu bus taip, kaip sakote. Aš nepamiršiu nei jūsų, nei dešros."

Jis grįžo į Hildesheimą. Čia, kaip tyčia, kailialupys vežė į šiukšlyną nudvėsusią kiaulę. Ulenšpygelis paprašė iš dvėselienos padaryti dvi dešras, už tai sumokėjo keletą sidabro pfenigių. Kailialupys padarė jam dvi gražias raudonas dešras. Ulenšpygelis jas paėmė ir apvirė, kaip paprastai su dešromis daroma.

Kitą sekmadienį jis vėl nukeliavo į Hohenegelseną. Atsitiko taip, kad kunigas kaip tik vėl laikė rytmetines mišias. Ulenšpygelis nuėjo į kleboniją, padavė šeimininkei abi

dešras ir paprašė paruošti jas užkandžiui. Viena būsianti kunigui, kita jam. Tada nuėjo į bažnyčią.

Tarnaitė uždėjo dešras ant ugnies ir iščirškino. Kai mišios pasibaigė, kunigas pastebėjo Ulenšpygelį ir parskubėjęs į kleboniją paklausė: „Mačiau Ulenšpygelį, ar jis atnešė dešrų?“ Šeimininkė atsakė: „O taip, dvi puikiausias dešras, tokių nebuvau mačiusi. Jos jau baigia apskrusti.“ Ji priėjo prie židinio ir paėmė vieną dešrą, tačiau jai pašoko apetitas, kaip ir kunigui. Abu susėdo ir pradėjo kirsti dešras. Jie taip godžiai kramtė, kad net taukai per smakrus varvėjo. Prašalaitis girdėjo, kaip kunigas pasakė virėjai: „Ak, mano mieloji, ištikimoji tarnaite, pažiūrėk, tau iš burnos drimba putos.“ O tarnaitė kunigui atsakė: „Ak, mielas pone, tą pati galiu pasakyti apie jus.“

Tuo metu klebonijoje pasirodė iš bažnyčios grįžęs Ulenšpygelis. Kunigas paklausė: „Kokias dešras čia atnešei? Matai, kaip mano šeimininkei putos tyška!“ Ulenšpygelis kvatodamas atsakė: „Telaimina Dievas, pone kunige, jūsų stalą! Ko norėjote, tą ir gavote. Juk šūktelėjote man išeinant atnešti dvi dešras, kad valgytumėte net putodamasis. Bet putos dar nieko, tuoj bus blogiau, kai pasakysiu, kad dešros padarytos iš nudvėsusios ir keturias dienas išgulėjusios kiaulės. Tokią mėsą reikėjo gerai išmuilinti, iš čia ir atsirado putos.“

Virėja supyko ir spjovė per stalą, tą patį padarė ir kunigas. Jis suriko: „Nešdinkis iš mano namų tu, sukčiau ir apgavike!“, pagriebė bizūną ir norėjo uždrožti. Bet Ulenšpygelis pasakė: „Netinka doram vyrui taip elgtis! Jūs liepėte atnešti dešrų, jas abi suvalgėte, o dabar norite

mane išplakti bizūnu. Pirmiau sumokėkite man už dvi dešras, o dėl trečiosios – tiek jau to."

Kunigas pyko ir tūžo. Jis šaukė, kad Ulenšpygelis galįs pats ryti savo pašvinkusias dešras iš dvėselienos, bet tegu nesirodąs akyse. Ulenšpygelis atsakė: „Aš jūsų neverčiau valgyti. Žinoma, pats jų nebūčiau nė palietęs, tačiau tos pirmosios labai norėjau. Bet sudorojote ją manęs neatsiklausęs. Jeigu suvalgėte gerą dešrą, tai malonėkite valgyti ir prastas!" Ir dar pasakė: „Adeu, labos nakties!"

TRISDEŠIMT AŠTUNTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Kisenbriuke netikra išpažintimi išgavo kunigo kumeliuką*

Aseburgo teismo apygardoje, Kisenbriuko kaime Ulenšpygelis vėl iškrėtė piktą pokštą. Ten gyveno kunigas, kuris turėjo gražią šeimininkę ir laikė žavų, žvitrų kumeliuką. Kunigas abu labai mylėjo, ir tarnaitę, ir kumeliuką. Tuo metu Kisenbriuke viešėjo Braunšveigo hercogas. Jis per kitus žmones ne kartą bandė įkalbėti kunigą parduoti jam savo kumeliuką, žadėdamas užmokėti daugiau, negu šis yra vertas. Tačiau kunigas kiekvieną kartą nesutikdavo. Jis nenorėjo skirtis su kumeliuku, nes labai

jį mylėjo. O hercogas nedrįso atimti jėga, nes teismas buvo pavaldus Braunšveigo tarybai.

Apie tai išgirdęs Ulenšpygelis iš karto sumojo, koks čia reikalas, ir pasakė hercogui: „Maloningasis pone, ką jūs man duotumėte, jei atvesčiau Kisenbriuko kunigo kumeliuką?“ – „Padaryk, kaip žadi, – atsakė hercogas, – tai atiduosiu tau drabužį, kurį dabar vilkiu.“ O tai buvo raudonais perlais išsiuvinėtas kupranugario vilnos apsiaustas.

Ulenšpygelis sutiko ir nujojo pas Kisenbriuko kunigą prašyti nakvynės. Čia jį visi pažinojo, nes jis dažnai viešėdavo kunigo namuose ir buvo laukiamas svečias. Pragyvenęs tris dienas, apsimetė sunkiai susirgęs, pradėjo garsiai dejuoti ir atsigulė. Kunigui ir šeimininkei jo pagailo, bet jie nežinojo, kaip padėti. Galop Ulenšpygelis taip įsisirgo, kad kunigas pradėjo raginti jį atlikti išpažintį ir priimti šv. Komuniją. Ulenšpygelis mielai sutiko. Kunigas pasisiūlė išklausyti išpažintį, nes smalsavo viską išklausinėti. Jis kalbėjo, kad Ulenšpygelis turįs galvoti apie sielos išganymą, nes visą gyvenimą krėtė pokštus, ir melsti visagalį Dievą nuodėmių atleidimo. Ulenšpygelis silpnu balsu atsakė kunigui, jog jį kankinanti tik viena nuodėmė, tačiau jam negalįs išpažinti. Tegu ateina kitas kunigas, kuriam ir pasisakysiąs. Nes jeigu pasakytų dabar, labai užrūstintų išpažinties klausytoją.

Tai išgirdęs kunigas galvojo: „Čia kažkas įdomaus“, – ir labai norėjo viską sužinoti. Jis pasakė: „Mielas Ulenšpygeli, kelias tolimas, ir aš negaliu taip greit parvežti kito kunigo. O jeigu tu belaukdamas numirsi, abu nusidėsime Dievui. Sakyk man viską! Aš atleisiu tau sunkią nuodėmę.

Manęs neturi bijoti, juk aš negaliu atskleisti išpažinties paslapties." Ulenšpygelis atsiliepė: „Gerai, aš pasirengęs išpažinti." Nuodėmė nesanti labai sunki, bet jam labai skaudu, kad kunigas supyks, nes tai liečia ir jį. Kunigas dar labiau panūdo sužinoti. Jis tarė: jeigu Ulenšpygelis ką nors pavogęs ar kitokios žalos jam padaręs, gali drąsiai prisipažinti, o jis atleisiąs ir pykčio nelaikysiąs.

Ulenšpygelis atsakė: „Ak, mielas pone, žinau, kad užsirūstinsite, bet su baime jaučiu reikėsiant greitai atsisveikinti su šiuo pasauliu, todėl ir pasakysiu. Dievas žino, o gal ir nesupyksite. Mielas pone, mano nuodėmė tokia: aš permiegojau su jūsų tarnaite." Kunigas paklausė, kiek kartų. Ulenšpygelis atsakė: „Tik penkis." Kunigas pagalvojo: „Už tai reikėtų jam įkrėsti penkis kirčius."

Jis greitosiomis suteikė Ulenšpygeliui išrišimą, nuėjo į savo kambarį ir liepė pašaukti tarnaitę. Merginos paklausė, ar ji miegojusi su Ulenšpygeliu. Tarnaitė atsakė, jog tai melas. Kunigas pasakė, kad Ulenšpygelis pasisakęs per išpažintį, todėl negalįs netikėti. Ši gynėsi: „Ne"; kunigas tvirtino: „Taip." Pagaliau čiupo lazdą ir prikūlė tarnaitę. Ulenšpygelis juokėsi lovoje ir galvojo sau: „Bus gražus spektaklis su teisinga pabaiga." Taip ir pratysojo visą dieną.

Per naktį Ulenšpygelis pasveiko, o rytą pakilęs pasakė, kad jaučiasi geriau ir turi iškeliauti. Tegu kunigas paskaičiuojąs, kiek jis sirgdamas pravalgė. Kunigas pradėjo skaičiuoti, bet buvo toks sutrikęs, kad nebežinojo, ką darąs. Jis apskaičiavo sumą, bet pinigų nepaėmė ir tik džiaugėsi, kad Ulenšpygelis išvyksta. To telaukė ir tarnaitė, kuri per jį buvo apkulta.

Susiruošęs į kelią Ulenšpygelis pasakė kunigui: „Pone, atminkite, kad atskleidėte išpažinties paslaptį! Dabar aš keliausiu į Halberštatą pas vyskupą ir viską papasakosiu." Kunigui kaipmat išgaravo pyktis išgirdus, į kokius nemalonumus gali įklampinti Ulenšpygelis, puolė jam po kojomis ir prašė tylėti teisindamasis, jog pyktis buvo aptemdęs akis. Jis duosiąs dvidešimt guldenų, kad tik neįskųstų. Ulenšpygelis atsakė: „Ne, aš netylėčiau ir už šimtą guldenų. Eisiu ir pranešiu, kaip priklauso." Ašarodamas kunigas pradėjo prašyti tarnaitės, kad ji sužinotų, ko tasai norėtų, nieko nepagailėsiąs. Pagaliau Ulenšpygelis pasakė: jei kunigas atiduosiąs savo kumeliuką, tai jis tylėsiąs ir nieko nepranešiąs. Bet kito nieko neimsiąs. Kunigas kumeliuką taip mylėjo, jog verčiau būtų atidavęs visus pinigus, tačiau norom nenorom teko sutikti, nes kitos išeities nebuvo.

Jis atidavė Ulenšpygeliui kumeliuką ir atsisveikino. Taigi Ulenšpygelis nujojo į Volfenbiutelį. Kai prijojo miesto pylimą, hercogas jau stovėjo ant pakeliamojo tilto ir iš tolo jį pamatė. Tučtuojau nusiėmė pažadėtą apsiaustą ir priėjęs prie raitelio pasakė: „Štai, mielas Ulenšpygeli, apsiaustas, kurį tau pažadėjau." Ulenšpygelis nušoko žemėn ir atsakė: „Maloningasis pone, štai jūsų žirgas." Jis pelnė didžiausią hercogo dėkingumą ir turėjo papasakoti, kaip pavyko apgauti kunigą. Kunigaikštis kvatojo ir buvo patenkintas, o prie apsiausto pridėjo dovanų – vieną iš savo žirgų.

Kunigas liūdėjo netekęs kumeliuko. Dėl to jis kaltino tarnaitę ir vis dažniau ir skaudžiau ją lupo, kol ta pagaliau pabėgo. Taip jis neteko ir žirgo, ir tarnaitės.

TRISDEŠIMT DEVINTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis parsisamdė kalviui ir išnešė jo dumples į kiemą*

Ulenšpygelis atvyko į Rostoką, esantį Meklenburgo žemėje, ir stojo tarnauti kalvio padėjėju. Kalvis turėjo tokį įprotį: liepdamas padėjėjui iš visų jėgų pūsti dumples, sakydavo: „Haho, dabar dumk man iš paskos!“ Kartą Ulenšpygelis stovėjo prie dumplių laukdamas nurodymo. Kalvis trumpai pasakė savo įprastą: „Haho, dabar dumk man iš paskos!“ – o pats išėjo į kiemą nusilengvinti. Ulenšpygelis užsivertė vieną dumplių pusę ant nugaros, išėjo paskui meistrą į kiemą ir pasakė: „Meistre, štai atnešiau pusę dumplių, kur padėti? Einu atnešti ir kitą

pusę." Meistras pažiūrėjo ir atsakė: „Mielas padėjėjau, aš ne tai turėjau galvoje. Nešk atgal ir padėk į vietą!" Ulenšpygelis taip ir padarė, nunešė atgal.

Meistras suko galvą, kaip nubausti Ulenšpygelį, ir pagaliau nusprendė: penkias dienas jis pats kelsis vidurnaktį, žadins padėjėją ir lieps jam dirbti. Taigi jis pažadino abu padėjėjus ir liepė kalti. Antrasis padėjėjas klausinėjo Ulenšpygelį: „Kas šovė mūsų meistrui į galvą taip anksti žadinti? Anksčiau jis taip nedarydavo." Ulenšpygelis tarė: „Jei nori sužinoti, galiu paklausti." Padėjėjas atsakė norįs. Tada Ulenšpygelis paklausė: „Mielas meistre, kas atsitiko, kad mus taip anksti pakėlėte? Dar tik vidurnaktis." Meistras atsakė: „Turiu tokį įprotį: naujas padėjėjas pirmas aštuonias dienas negali gulėti mano lovoje ilgiau kaip pusę nakties." Ulenšpygelis nutylėjo, o antrasis padėjėjas irgi nedrįso nieko pasakyti.

Kitą naktį meistras vėl prikėlė juos pusiaunaktį. Antrasis padėjėjas iš karto išėjo į kalvę, o Ulenšpygelis paėmė lovą ir prisirišo sau prie nugaros. Kai geležis jau buvo įkaitinta, jis puolė iš palėpės prie priekalo ir taip į jį trenkėsi, kad net kibirkštys į lovą pasipylė. Kalvis suriko: „Ką čia darai? Ar proto netekai?! Kodėl atsitempei lovą?"

Ulenšpygelis atsakė: „Nepykit, meistre, turiu tokį įprotį: pirmą darbo savaitę aš pusę nakties guliu lovoje, o kitą pusę nakties – lova ant manęs." Meistras supyko ir liepė nunešti lovą į vietą. Perpykęs dar pasakė: „Drožk iš mano namų nors ir pro stogą, tuščiagalvi kvaily." Ulenšpygelis pažadėjo taip padaryti ir nutempė lovą atgal į palėpę, kur ji turėjo būti. Tada kopėčiomis užlipo į pastogę, praplėšė

stogą ir išlindo pro skylę. Paskui užsitraukė kopėčias į viršų, nuleido nuo stogo į gatvės pusę, nulipo ir nuėjo sau.

Kalvis girdėjo, kaip Ulenšpygelis viršuje baladojosi. Jis užlipo su antruoju padėjėju į pastogę ir pamatęs, kad šelmis praplėšęs stogą išlindo, visai persiuto, čiupo strypą ir ketino vytis. Bet padėjėjas sulaikė meistrą sakydamas: „Meistre, palūkėkit! Juk jis padarė kaip liepiamas. Jūs sakėte išeiti nors ir pro stogą. Kaip matote, jis taip ir padarė." Kalviui tai buvo pamoka. Bet nebuvo kas darą. Ulenšpygelis dingo, o meistrui teko lopyti stogą, ir tiek. Padėjėjas pasakė: „Iš tokio pagalbininko nelauk gero. Kas nepažįsta Ulenšpygelio, tam užtenka kartą su juo susidurti, tada jau nepamirš."

KETURIASDEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis į krūvą sulydė kūjį, žnyples ir kitus kalvio įrankius*

Kai Ulenšpygelis paliko kalvę, artinosi žiema, o ji žadėjo būti nuožmi. Stipriai šalo, be to, prasidėjo brangymetis, ir daugelis samdinių liko be darbo. Ulenšpygelis irgi pristigo pinigų maistui. Jis keliavo tolyn ir atvyko į kaimą, kuriame gyveno kitas kalvis, ten pasisamdė padėjėju. Iš tikrųjų Ulenšpygelis netroško darbo, bet alkis ir žiemos šaltis privertė to imtis. Jis galvojo sau: „Kentėk, kiek išgali, kol vėl galėsi sukišti rankas į minkštą žemę; daryk, ką kalvis lieps." Kalvis taip pat nelabai norėjo priimti samdinį, juk buvo sunkmetis. Ulenšpygelis išprašė

kalvio, kad leistų nors pabandyti. Jis darysiąs viską, ką kalvis pasakysiąs, ir valgysiąs, ko niekas nevalgo.

Kalvis buvo šykštuolis, be to, mėgo pašiepti kitus. Jis pagalvojo: „Priimsiu ir duosiu išbandymui aštuonias dienas, per tiek laiko neapvalgys." Rytą jiedu pradėjo kalti. Kalvis spaudė Ulenšpygelį darbuotis kūju ir dumplėmis, kol atėjo vidudienis, pietų metas. Kieme stovėjo kalvio išvietė. Kai jiedu susiruošė eiti prie stalo, kalvis nuvedė Ulenšpygelį prie būdelės ir pasakė: „Sakei, kad valgysi tai, ko niekas nevalgo, kad tik duočiau tau darbo. Šito nenori niekas, gali suvalgyti viską!" Jis nuėjo į namus pietauti, palikęs Ulenšpygelį prie lauko būdelės.

Ulenšpygelis stovėjo tylėdamas ir galvojo: „Kartą ir pats nusvilai. Juk taip ir dar blogiau esi kitiems padaręs. Dabar ir tau atmatuota tuo pačiu. Tačiau kaip atkeršyti kalviui? Būtų paprasčiau, jei ne tokia šalta žiema."

Ulenšpygelis darbavosi vienas iki pat vakaro. Tada kalvis davė jam truputį užkąsti, nes visą dieną buvo nieko burnoje neturėjęs. Tačiau Ulenšpygelis negalėjo pamiršti, kaip buvo nusiųstas prie būdelės. Vakare kalvis pasakė: „Rytoj tarnaitė pūs dumples, o tu sukalk daiktus iš eilės, kuriuos rasi padėtus, ir numušk vinis[30]; viską padaryk, kol aš atsikelsiu." Ulenšpygelis nuėjo miegoti. O kai nubudo, pagalvojo: „Reikia pamokyti šeimininką, net jeigu paskui teks iki kelių klampoti per sniegą."

Jis įkaitino ugnį, paėmė žnyples ir prilydė jas prie kastuvo. Tą patį padarė su dviem kūjais, dumplėmis ir kab-

30 Turima galvoje: atskirti vinis nuo jas jungiančio geležinio strypelio.

liu. Tada iškratė iš dėžės visas vinis, nukapojo galvutes ir sudėjo atskirai, o likusias dalis – vėl atskirai. Išgirdęs, kad meistras keliasi, nusirišo kalvio prijuostę ir išėjo.

Šeimininkas atėjo į kalvę ir pamatė, kad vinims nukapotos galvutės, o kūjai, žnyplės ir kiti įrankiai sulydyti į vieną daiktą. Labai supykęs, jis pasišaukė tarnaitę ir paklausė, kur yra samdinys. Tarnaitė atsakė, kad jis ką tik išėjęs. Kalvis plūdosi ir kalbėjo: „Paspruko kaip koks niekingas apgavikas. Jeigu žinočiau, kur pasuko, pasivyčiau ir gerai apkulčiau." Tarnaitė pasakė: „Jis išeidamas kažką nupaišė ant durų. Tai veidas, panašus į pelėdos." Ulenšpygelis taip darydavo: iškrėtęs pokštą ten, kur jo nepažįsta ir nežino vardo, jis kreida arba anglimi nupiešdavo virš durų pelėdą su veidrodžiu, o aukščiau lotyniškai parašydavo: *Hic fuit*[31]. Taip nupaišė ir ant kalvio durų.

Kalvis pamatė piešinį, apie kurį sakė tarnaitė, bet nemokėjo perskaityti užrašo. Tada nuėjo pas kunigą ir paprašė perskaityti, kas parašyta ant jo durų. Šis nuėjo į kalvio namus. Pamatęs, kas nupiešta ir parašyta, pasakė: „Tai reiškia: *Čia buvo Ulenšpygelis*."

Kunigas buvo daug girdėjęs apie Ulenšpygelį ir žinojo, ko tas yra vertas. Jis išbarė kalvį, kad šis nieko nepranešė, nes būtų labai norėjęs pats pamatyti Ulenšpygelį. Kalvis supyko ant kunigo: „Kaip galėjau pasakyti tai, ko pats nežinojau? Dabar jau žinau, kad mano namuose buvo Ulenšpygelis, tai matyti iš mano įrankių. Nenorėčiau, kad jis dar kada sugrįžtų." Jis paėmė anglies gabaliuką, užtrynė

31 *Čia buvo* (lot.).

piešinį su užrašu ir pasakė: „Nenoriu, kad ant mano durų būtų apgaviko ženklas.“ Kunigas, palikęs kalvį, nuėjo sau.

O Ulenšpygelis daugiau čia nebepasirodė.

KETURIASDEŠIMT PIRMOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis kalviui, jo žmonai, tarnui ir tarnaitei kieme pasakė tiesą

Vieną penktadienį Ulenšpygelis atkeliavo į Vismarą. Čia prie kalvės pamatė stovinčią dailią moterį su tarnaite. Ta gražuolė buvo kalvio žmona. Ulenšpygelis apsistojo užeigoje priešais kalvę. Naktį jis nulupo savo arkliui visas keturias pasagas ir rytą atvedė jį kalviui. Ulenšpygelį čia gerai pažinojo. Kai jis pasirodė prie kalvės, žmonės iš karto jį atpažino, o ponia su tarnaite išėjo į kiemą pažiūrėti ir paklausyti Ulenšpygelio. Šis paklausė, ar kalvis pakaustytų jo arklį. Kalvis pažadėjo, jam patiko kalbėtis su Ulenšpygeliu.

Jiems įsišnekėjus, kalvis pasiūlė: duosiąs pasagą Ulenšpygeliui už tiesos žodį. Šelmis sutiko ir pasakė: „Jeigu turite geležies, anglių ir oro dumplėse, galite kalti[32]." Kalvis pritarė: „Tikra tiesa", – ir dovanojo jam pasagą.

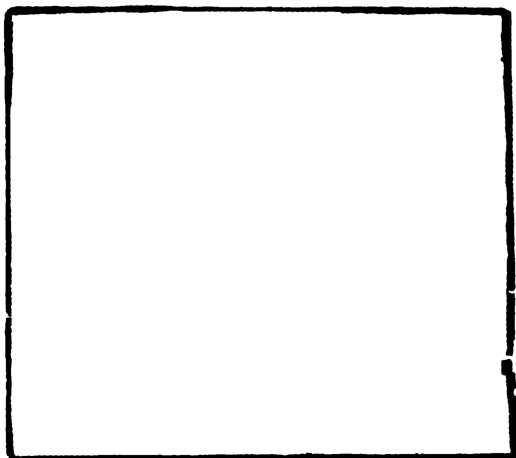
Kalvio tarnas, kalęs arkliui pasagas, šūktelėjo Ulenšpygeliui iš pašiūrės: jeigu ir jam pasakysiąs tiesos žodį, gausiąs dar vieną pasagą. Ulenšpygelis sutiko ir pasakė: „Kalvio tarnas ir jo padėjėjas turi išvien stvertis darbo." Padėjėjas pasakė: „Tai irgi tiesa", – ir dovanojo jam antrą pasagą.

Tai stebėjusios ponia ir tarnaitė priėjo arčiau, norėdamos pakalbėti su Ulenšpygeliu. Jos paklausė, ar ir joms galįs pasakyti teisybės žodį, už tai abi duosiančios po pasagą. Ulenšpygelis ir vėl sutiko, jis pasakė poniai: „Moteris, kuri dažnai stovi prie namų, o akys spindi, atsiradus progai galėtų įrodyti, kad nėra šalta kaip žuvis." Ponia atsakė: „Tikra tiesa", – ir dovanojo jam pasagą.

O tarnaitei pasakė taip: „Mergaite, kai valgysi, venk jautienos, tada nereikės krapštinėti dantų ir neskaudės pilvo." Tarnaitė atsakė: „Sergėk Dieve, kokie teisingi žodžiai." Ir ta dovanojo pasagą.

Tada Ulenšpygelis išjojo, o jo arklys buvo puikiai pakaustytas.

32 Pirmuosius tris patarimus toje istorijoje Ulenšpygelis pateikė eiliuota forma.

KETURIASDEŠIMT ANTROJI ISTORIJA[33]

33 42-oji istorija seniausiame išlikusiame 1515-ųjų Bote’s leidime yra praleista.

KETURIASDEŠIMT TREČIOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis parsisamdė batsiuviui ir klausė, kaip supjaustyti odą. Meistras atsakė: „Didesniais ir mažesniais gabalais, kaip piemens galvijai.“ Taigi jis iškarpė jaučius, karves, veršelius, ožius ir t. t. ir sugadino odą

Ulenšpygelis tarnavo pas tokį batsiuvį, kuris mieliau slampinėjo po turgų, negu dirbo. Jis liepė Ulenšpygeliui supjaustyti odą. Šis paklausė, kokio dydžio turi būti ruošiniai. Batsiuvys atsakė: „Pjaustyk gabalais, mažesniais ir didesniais, kaip piemens galvijai.“ Ulenšpygelis atsakė: „Puiku, meistre.“

Batsiuvys išėjo, o Ulenšpygelis ėmėsi darbo. Iš odos gabalo prikarpė kiaulių, jaučių, veršelių, avių, ožkų, ožių ir visokių kitokių gyvulių. Vakare sugrįžo meistras ir norėjo pažiūrėti, kaip mokinys atliko darbą. Pamatęs taip išdarkytą odą, jis supyko ir paklausė: „Ką čia padarei? Kodėl sugadinai visą odą?“ Ulenšpygelis atsakė: „Mielas meistre, aš padariau, kaip pageidavote.“ Meistras pasakė: „Meluoji, aš neliepiau sukarpyti odos.“ Ulenšpygelis tarė: „Meistre, ko širstate? Jūs man sakėte pjaustyti didesniais ir mažesniais gabalais, kaip piemens galvijai. Kaip matote, aš taip ir padariau.“ Meistras pasakė: „Aš ne tai turėjau galvoje, norėjau pasakyti, kad išpjautum odas dideliems ir mažiems batams, o tada dvi puses susiūtum.“ Ulenšpygelis atsakė: „Reikėjo taip ir sakyti, būčiau mielai padaręs. Tuoj pat imuosi darbo.“ Taigi Ulenšpygelis ir meistras susitaikė. Meistras atleido už sugadintą odą, nes Ulenšpygelis pažadėjo nuo šiol viską daryti taip, kaip jam bus liepta. Tada meistras išpjovė odas pusbačiams, padėjo priešais Ulenšpygelį ir pasakė: „Žiūrėk, susiūk mažus ir didelius, kaip puolasi.“ Ulenšpygelis pažadėjo padaryti ir ėmėsi siūti. Bet meistras neskubėjo išeiti ir kurį laiką stebėjo Ulenšpygelį, norėdamas pamatyti, ką tas darys. Dabar jau žinojo, kad jis daro ne ką reikia, o ką girdi.

Ulenšpygelis pradėjo dirbti, kaip buvo pasakyta. Jis paėmė didelio bato ruošinį, įdėjo į jį mažesnį ir abu susiuvo. Meistras norėjo išeiti pasivaikščioti, bet jam skaudėjo širdį matant, ką daro Ulenšpygelis. Jis pasakė: „Tu esi geras mokinys, darai viską, kaip pasakau.“ Ulenšpygelis atsakė: „Kas daro, kaip liepta, niekada negauna į kailį, o kitaip –

visko gali būti.“ Meistras tarė: „Taip ir yra, mano mielas mokiny, tokie buvo mano žodžiai, bet ne tokia mintis. Aš norėjau pasakyti, kad pirma turi pasiūti mažesnių batų porą, o paskui didesnių. Arba pirma didesnius, paskui mažesnius, kaip puolasi. Tu padarei pagal žodžius, o ne pagal mintį.“ Supykęs jis išmetė sugadintas odas ir pasakė: „Būk protingas, štai, imk kitą odą ir supjauk pagal vieną kurpalį!“ Daugiau nesuko galvos, nes labai rūpėjo išeiti savo reikalais.

Meistras užtruko beveik valandą, o tada prisiminė liepęs mokiniui supjauti batus pagal vieną kurpalį. Viską metęs nuskubėjo į namus. Ulenšpygelis tuo metu jau buvo supjaustęs visą odą pagal patį mažiausią kurpalį. Tai ir pamatė parbėgęs meistras. Jis piktai paklausė Ulenšpygelio: „O kaip tu pasiūsi pagal mažą kurpalį didesnius batus?“ Ulenšpygelis atsakė: „Gerai, jei taip norite, galiu tuojau supjauti pagal didesnį kurpalį.“ Meistras atsakė: „Iš didelio galima išpjauti mažesnį, bet iš mažo didesnį – ne. Tu visas odas supjovei pagal pirmąjį kurpalį, o antrojo nė nepalietei.“ Ulenšpygelis atsiliepė: „Tikra tiesa, meistre, juk jūs man liepėte išpjauti pagal vieną kurpalį.“

Meistras kalbėjo: „Kad ir ką liepčiau, viską darai ne taip, nors imk ir pasikark su tavim.“ Jis pareikalavo Ulenšpygelio sumokėti už sugadintą odą, nes iš kur gi imsiąs kitą. Ulenšpygelis atsakė: „Kailiadirbys parūpins.“ Jis atsistojo, nuėjo durų link, o prie slenksčio atsigręžė ir tarė: „Niekada negrįžtu į tuos namus, kur jau kartą esu buvęs.“ Ir patraukė į miestą.

KETURIASDEŠIMT KETVIRTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis valstiečiui į sriubą vietoje kiaulienos taukų įkrėtė dvokiančių žuvies taukų, nes manė, kad šiam ir taip bus gerai

Daug šelmysčių Ulenšpygelis prikrėtė batsiuviams visuose miestuose. Iškirtęs paskutinį pokštą, jis nukeliavo į Stadę ir vėl nusisamdė pas batsiuvį. Pirmąją darbo dieną meistras išėjo į turgų ir nusipirko ryšulį malkų. Užmokėjęs valstiečiui už malkas, pasikvietė šį į namus pavalgyti sriubos. Taigi parėjo abudu su malkomis pas batsiuvį. Namuose buvo tik Ulenšpygelis, o žmona ir tarnaitė kažkur išėjusios. Jis sėdėjo ir siuvo batus. Meistrui reikėjo

sugrįžti į turgų, todėl liepė Ulenšpygeliui išvirti valstiečiui sriubos iš to, ką turi. Galįs paimti, ką rasiąs indaujoje.

Ulenšpygelis sutiko, o valstietis nusimetė malkų ryšulį ir įėjo vidun. Ulenšpygelis įpjaustė jam duonos į sriubos dubenėlį, bet indaujoje nerado riebalų, tik indelį su dvokiančiais žuvies taukais. Jų ir įkrėtė į sriubą. Valstietis pradėjęs valgyti pajuto bjaurų dvoką, bet buvo alkanas ir išvalgė iki dugno.

Tuo tarpu grįžo batsiuvys ir paklausė valstietį, ar skani buvusi sriuba. Valstietis atsakė: „Sriuba buvo gardi, bet jos prieskonis atsidavė naujais batais." Tai pasakęs išėjo.

Batsiuvys juokdamasis paklausė Ulenšpygelį, kuo jis uždažė valstiečiui sriubą. Ulenšpygelis atsakė: „Jūs man sakėte paimti, ką rasiu. O aš radau tik jūržuvės taukų. Ieškojau indaujoje kitokių riebalų, bet neradau ir paėmiau tai, kas buvo. Batsiuvys pasakė: „Teisingai padarei, valstiečiui ir taip gerai."

KETURIASDEŠIMT PENKTOJI ISTORIJA.
Kaip Braunšveigo batsiuvys prikamšė Ulenšpygeliui į batus lašinių, o šis išstūmė jo trobos langą

Braunšveigo batsiuvys, vardu Kristoforas, siuvo ilgaaulius batus. Jis gyveno prie Anglių turgaus. Ulenšpygelis užsuko pas batsiuvį paprašyti, kad šis ištrintų lašiniais jo batus. Įžengęs į namus paklausė: „Meistre, ar neįlašiniuotumėte man šitų batų iki pirmadienio?“ Meistras atsakė: „Sutarta.“ Ulenšpygelis atsisveikino nenujausdamas nieko bloga.

Kai jis išėjo, pameistrys pasakė: „Meistre, tai buvo Ulenšpygelis, jis visiems krečia pokštus. Jeigu būtumėt jam

liepęs padaryti tai, ką jis čia pasakė, tikrai būtų viską atlikęs pažodžiui." Meistras paklausė: „O ką jis man pasakė?" Pameistrys atsakė: „Jis paprašė įlašiniuoti batus, o turėjo galvoje – įtrinti batus lašiniais. Aš jūsų vietoje netrinčiau, o prikaišiočiau lašinių kaip kepsnį." Meistras pasakė: „Klausyk, juk tai gera mintis! Padarysime taip, kaip prašė."

Jis paėmė lašinių paltį, atpjovė gerą bryzą, supjaustė ir su įnagiu prikaišiojo batus kaip kepsnį. Pirmadienį atėjo Ulenšpygelis ir paklausė, ar batai sutvarkyti. Meistras mostelėjo į sieną, kur ant vinies kabojo batai: „Anava jie!" Ulenšpygelis pamatė, kad batai pribadyti lašinių, prapliupo juoktis ir pasakė: „Jūs puikus meistras! Padarėte lygiai taip, kaip buvau prašęs. Ko už tai norėsite?" Meistras atsakė: „Seno grašio." Ulenšpygelis davė jam seną grašį, pasiėmė lašinių prikamšytus aulinukus ir išėjo. Meistras su pameistriu žiūrėjo įkandin ir juokdamiesi kalbėjo: „Kaip čia atsitiko? Sukčius pats apsimovė!"

Staiga pro langą su trenksmu įlindo galva iki pečių, nes kambarėlis buvo pirmame aukšte, o langas į gatvę, ir pasigirdo: „Meistre, kokius lašinius naudojote mano batams – kiaulės ar kuilio?" Meistras ir pameistrys neteko žado. Jie pamatė, kad tai Ulenšpygelis pečiais pusiau išstūmė rėmą, o stiklas įkrito į trobą. Batsiuvys supyko ir sušuko: „Ak tu, bjaurus begėdi! Tuoj gausi su ta kryžma per galvą!" Ulenšpygelis ramino: „Mielas meistre, nepykite, aš tik norėjau sužinoti, kokiais lašiniais įlašiniavote mano batus: kiaulės ar kuilio?" Meistras įtūžo dar labiau ir liepė dingti iš jo lango. „Jeigu nenorite atsakyti, einu pasiklausti kitų." Tai pasakęs Ulenšpygelis išlindo atgal į gatvę.

Dabar meistras supyko ant savo pameistrio ir pasakė jam: „Buvai gudrus patarti iškrėsti pokštą, o dabar patark, kaip langą sutaisyti!“ Pameistrys tylėjo. Nepatenkintas meistras tarė: „Tai kas dabar liko kvailiu? Ne sykį esu girdėjęs sakant: jeigu prie tavo durų atėjo šelmis, verčiau nupjauk rankeną, bet neįleisk jo vidun. Jei būčiau taip padaręs, mano langai būtų likę sveiki.“ Meistras reikalavo užmokėti už langą, kurio neteko dėl blogo patarimo įlašiniuoti batus, todėl pameistriui teko išeiti.

KETURIASDEŠIMT ŠEŠTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis Vismaro batsiuviui vietoje sušaldytų taukų pardavė sušalusio mėšlo

Ulenšpygelis nepamiršo, kad Vismaro batsiuviui sugadino daug odos ir padarė didžiulę žalą, tuo nuliūdindamas gerą žmogų. Jis suprato negerai pasielgęs, ir kai kitą kartą atvyko į Vismarą, vėl užsuko pas tą batsiuvį. Pasisakė galįs gauti lajaus ir taukų už mažą kainą, taip meistrui būsią atlyginti nuostoliai. Batsiuvys atsakė: „Gerai padarysi, nes pats pavertei mane bėdžiumi. Kai turėsi prekę, parodyk man.“ Taip jiedu ir išsiskyrė.

Buvo žiema, ir valytojai kuopė išvietes. Ulenšpygelis priėjo ir pasiūlė nupirksiąs dvylika pilnų statinių iškabinto turinio, kurį jie paprastai sumesdavo į vandenį. Šie sutiko, prikrovė statines kupinas per keturis pirštus nuo viršaus ir paliko stovėti. Kai turinys sukietėjo, Ulenšpygelis pasiėmė prekę. Šešias statines iki viršaus storai užpylė lajumi, kitas šešias – taukais ir tvirtai užkalė dangčius. Visas jas liepė nuvežti prie užeigos, kurioje buvo apsistojęs, ji vadinosi „Auksinė žvaigždė“, ir davė žinią batsiuviui. Kai šis atėjo, jiedu nulupo dangčius, ir batsiuvys apžiūrėjo prekę. Prekė jam patiko. Dėl kainos susitarė taip: batsiuvys iš karto Ulenšpygeliui sumokėsiąs 24 guldenus, o likusius 12 atiduosiąs per metus.

Ulenšpygelis paėmė pinigus ir spruko, bijodamas liūdno galo. Batsiuvys buvo patenkintas, džiaugėsi, kad atlyginti nuostoliai. Tada susikvietė pagalbininkus, nes kitą dieną ketino sutepti odas. Susirinko daug darbininkų, jie tikėjosi sočiai pavalgyti ir atsigerti. Garsiai dainuodami, kaip buvo įprasta, ėmėsi darbo.

Kai statines uždėjo ant ugnies ir jos apšilo, pasklido natūralus mėšlo kvapas. Jie pradėjo vienas kitam kalbėti: „Ei, ar tik nepridėjai į kelnes?“ Meistras pasakė: „Kažkas iš jūsų įlipo į mėšlą. Nusivalykite batus, nepakenčiamai dvokia.“ Visi dairėsi, bet nieko nematė. Tada pradėjo kabinti taukus į katilą, ruošdamiesi ištepti odas, bet kuo giliau kabino, tuo labiau dvokė. Pagaliau jie viską suprato ir metė darbą.

Meistras ir jo pagalbininkai išbėgo vytis Ulenšpygelio ir nubausti už apgavystę. Bet tas jau buvo dingęs su vi-

sais pinigais ir pažadu sugrįžti likusių 12 guldenų. Taigi batsiuviui teko išversti statines į paplavų griovį. Taip jis patyrė dvigubą nuostolį.

KETURIASDEŠIMT SEPTINTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis tarnavo Einbeke pas aludarį ir vietoje apynių išvirino šunį, vardu Apynys

Ulenšpygelis nenustygo be pokštų. Kai Einbeko gyventojai pagaliau pamiršo jo išmonę su apdergtomis slyvomis[34], jis vėl čia pasirodė ir parsisamdė pas aludarį. Atsitiko taip, kad aludaris turėjo išvykti į vestuves. Kol jo nebūsią, liepė Ulenšpygeliui ir tarnaitei padaryti alaus, tačiau gerai pasistengti. Vėliau jis pats prisidėsiąs. Svarbiausia gerai išvirinti apynius, kad alus įgautų stiprumo,

34 Apie tai kalbama 88-ojoje istorijoje.

ir visi norėtų jį pirkti. Ulenšpygelis pasakė: „Bus padaryta“, jis tikrai pasistengsiąs. Aludaris su žmona išvyko.

Ulenšpygelis uoliai ėmėsi darbo. Tarnaitė jam nurodinėjo, nes tą amatą išmanė geriau. Kai atėjo metas virinti apynius, ji pasakė: „Ak, mielasis, apynius tu ir vienas išvirinsi. Aš noriu valandėlei išeiti, pažiūrėti, kaip jaunimas šoka.“ Ulenšpygelis sutiko ir pagalvojo: „Kai tarnaitė išeis, bus proga iškrėsti pokštą. Bet kokią šelmystę iškrėtus tam aludariui?“

Šeimininkas turėjo didelį šunį, vardu Apynys. Kai vanduo užkaito, Ulenšpygelis įmetė šunį į katilą ir taip pašutino, kad kailis nusimovė ir net mėsa nuo kaulų atšoko. Tarnaitė, nusprendusi, kad apyniai jau pakankamai suvirė, grįžo namo, norėdama padėti Ulenšpygeliui toliau darbuotis. Ji pasakė: „Žiūrėk, mielas broleli, apyniai jau užtektinai virė, turime nupilti!“ Kai jie pristatė prie katilo koštuvą ir pradėjo pilti į jį dideliu kaušu, tarnaitė paklausė: „Ar nepamiršai sudėti apynius? Kauše jų nematau!“ Ulenšpygelis atsakė: „Rasi dugne.“ Tarnaitė ieškojo, bet išgriebė tik griaučius. Ji pradėjo garsiai rėkti: „Dėl Dievo, ką tu čia įmetei?! Tegu budeliai geria tokį alų!“ Ulenšpygelis pasakė: „Padariau, kaip liepė aludaris, – išvirinau Apynį, mūsų šunį.“

Tuo metu grįžo gerokai įkaušęs aludaris ir paklausė: „Ką veikiate, mieli vaikučiai? Ar jums linksma?“ Tarnaitė atsakė: „Nesuprantu, kokia čia velniava. Aš pusvalandžiui išėjau pažiūrėti šokių ir liepiau naujajam tarnui gerai išvirinti apynius. O jis išvirė mūsų šunį, štai, matote, liko tik griaučiai.“ Ulenšpygelis tarė: „Pone, juk pats taip liepėte.

Ir už ką man tokia bausmė? Darau viską, kas pasakyta, bet nesulaukiu jokio dėkingumo. Kiekvienas aludaris būtų patenkintas, jei padėjėjas padarytų nors pusę tiek, kiek jam liepta."

Ulenšpygelis buvo atleistas iš darbo ir iškeliavo, bet didelio dėkingumo niekur nesulaukė.

KETURIASDEŠIMT AŠTUNTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis parsisamdė siuvėjui ir siuvo palindęs po kubilu

Ulenšpygelis atvyko į Berlyną ir parsisamdė siuvėjui. Kai jie susėdo siuvyklėlėje, meistras pasakė: „Padėjėjau, kai siūsi, labiausiai stenkis, kad nesimatytų[35]." Ulenšpygelis sutiko, paėmė adatą, audinio rėžį ir palindo po kubilu. Jis pasidėjo siuvinį ant kelių ir pradėjo siūti. Siuvėjas stovėjo, žiūrėjo ir pagaliau paklausė: „Ką tu darai? Kas čia per darbas?" Ulenšpygelis atsakė: „Meistre, jūs man liepėte siūti, kad nesimatytų, taigi, manęs niekas nemato."

35 Turima galvoje nematoma, vadinamoji „prancūziška", siūlė.

Meistras pasakė: „Ak, mano mielas padėjėjau, liaukis taip siuvęs! Dirbk, kad matytųsi."

Praėjo trys dienos. Vėlai vakare siuvėjas buvo pavargęs ir nusprendė atsigulti. Pilka valstiečio skranda jau buvo baigiama siūti. Jis mestelėjo siuvinį Ulenšpygeliui ir pasakė: „Imk, užbaik tą vilką[36] ir eik miegoti." Ulenšpygelis atsakė: „Nesirūpinkite, meistre, taip ir padarysiu." Meistras atsigulė nenujausdamas nieko bloga. Ulenšpygelis suraukė nebaigtą skrandą ir taip ją susiuvo, kad išėjo vilko galva, paskui padarė kūną, kojas ir paramstė ant kuolų. Atrodė – gyvas vilkas. Tada atsigulė į lovą.

Rytą meistras pakilo, pažadino Ulenšpygelį ir staiga išvydo siuvykloje stovintį vilką. Iš pradžių labai išsigando, bet paskui suprato, kad vilkas netikras. Meistras piktai paklausė: „Ką, velniai griebtų, padarei iš skrandos?" Tas atsakė: „Vilką, kaip man ir liepėte." Siuvėjas pasakė: „Aš turėjau galvoje ne žvėrį vilką. Taip pavadinau vilko kailį." Ulenšpygelis atsakė: „Mielas meistre, aš to nežinojau. Jei būčiau nutuokęs, kad kalbate kitaip, negu galvojate, būčiau daug mieliau siuvęs skrandutę, o ne vilką." Meistras liko lyg musę kandęs. Kas padaryta, tas padaryta.

Po keturių dienų atsitiko taip, kad vakarop meistras vėl pasijuto pavargęs ir norėjo nusnūsti. Tačiau jam atrodė, kad padėjėjui miegoti dar per anksti. Sermėga buvo beveik baigta, trūko tik rankovių. Siuvėjas paėmė drabužį ir rankoves, padavė Ulenšpygeliui ir pasakė: „Užmesk rankoves ir galėsi eiti miegoti." Ulenšpygelis sutiko. Meistras

36 Turimas galvoje drabužis iš vilko kailio.

atsigulė, o Ulenšpygelis pakabino siuvinį ant kablio ir uždegė po žvakę iš kiekvienos pusės. Tada paėmė rankovę ir sviedė į siuvinį, apėjęs iš kitos pusės sviedė antrąją rankovę. Kai žvakės sudegė, užsidegė naujas ir taip mėtė rankoves ant sermėgos per visą naktį iki pat ryto.

Rytą meistras įėjo į siuvyklą, bet Ulenšpygelis nekreipė į jį dėmesio ir toliau mėtė rankoves. Siuvėjas pastovėjo, pažiūrėjo ir klausia: „Kokius fokusus, po galais, čia kreti?“ Ulenšpygelis visai rimtai atsakė: „Man tai visai ne fokusai. Stoviu čia per naktį ir mėtau tas prakeiktas rankoves į sermėgą, bet jos nelimpa. Užuot tuščiai mėčius, jau geriau būtumėt leidęs išsimiegoti. Juk pats žinojote, kad tas darbas nieko vertas.“ Siuvėjas nustebo: „Ar tai aš kaltas? Nė nemaniau, kad taip suprasi! Aš liepiau tau prisiūti rankoves prie drabužio.“ Tada Ulenšpygelis tarė: „Tegu pats velnias jums tarnauja! Nieko nesuprantu! Ar visada galvojate viena, o sakote kita? Jei būčiau žinojęs, ko iš tikrųjų norite, būčiau gražiausiai prisiuvęs rankoves ir dar porą valandėlių nusnaudęs. Dabar pats visą dieną sėdėkite ir siūkite, o aš prigulsiu.“ Meistras atsakė: „Pala, pala, nieko nebus! Aš tau už miegą nemokėsiu.“

Taigi jie susibarė. Įpykęs meistras prisiminė per naktį sudegintas žvakes ir pareikalavo už jas sumokėti. Ulenšpygelis susikrovė mantą ir iškeliavo.

KETURIASDEŠIMT DEVINTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis numetė nuo palangės tris siuvėjo padėjėjus ir visiems pasakė, kad juos nupūtė vėjas

Brandenburge vyko turgus, o Ulenšpygelis prieš dvi savaites buvo apsistojęs vietinėje užeigoje. Netoliese gyveno siuvėjas, turėjęs tris pagalbininkus, jie sėdėdavo ant plačios palangės, kuri kartu tarnavo kaip prekystalis, ir siuvo. Ulenšpygeliui einant pro šalį, visaip šaipėsi ir mėtė į jį skiautes. Jis nieko nesakė ir tik laukė dienos, kada į turgų suvažiuos daugiau žmonių. Išvakarėse įpjovė prakystalio atramas ir paspyrė akmeniu, kad laikytųsi.

Rytą padėjėjai atvertė prekystalį ant atramų, susėdo ant jo ir pradėjo siūti.

Kai galvijus išvarantys piemenys pradėjo pūsti ragą, išbėgo ir siuvėjo kiaulės. Jos turseno pro prekystalį ir pradėjo į jį trintis. Pajudintos atramos nusprūdo, o visi trys siuvėjo pagalbininkai nudribo tiesiai į gatvę. Ulenšpygelis viską matė ir pradėjo visa gerkle šaukti: „Žiūrėkit, žmonės! Vėjas nupūtė tris siuvėjus!“

Jis rėkė taip garsiai, kad visas turgus girdėjo. Tuoj subėgo žmonės, jie juokėsi ir badė pirštais. Padėjėjams buvo labai gėda, bet jie negalėjo suprasti, kaip atsidūrė ant žemės. Pagaliau pastebėjo, kad prekystalio atramos įpjautos, ir susiprotėjo, jog tai Ulenšpygelio darbas. Jie susikalė naujas atramas ir daugiau iš Ulenšpygelio nesišaipė.

PENKIASDEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis sušaukė visus Saksonijos siuvėjus, žadėdamas išmokyti meno, naudingo jiems ir jų vaikams*

Ulenšpygelis sumanė surengti didžiulį siuvėjų susirinkimą ir laiškais sukvietė meistrus iš Italijos miestų ir visos Saksonijos, o labiausiai iš šių žemių: Holšteino, Pomeranijos, Štetino ir Meklenburgo, taip pat iš Liubeko, Hamburgo, Štralzundo ir Vismaro. Laiškuose žadėjo pranešti labai svarbų dalyką. Visi turį atvykti į Rostoką, kur jis lauksiąs. Norįs atskleisti amato paslapčių, kurios būsiančios naudingos jiems ir jų vaikams per amžius, kol gyvuos pasaulis. Fienkeno ir Diorfeno miestų siuvėjai

pradėjo susirašinėti, klausdami vieni kitų nuomonės. Pagaliau visi vieningai nusprendė susitikti Rostoke paskirtu laiku. Visiems rūpėjo, kokias paslaptis Ulenšpygelis žada atskleisti ir kokio meno išmokyti, kad taip primygtinai kviečia atvykti.

Taigi jie suvažiavo į Rostoką, kaip buvo pasakyta. Miestiečiai stebėjosi, ką čia veiks tiek siuvėjų. Sužinojęs, kad siuvėjai atvyko, Ulenšpygelis liepė jiems ateiti. Atvykusieji pasakė Ulenšpygeliui gavę jo kvietimą, kuriame buvę žadama išmokyti amato paslapčių, naudingų jiems ir jų vaikams per amžius, kol gyvuos pasaulis. Jie paprašė jo atskleisti, ką žinąs, ir pamokyti, už tai būsiąs gausiai apdovanotas. Ulenšpygelis pasakė: „Gerai, eikite į aikštę ir atidžiai klausykite."

Kai visi susirinko, Ulenšpygelis užlipo į antrą namo aukštą, priėjo prie lango ir pasakė: „Garbingieji ponai, siuvimo amato meistrai! Atidžiai klausykite ir atminkite: jeigu turite žirkles, mastą, siūlų ir antpirštį, o dar ir adatą, to jau pakanka jūsų amatui. Įgusti nėra sunku, amato išmokstama savaime, tik reikia jo imtis. Dabar atskleisiu sėkmės paslaptį. Gerai įsidėmėkite: įvėrę siūlą į adatą, nepamirškite kitame siūlo gale užmegzti mazgelį, nes kitaip siūlas išslys. O jei bus mazgelis, siūlas neištrūks iš adatos."

Siuvėjai susižvalgė ir kalbėjo tarpusavyje: „Tokius dalykus seniai žinome, jis mums nieko naujo nepasakė." Tada paklausė Ulenšpygelio, ar turįs jiems ką nors daugiau pasakyti, nes dėl tokių niekų nevertėjo keliauti 10–12 mylių ir tartis laiškais per pasiuntinius. Ką čia išgirdo, siuvėjai žinoję jau prieš tūkstantį metų. Ulenšpygelis atsakė: „Nie-

kas negali atsiminti, kas buvo prieš tūkstantį metų." Dar jis pasakė: jeigu jie nenorintys klausytis ir dėkoti, tai tegu nesiklauso ir nedėkoja. Gali keliauti sau, iš kur atvykę.

Iš tolimiausių vietovių atkeliavę siuvėjai pyko labiausiai ir norėjo Ulenšpygelį prikulti, bet negalėjo pasiekti. Taigi meistrai išsivažinėjo į namus širsdami ir plūsdamiesi, nes buvo labai nepatenkinti be reikalo sukorę tokį kelią, labai pavargę ir negavę jokios naudos. O Rostoko siuvėjai tik juokėsi ir šaipėsi, kad anie leidosi šitaip apkvailinami. Jie sakė: patys kalti, kad patikėjote garsiu apgaviku ir juokdariu. Juk turėjote gerai žinoti, koks paukštis yra Ulenšpygelis.

PENKIASDEŠIMT PIRMOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis karšė vilnas šventadienį, nes meistras neleido ilsėtis pirmadienį

Atvykęs į Stendalį, Ulenšpygelis apsimetė vilnų karšėju. Buvo sekmadienis, ir šeimininkas jam pasakė: „Mielasis, jūs, padėjėjai, įpratę pirmadieniais nedirbti[37]. Tokių aš nelaikau tarnyboje, pas mane reikia dirbti visą savaitę." Ulenšpygelis atsakė: „Gerai, meistre, man tai tinka." Pirmadienį nuo pat ryto jis karšė vilnas, tą patį darė ir antradienį. Meistrui tai patiko.

37 Vėlyvaisiais Viduramžiais Vokietijoje meistro padėjėjai išsiderėdavo laisvą dieną pirmadienį.

Trečiadienį buvo Apaštalų diena, privaloma šventė. Bet Ulenšpygelis elgėsi taip, tarsi nieko nežinotų. Rytą jis ištempė virvę ir taip nuo dūšios karšė, kad aidėjo visoje gatvėje. Meistras pašoko iš lovos ir sušuko: „Tučtuojau liaukis! Šiandien šventė, negalima dirbti." Ulenšpygelis atsakė: „Mielas meistre, sekmadienį jūs man sakėte, kad turėsiu dirbti visą savaitę be poilsio dienos." Meistras pasakė: „Mielas pagalbininke, aš ne tai turėjau galvoje. Nustok kėlęs triukšmą ir padėk vilnas į šalį! Užmokėsiu tiek, kiek būtum per dieną uždirbęs."

Ulenšpygeliui tai patiko, tą dieną jis nebedirbo. Vakare susėdo pasikalbėti su meistru. Meistras pasakė, kad Ulenšpygeliui neblogai sekasi, tik jis turėtų vilnas truputį aukščiau mušti[38]. Ulenšpygelis atsakė viską supratęs, o anksti rytą ištempė virvę ant karčių, iškeltų beveik iki pat stogo, ir atsinešė kopėčias. Užlipęs užmetė ant virvės vilnas, kurios nutįso iki pat žemės, ir taip pradėjo jas kulti lazda, kad net visas namas drebėjo. Meistras gulėdamas lovoje išgirdo ir tuoj suprato, kad Ulenšpygelis kažką daro ne taip. Jis atsikėlė ir nuėjo pažiūrėti. Ulenšpygelis paklausė: „Meistre, kaip manote, ar užtenka aukščio?" Meistras atsakė: „Ak, mano mielas! Betrūko, kad užliptum ant stogo, būtų dar aukščiau. Ir nešk tas kopėčias į šalį." Tai pasakęs išėjo į bažnyčią.

Ulenšpygelis pasiklausė, paėmė lazdą, užlipo ant stogo ir velėjo toliau. Meistras tai pamatė jau išėjęs į gatvę. Jis

38 Vilną apdorodavo įvairiais įrankiais: lazda, rykšte ir pan. Mušant su pakedenimu, vilna tapdavo puresnė, t. y. aukščiau pakilusi. Tai ir turėjo galvoje šeimininkas.

tučtuojau sugrįžo ir sušuko: „Ką, velniai griebtų, čia darai? Tuoj pat liaukis! Kas karšia vilnas ant stogo?" Ulenšpygelis nustebo: „Ką jūs kalbate? Juk ką tik sakėte, kad geriau sėdėti ant stogo, negu stovėti ant kopėčių, nes ant stogo yra aukščiau." Meistras pasakė: „Jei nori dirbti – dirbk, o jei kvailioti – kvailiok! Lipk žemyn ir apsidirbk džiovykloje[39]." Tai pasakęs, nuėjo. Ulenšpygelis greitai nusirangė nuo stogo, įėjo į namus ir pritaisė džiovykloje didelę krūvą. Meistras grįžęs iš kiemo pamatė, kas atsitiko, ir piktai pasakė: „Kad tave sutrauktų! Padarei kaip tikras šelmis." Ulenšpygelis atsakė: „Meistre, aš tik darau, ką man liepiate. Juk sakėte, kad turiu nulipti nuo stogo ir išsituštinti džiovykloje. Kodėl dabar pykstate? Padariau, kaip liepėte." Meistras tarė: „Taip tu man ir galvą apdergsi. Susirink savo mėšlą ir dėk jį ten, kur niekam nereikia!" Ulenšpygelis atsakė: „Gerai", pakabino mėšlą ant pagalio ir nunešė į maisto kamarą. Meistras sušuko: „Nešk lauk, čia tavo mėšlo nereikia! Ulenšpygelis atsakė: „Aš žinau, kad jums nereikia. Čia jo niekam nereikia, todėl ir atnešiau, kaip liepėte." Meistras supyko, nubėgo prie tvarto ir sviedė į Ulenšpygelį pliauską. Tas spruko šalin sakydamas: „Kokie visi nedėkingi!" Meistras norėjo išmesti mėsliną pagalį, tačiau beskubėdamas išsitepliojo. Jis nubėgo prie šulinio nusiplauti rankas, o Ulenšpygelis tuo tarpu patraukė savo keliais.

39 Vokiečių amatininkų keiksmas.

PENKIASDEŠIMT ANTROJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis pasisamdė kailiadirbiui ir pagadino troboje orą, kad užtrenktų kailių smarvę

Kartą Ulenšpygelis atvyko į Ašerslebeną. Buvo šalta žiema, pats brangymetis. Jis galvojo: „Ką čia sumanius, kad perkentėčiau šaltį ir badą?“ Darbininkų niekam nereikėjo. Tačiau ten gyvenęs kailiadirbys ketino priimti pagalbininką, nes vienas jo mokinys buvo išvykęs. Ulenšpygelis pagalvojo: „Nieko nepadarysi, žiema, sunkus metas, turi kentėti, kiek gali, ir ištverti per šalčius.“ Ir stojo dirbti kailiadirbiui.

Ulenšpygelis įsitaisė siuvyklėlėje ir pradėjo siūti kailius, bet jam labai nepatiko neįprastas kvapas. Jis pasakė: „Fe!

Fe! Jūs balti kaip kreida, o dvokiate kaip mėšlo gabalas!“ Meistras atsiliepė: „Jei nepatinka kvapas, persėsk kitur. O kad dvokia, tai įprastas dalykas, juk čia avies kailiai.“ Ulenšpygelis nutylėjo ir pagalvojo: „Pleištas pleištą varo“, ir su tokia smarve pabezdėjo, kad meistras ir jo žmona turėjo užsiimti nosis. Meistras supyko: „Ką darai? Išeik į lauką ir ten bezdėk kiek nori.“ Ulenšpygelis atsakė: „Mano smarvė žmogui įprastesnė ir sveikesnė negu avikailio dvokas.“ Meistras nenusileido: „Sveikesnė ar ne, bet jei nori bezdėti, eik į kiemą!“ Ulenšpygelis atsakė: „Meistre, nieko nebus. Bezdalas neina ten, kur šalta, jis visada ten, kur šilta. Pabandykite patys: pabezdėkite, ir smarvė sulįs jums į nosį, nes atėjo iš šiltos vietos.“

Meistras nieko neatsakė. Jis suprato esąs apkvailintas ir nusprendė Ulenšpygelio savo namuose ilgai nelaikyti. O šis ramiausiai sėdėjo šalia, siuvo, krenkštė ir spjaudė gerklėn įlindusius plaukus. Meistras žvilgčiojo į jį, bet nieko nesakė, kol visi susėdo vakarienės. Tada tarė: „Mielas padėjėjau, matau, kad tas darbas tau ne prie širdies. Man regis, tu nesi tikras kailiadirbys. Tai parodo tavo elgesys. O gal tu seniai bedirbai tokį darbą ir esi atpratęs? Jeigu būtum išmiegojęs su kailiais bent keturias naktis, tai nesibjaurėtum ir neklausinėtum, kas dvokia. Todėl, mano mielas mokiny, jei nenori dirbti, gali rytoj drožti į visas keturias puses.“ Ulenšpygelis atsakė: „Mielas meistre, kalbate gryną tiesą: nesu tame darbe įgudęs. Leiskite man keturias naktis išmiegoti su kailiais, kad galėčiau prie jų priprasti, tada pamatysite, ką sugebu.“ Meistras sutiko, nes jam reikėjo pagalbininko, o Ulenšpygelis mokėjo gerai siūti.

PENKIASDEŠIMT TREČIOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis pas kailiadirbį miegojo sausuose ir drėgnuose kailiuose, ir kaip šis išbarė Ulenšpygelį

Patenkintas meistras nuėjo pas pačią į lovą. Ulenšpygelis nuėmė paruoštus kailius nuo džiovyklos (surinko ir sausus kailius, kurie jau buvo išdirbti, ir drėgnus) ir nusinešė į palėpę, įsirausė į juos ir miegojo iki ryto. Atsikėlęs meistras pamatė, kad ant stovo nebėra kailių, ir nuskubėjo į palėpę paklausti Ulenšpygelio, ar nežinąs, kur jie dėjosi. Bet Ulenšpygelio nerado, tik pamatė ant grindų suverstus ir suvoliotus kailius, sausus ir drėgnus, vienoje krūvoje. Jis labai nusiminė ir vos ne verkdamas pradėjo šaukti tarnaitę ir žmoną.

Nuo riksmo pabudo Ulenšpygelis ir išlindęs paklausė: „Mielas meistre, kas nutiko? Ko taip garsiai rėkiate?“ Meistras labai nustebo, nes nežinojo, kad kažkas lindi kailių ir odų stirtoje. Jis paklausė: „Kur tu esi?“ Ulenšpygelis atsakė: „Aš čia.“ Meistras pyko: „Kad tu geros dienos nematytum! Suvertei visus kailius į krūvą, sausus sumaišei su drėgnais, išmirkytais kalkėse, ir visus sugadinai. Kas tau šovė į galvą?“ Ulenšpygelis atsakė: „Meistre, kodėl jūs pykstate? Juk aš tik vieną naktį išmiegojau su kailiais! O jei būčiau išmiegojęs visas keturias, kaip kalbėjote vakar, gal būčiau įpratęs prie šio amato.“ Meistras pasakė: „Meluoji, bjaurus apgavike! Aš neliepiau išdirbtus kailius nusinešti į palėpę, drėgnus ištraukti iš alūno, sukrauti į krūvą ir įsitaisyti migį!“ Jis dairėsi bizūno, norėdamas gerai išperti Ulenšpygelį.

Tuo tarpu Ulenšpygelis kopėčiomis nusliuogė iš palėpės ir jau ketino sprukti, tačiau tarpduryje stovėjusios meistro žmona ir tarnaitė čiupo jį. Ulenšpygelis baisiu balsu suriko: „Paleiskite, aš bėgu gydytojo, mano meistras susilaužė koją!“ Tuodvi jį paleido ir nuskubėjo į viršų, o meistras kaip tik leidosi žemyn gaudyti Ulenšpygelio. Jis susidūrė kaktomuša su moteriškėmis, ir visi trys griuvo ant žemės. Ulenšpygelis spruko pro duris, palikęs visus išsitiesusius asloje.

PENKIASDEŠIMT KETVIRTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis Berlyne vienam kailiadirbiui iš vilkų kailių vietoje skrandų pasiuvo vilkus

Švabai yra labai gudrūs ir sukti. Kai jie patenka į bėdą ir neranda išeities, apkartina gyvenimą vienas kitam. Daugelis jų labiau mėgsta kilnoti alaus bokalą, negu dirbti, todėl jų dirbtuvės dažnai stovi tuščios ir t. t.

Berlyne gyveno toks kailiadirbys, jis buvo gimęs švabų žemėje ir puikiai išmanė savo amatą, buvo sumanus, turtingas ir turėjo visai neblogas dirbtuves. Pas jį užsakydavo kailinius tos žemės kunigaikščiai, riteriai ir daugelis pasiturinčių miestiečių. Kartą kunigaikštis surengė didelį

žiemos turnyrą su žirgų lenktynėmis ir kovomis. Jis sukvietė daugybę riterių ir kitų ponų. Visi norėjo atrodyti madingi, todėl minėtas kailiadirbys gavo daug užsakymų kailiniams iš vilko kailio.

Tai sužinojęs Ulenšpygelis atėjo pas meistrą ir pasiprašė darbo. Meistrui kaip tik reikėjo pagalbininko, todėl jis labai apsidžiaugė ir paklausė, ar šis mokąs siūti vilkus[40]. Ulenšpygelis atsakė mokąs, o Saksonijoje jo sugebėjimai esą labai vertinami. Meistras pasakė: „Mielas padėjėjau, pasirodei pačiu laiku. Lik pas mane, o dėl algos susitarsime." Ulenšpygelis atsakė: „Sutinku. Jūs, meistre, matau esate garbingas žmogus, todėl, išvydęs mano darbą, pats nuspręsite, kokio atlygio esu vertas. Bet aš nedirbu kartu su kitais, mėgstu darbuotis vienas, nes tik taip galiu sumaniai ir nepriekaištingai atlikti darbą." Meistras paskyrė jam atskirą kambarėlį, prinešė daugybę išdirbtų vilkenų, kurių vienoje pusėje buvo purus kailis, ir davė keletą iškarpų, didesnių ir mažesnių. Ulenšpygelis ėmėsi darbo: kailius sukirpo, tačiau iš jų pasiuvo ne skrandutes, bet vilkų iškamšas. Jas prikimšo šieno, o vietoj kojų įrėmė pagalius, kad atrodytų kaip gyvi.

Sukarpęs visus kailius ir pasiuvęs vilkus, Ulenšpygelis pranešė: „Meistre, vilkai jau padaryti. Ką veiksiu toliau?" Meistras atsakė: „Gerai, padėjėjau, siūk vilkenas, kaip moki geriau." Tada įėjo į kambarėlį, kur dirbo Ulenšpygelis. Ant žemės stovėjo vilkai, dideli ir maži. Meistras pažiūrėjo ir sušuko: „Kas gi čia dabar? Kad tave giltinė

40 Turima galvoje: kailinius iš vilko kailio.

nujotų! Padarei man didelę žalą! Dabar atiduosiu tave į kalėjimą.“ Ulenšpygelis atsakė: „Meistre, ar taip atsidėkojate už mano vargą? Juk viską padariau, kaip sakėte. Jūs man liepėte pasiūti vilkus. Jeigu būtumėte sakęs: pasiūk skrandas, taip ir būčiau padaręs. Ak, jei būčiau žinojęs, kad sulauksiu tokio nedėkingumo, nebūčiau taip stengęsis.“

Taigi Ulenšpygelis iškeliavo iš Berlyno, kaip visada iškrėtęs piktą pokštą, ir patraukė į Leipcigą.

PENKIASDEŠIMT PENKTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis Leipcige vietoje kiškio kailiadirbiui pardavė kiškio kailiu apsiūtą katę maiše

Ulenšpygelis buvo greitas sugalvoti pokštus, tai patyrė ir Leipcigo kailiadirbiai. Kartą Užgavėnių išvakarėse jie susirinkę maukė stipriuosius gėrimus ir panoro užkąsti žvėrienos. Šitai sužinojęs Ulenšpygelis pagalvojo sau: „Berlyne kailiadirbys tau už darbą neužmokėjo, tai tegu užmoka šitie." Jis sugrįžo į užeigą, kurioje buvo apsistojęs, jos šeimininkas turėjo gražią riebią katę. Ulenšpygelis įsikišo ją užantin ir paprašė virėjo kiškio kailio, esą ketinąs iškrėsti smagų pokštą. Virėjas davė, ko prašomas. Ulenšpygelis apsiuvo katę kiškio kailiu, pats apsivilko

valstiečio drabužiais, nuėjo prie rotušės ir su laimikiu užantyje laukė, kol pasirodys vienas iš kailiadirbių. Tada paklausė, ar šis nenorėtų pirkti riebaus kiškio, ir parodė žvėrelį užantyje. Jie suderėjo keturis sidabro grašius už kiškį ir dar šešis pfenigius už seną maišą, kuriame kiškis buvo. Kailiadirbys parsinešė pirkinį į gildijos namus, kur visi ūžė ir linksminosi, ir pasakė nupirkęs puikiausią gyvą kiškį, kokio jau seniai nebuvo matęs. Visi iš eilės jį pačiupinėjo.

Kiškį jie nusprendė valgyti per Užgavėnes, todėl paleido į aptvarą palakstyti, o patys atsivedė medžioklinius šunis ir norėjo pasismaginti kiškio medžiokle.

Visiems susirinkus, kiškis buvo paleistas, o jam pavymui – šunes. Kiškis negalėjo greitai bėgti, todėl šoko į medį ir pradėjo kniaukti. Žvėrelis labai norėjo namo. Tai pamatę kailiadirbiai pradėjo ne savo balsais rėkti: „Čionai, čionai! Paskubėkite, mielieji, gerieji amato broliai! Tas sukčius mums įkišo katę, užmuškime jį!“

Bet tuo viskas ir baigėsi. Ulenšpygelis jau buvo persivilkęs drabužius, atrodė visai kitaip, ir niekas jo nepažino.

PENKIASDEŠIMT ŠEŠTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis Braunšveige odininkui išvirino odas[41] kūrendamas kėdėmis ir suolais

Iš Leipcigo Ulenšpygelis nukeliavo į Braunšveigą ir užsuko pas odininką, kuris ruošė odas batsiuviui. Buvo žiema, ir Ulenšpygelis pagalvojo sau: „Turi peržiemoti pas šitą šeimininką." Ir parsisamdė jo padėjėju. Po aštuonių dienų atsitiko taip, kad odininkas buvo pakviestas vaka-

41 Viduramžiais iš storos virintos odos gamindavo šarvus. Ką tik išvirinta, dar šlapia oda būna lanksti ir kiek tąsi, todėl tuo metu ją galima formuoti, suteikiant gaminiams (šarvams, šalmams, kirasoms, antblauzdžiams ir pan.) reikalingą formą.

rienės, o Ulenšpygeliui paliko išvirinti odas. Odininkas liepė: „Gerai išvirink[42] kubilą odų!“ Ulenšpygelis atsakė: „Gerai, o kokiomis malkomis kūrenti?“ Odininkas nustebo: „Kas per klausimas? Jei neturėčiau sukrautos rietuvės malkų, galėtum deginti kėdes ir suolus.“ Ulenšpygelis pažadėjo viską padarysiąs.

Odininkui išėjus į svečius, jis pakabino katilą ant ugnies, vieną po kitos sumetė visas odas ir taip jas sušutino, kad teliko vieni skutai. Kol odos šuto, sukapojo visas kėdes ir suolus, kiek tik rado namuose, sumetė į ugnį ir dar labiau ją įplieskė. Tada ištraukė iš katilo odos likučius ir sumetė į krūvą. Taip padaręs, paliko tuos namus ir iškeliavo iš miesto.

Odininkas nenujautė nieko blogo, visą dieną gėrė, o vakare griuvo miegoti. Rytą jam parūpo, kaip mokinys apdirbo odas. Jis pamatė sušutusias odas, o namuose ir kieme neberado nei kėdžių, nei suolų. Be galo nusiminęs grįžo į trobą ir pasakė pačiai: „Žmona, atsitiko blogas dalykas! Manau, kad mūsų mokinys buvo Ulenšpygelis, jis visada padaro taip, kaip liepta. Dabar jis dingo, bet prieš tai visas mūsų kėdes ir suolus sumetė į ugnį ir sušutino odas.“ Žmona pravirko ir pasakė: „Kuo greičiausiai vykis ir sugrąžink!“ Odininkas atsakė: „O ne! Nebenoriu jo matyti. Jis ir telaukia, kad imčiau vytis.“

42 Žodžių žaismas. Veiksmažodis *gar machen* (vok.) turi dvi reikšmes: *išvirinti* ir *sušutinti*.

PENKIASDEŠIMT SEPTINTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis Liubeke apgavo vynininką, vietoje bidono vyno įbrukęs jam bidoną vandens

Atvykęs į Liubeką Ulenšpygelis buvo atsargesnis ir elgėsi visai padoriai, nekrėtė jokių pokštų, nes Liubeko teisė buvo griežta. Liubeko rotušės vyno rūsyje tarnavo vynininkas, labai pasipūtęs ir savimyla. Jis laikė save pačiu protingiausiu ir didžiuodavosi, kad norėtų pamatyti tokį, kuris sugebėtų jį apgauti ar pergudrauti. Todėl miestiečiai vynininko nemėgo.

Kai Ulenšpygelis nugirdo apie pasipūtėlį, negalėjo tverti kailyje ir pasakė sau: „Turi išbandyti, ko vertas tas

pagyrūnas." Jis paėmė du vienodus bidonus, vieną pripylė vandens, kitas liko tuščias. Bidoną su vandeniu nešėsi paslėpęs po drabužiais, o tuščiąjį – atvirai. Atėjęs į vyno rūsį, paprašė įpilti vyno. Bidoną su vynu iš karto pasikišo po skvernu, antrąjį su vandeniu ištraukė ir pastatė ant suolelio po statinės čiaupu, o vynininkas nieko nepastebėjo. Tada Ulenšpygelis paklausė: „Vynininke, kiek kainuoja saikas vyno?" Tas atsakė: „Dešimt pfenigių." Ulenšpygelis tarė: „Man per brangu, aš turiu tik šešis. Ar galiu už tiek gauti vyno?" Vynininkas supyko: „Tu ką? Mano ponams nurodinėsi kainas? Čia parduodama stabiliomis kainomis. Jei nepatinka, palik vyną ir drožk sau." Ulenšpygelis atsakė: „Dabar žinosiu. Aš turiu tik šešis pfenigius, jeigu už tiek neparduodate, tai supilkite mano bidoną atgal į statinę."

Supykęs vynininkas čiupo bidoną, manydamas, kad ten yra vynas, bet ten juk buvo vanduo. Per kaiščio skylę supylęs visą bidoną į statinę, jis pasakė: „Esi visiškas mulkis! Prašai įpilti vyno, už kurį neįstengi sumokėti!" Ulenšpygelis pasiėmė tuščią bidoną ir išeidamas tarė: „Matau, kad pats esi mulkis. Nėra tokio protinguolio, net vynininko, kurio šelmis neapgautų." Tai pasakęs išėjo. Bidoną su vynu jis išsinešė po apsiaustu, o tuščią, kuriame prieš tai buvo vanduo, – atvirai.

PENKIASDEŠIMT AŠTUNTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelį Liubeke norėjo pakarti, ir kaip jis gudriai išsisuko

Vynininkas, kurio vardas buvo Lambrechtas, dėjosi į galvą, ką išeidamas pasakė Ulenšpygelis. Jis pasišaukė miesto sargybinį, išbėgo paskui Ulenšpygelį ir pasivijo jį gatvėje. Iškratę rado du bidonus, viena tuščią, o kitą pilną vyno. Tada apkaltino jį vagyste ir nutempė į kalėjimą.

Vieni siūlė Ulenšpygelį pakarti, kiti teisino, kad jis esąs gudrus pokštininkas, o vynininkas turėjęs geriau apsižiūrėti, užuot gyręsis esąs pats gudriausias; Ulenšpygelis tik norėjęs pamokyti pasipūtėlį. Tačiau tie, kurie nekentė Ulenšpygelio, kalbėjo: jis apsivogė, todėl turi

būti pakartas. Toks ir priimtas nuosprendis – mirtis kartuvėse.

Atėjus bausmės vykdymo dienai, Ulenšpygelis turėjo būti nuvežtas į aikštę ir pakartas. Subruzdo visas miestas. Visi skubinosi į egzekucijos vietą, raiti ir pėsčiomis. Liubeko tarėjas net pabūgo, kad gali būti prašomas pasigailėti kalinio ir teks jį paleisti. Buvo ir tokių, kurie norėjo pamatyti, kaip sulauks galo tiek eibių prikrėtęs šelmis. Dar kiti manė, kad jis išmanąs juodąją magiją ir išsivaduosiąs. Bet dauguma miestiečių norėjo, kad Ulenšpygelis būtų paleistas.

Vežamas į aikštę Ulenšpygelis buvo ramus ir neištarė nė žodžio. Žmonės stebėjosi ir galvojo, kad jis labai sielojasi. Taip visi nukeliavo iki kartuvių. Tada Ulenšpygelis prakalbo. Jis kreipėsi į miesto tarybą ir nuolankiai paprašė išpildyti jo prašymą. Neprašysiąs nei pasigailėti, nei paleisti, nei pinigų, nei kokio turto, nei kokios malonės, nei maldos, nei aukos, nei amžino atminimo. Jis norįs paprašyti menko dalyko, kuriam nereikės jokių išlaidų ir kuris garbingam Liubeko burmistrui nekainuos nė pfenigio. Tarėjai paėjėjo į šalį pasitarti. Jie nusprendė išpildyti prašymą, nes Ulenšpygelis aiškiai pasakė, ko nenorėsiąs. Be to, jiems magėjo sužinoti, ko jis prašys. Jie pasakė: noras būsiąs išpildytas, jeigu tik neprašysiąs ką tik paties paminėtų dalykų.

Ulenšpygelis atsakė: „Aš neprašysiu dalykų, kuriuos išvardijau anksčiau. O jeigu jūs tikrai pasirengę išpildyti mano prašymą, patvirtinkite priesaika!“ Burmistras su tarėjais prisiekė ranka ir žodžiu.

Ulenšpygelis kalbėjo: „Garbūs Liubeko ponai! Jūs davėte žodį. Mano prašymas toks: kai mane pakars, tegu vyninininkas ir budelis tris dienas iš ryto ateina čia, vyninininkas pirmiau, budelis iš paskos, ir pabučiuoja man į užpakalį." Tiedu pradėjo spjaudytis sakydami, kad prašymas nepadorus. Ulenšpygelis atsakė: „Aš tikiuosi, kad Liubeko tarėjai yra garbingi vyrai ir neišsižadės to, ką prisiekė ranka ir žodžiu." Tie vėl nuėjo pasitarti. Greitai buvo surasta kaltę lengvinančių aplinkybių ir nuspręsta kalinį paleisti.

Ulenšpygelis išvyko į Helmštetą ir Liubeke daugiau nesirodė.

PENKIASDEŠIMT DEVINTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis Helmštete liepė pasiūti didelį krepšį

Kitą pokštą Ulenšpygelis iškrėtė su krepšiu. Helmštete gyveno odininkas. Ulenšpygelis užsuko pas jį ir paklausė, ar nepasiūtų jam didelio gražaus krepšio. Meistras atsakė: „Galiu. O kokio dydžio pageidausite?“ Ulenšpygelis atsakė, kad norėtų gana didelio. Tuo metu buvo madingi dideli krepšiai, platūs ir ilgi. Odininkas pasiuvo Ulenšpygeliui didelį krepšį. Atėjęs pasiimti gaminio, šis pasakė: „Krepšys man per mažas, juk čia tik maišelis. Pasiūkite tikrai didelį, o aš jums gerai užmokėsiu.“ Meistras pasiuvo

krepšį iš visos karvės odos, tokį didelį, kad būtų tilpęs vienerių metų veršelis. Jį vos galėjo panešti vienas vyras.

Bet Ulenšpygeliui vėl nepatiko, jis paprašė dar didesnio krepšio. Jeigu meistras pažadėsiąs jam tokį pasiūti, gausiąs avansu du guldenus. Meistras paėmė tuos du guldenus ir pasiuvo krepšį iš trijų jaučių odos. Jį sunkiai būtų panešę net trys vyrai ir tai tik perkišę lazdą, o į krepšį galėjai supilti visą šefelį grūdų.

Atėjęs Ulenšpygelis pasakė: „Meistre, šitas krepšys yra nemažas, bet dar ne toks didelis, kokio norėčiau. Pasiūkite man tokį talpų krepšį, kad, ištraukus vieną pfenigį, dar du visada jame liktų, kad niekada nepristigčiau pinigų ir nepasiekčiau krepšio dugno. Tada jį paimsiu ir sumokėsiu. Krepšiai, kuriuos pasiuvote, yra tuščios kišenės ir man nereikalingi. Man reikia pilnų kišenių, kad galėčiau eiti į žmones."

Jis nepaėmė nė vieno krepšio ir išeidamas pasakė: „Avansą galite pasilikti." Ir paliko jam tuos du guldenus, o meistras sugadino odų už dešimt guldenų.

ŠEŠIASDEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Erfurte išviliojo iš mėsininko gabalą mėsos*

Ulenšpygelis nesiliovė krėtęs eibes. Atvykęs į Erfurtą, jis greitai susipažino su miestiečiais ir studentais.

Kartą Ulenšpygelis ėjo pro mėsininkų prekystalius. Jį užkalbino vienas mėsininkas ir paklausė, ar nenorėtų ką nors parsinešti į namus. Ulenšpygelis jam atsakė: „O ką galėčiau gauti?“ Mėsininkas pasiūlė: „Imk mėsos kepsniui.“ Ulenšpygelis sutiko, paėmė nuo prekystalio gabalą mėsos ir nuėjo sau. Mėsininkas puolė vytis šaukdamas: „Grįžk! Sumokėk už pirkinį!“ Ulenšpygelis atsakė: „Apie pinigus jūs nekalbėjote, tik klausėte, ar nenorėčiau ką nors parsinešti į namus. Mėsininkas

pats pataręs imti mėsos kepsniui. Tai gali paliudyti šalia prekiaujantys mėsininkai."

Visi mėsininkai paliudijo, kad taip ir buvę, nes jie nemėgo to prekiautojo. O nemėgo už tai, kad garsiai šūkaudamas nuviliodavo jų pirkėjus. Todėl jie tvirtino, kad Ulenšpygeliui priklauso mėsos gabalas. Kol mėsininkai ginčijosi, Ulenšpygelis pasikišo mėsą po skvernu ir nuėjo sau, palikęs juos aiškintis, kaip išmanė.

ŠEŠIASDEŠIMT PIRMOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Erfurte dar kartą apgavo tą patį mėsininką*

Po aštuonių dienų Ulenšpygelis vėl atėjo prie mėsininkų prekystalių. Tada tas pats mėsininkas pradėjo iš jo tyčiotis: „Nagi, prieik ir paimk mėsos kepsniui." Ulenšpygelis jau tiesė ranką, bet mėsininkas buvo vikresnis ir patraukė mėsą. Ulenšpygelis pasakė: „Palauk! Palik mėsą, aš sumokėsiu." Mėsininkas vėl padėjo ją ant prekystalio.

Ulenšpygelis paklausė: „Jeigu pasakysiu tau labai naudingą dalyką, ar galėsiu pasiimti mėsą?" Mėsininkas atsakė: „O gal tu nepasakysi nieko gero? Bet jeigu tai bus man naudinga – mėsa tavo." Ulenšpygelis tarė: „Jei tau

mano žodžiai nepatiks, aš jos nė pirštu nepaliesiu." Tada kalbėjo: „Aš sakau: „Sveika, mano pinigų mašnele, šok šen ir užmokėk žmogui!" Kaip tau tai patinka? O gal nepatinka?" Mėsininkas atsakė: „Tokia kalba man patinka, žodžiai labai malonūs." Tada Ulenšpygelis kreipėsi į susirinkusius aplinkui: „Mieli bičiuliai, jūs viską girdėjote, taigi mėsa mano."

Ulenšpygelis pasiėmė mėsą ir nueidamas dar pasišaipė iš mėsininko: „Štai gavau ir antrą tavo pasiūlytą gabalą kepsniui." Mėsininkas stovėjo netekęs žado. Jis buvo du kartus apkvailintas. Teko kęsti šalia stovėjusių prekiautojų pašaipas ir patyčias.

ŠEŠIASDEŠIMT ANTROJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Drezdene tarnavo staliaus padėjėju ir nesulaukė už darbą jokio dėkingumo*

Netrukus Ulenšpygelis paliko Heseno žemę ir apsimetęs staliaus padėjėju patraukė į Drezdeną prie Elbės, netoli čekų miškų. Čia jis parsisamdė vienam meistrui, kuris ieškojo pagalbininko, nes jo mokiniai jau buvo atitarnavę ir keliavo po pasaulį.

Tuo metu mieste vyko vestuvės, į jas buvo pakviestas ir stalius. Jis pasakė Ulenšpygeliui: „Mielas mokiny, aš vykstu į vestuves ir grįšiu vėlai. O tu darbuokis. Kruopščiai sutvirtink keturias plokštes rašomajam stalui ir suklijuok.“

Ulenšpygelis atsakė: „Gerai! O kokias turiu paimti?“ Meistras reikalingas plokštes sudėjo vieną ant kitos ir su pačia išėjo į vestuves.

Šaunusis mokinys Ulenšpygelis, kuris buvo linkęs viską daryti atvirkščiai, ėmėsi darbo. Jis paėmė dailias plokštes, sudėtas vieną ant kitos, ir trijose ar keturiose vietose pragręžė skyles. Tada įkalė medinius kaiščius ir sutvirtino plokštes tarpusavyje. Tai padaręs, dideliame katile užkaitino klijus ir išmirkė juose gaminį. Paskui įnešė į namus ir padėjo prie atviro lango, kad klijai išdžiūtų saulėje. Baigęs darbą, nuėjo ilsėtis.

Vakare iš vestuvių grįžo gerokai įkaušęs meistras ir paklausė Ulenšpygelį, ką šis per dieną nuveikęs. Ulenšpygelis atsakė: „Mielas meistre, aš kuo tiksliau sutvirtinau keturias stalo lentas, suklijavau ir nuėjau laiku ilsėtis.“ Meistrui tai patiko, ir jis pasakė savo pačiai: „Tas mokinys man tinka. Elkis su juo gerai, aš jo taip greit nepaleisiu.“ Ir jiedu nuėjo miegoti.

Kitą rytą meistras pabudo ir liepė Ulenšpygeliui atnešti stalą, kurį vakar padaręs. Ulenšpygelis atnešė savo kūrinį iš palėpės. Meistras pamatė, kad šelmis sugadino jo medieną, ir supykęs paklausė: „Mokiny, ar tu kada nors mokeisi staliaus amato?“ Ulenšpygelis pasiteiravo, kodėl to klausia. „Klausiu todėl, kad tu sugadinai man tokias geras lentas.“ Ulenšpygelis atsakė: „Mielas meistre, aš padariau, kaip liepėte. Jeigu kuo neįtikau, tai jau jūsų kaltė.“ Meistras širdo ir kalbėjo: „Tu esi kvailas šelmis, drožk sau iš mano akių, iš tavo darbo jokios naudos.“ Taigi Ulenšpygeliui teko iškeliauti, ir niekas nepadėkojo už tai, kad padarė, kas buvo liepta.

ŠEŠIASDEŠIMT TREČIOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis gamino akinius ir visame krašte negalėjo gauti darbo*

Kunigaikščiai vaidijosi ir kariavo tarpusavyje, todėl jiems buvo sunku išsirinkti imperatorių ar karalių. Pagaliau nutarta Romos imperatoriumi karūnuoti Suplingburgo grafą. Bet čia[43] patraukė kiti [kilmingieji], ketinę jėga užimti sostą. Todėl naujai išrinktas valdovas turėjo šešis mėnesius laukti prie Frankfurto, kol atvyks pastiprinimas.

43 Nuo 1356 m. pagal Romos imperijos įstatymus karalius būdavo renkamas Frankfurte prie Maino.

Kai ten pradėjo plūsti daugybė raitelių ir pėstininkų, Ulenšpygelis ėmė sukti galvą, kaip jam tą reikalą išnaudojus. Jis mąstė: „Čia iš toli atvyks daug ponų, iš jų galiu tikėtis dovanų, tada man labai pasisektų, o jei gaučiau nors jų herbą – irgi būtų neblogai[44]." Ir išsiruošė kelionėn.

Didžiūnai rinkosi iš visų kraštų. Atsitiko taip, kad pakeliui į Frankfurtą, Veterau slėnyje prie Frydbergo, Ulenšpygelis sutiko Tryro vyskupą su palyda. Šelmis buvo keistai apsirengęs, todėl vyskupas paklausė, kokiu amatu jis verčiasi. Ulenšpygelis atsakė: „Maloningasis pone, aš esu akinių meistras ir keliauju iš Brabanto. Ten stigo darbo, tad dabar ieškau jo kitur. Mano amatas nėra pelningas." Vyskupas kalbėjo: „Aš manau, kad tavo amatas turėtų duoti pelno, žmonės juk sulig kiekviena diena suserga ir blogiau mato, todėl reikės daug akinių."

Ulenšpygelis atsakė vyskupui: „Taip, maloningasis pone, Jūsų Malonybė teisus, tačiau mūsų amatui labai trukdo vienas dalykas." – „Koks?" – paklausė vyskupas. Ulenšpygelis atsakė: „Pasakyčiau, bet ar Jūsų Malonybė neužsirūstinsite?" – „Kalbėk, – liepė vyskupas, – mes suprantame tokius kaip tu. Sakyk drąsiai ir nesibaimink!" – „Maloningasis pone, akinių meistrų verslas gali visai išnykti, o jam išgyventi trukdo tai, kad jūs ir kiti dideli ponai, popiežiai, kardinolai, vyskupai, kaizeriai, karaliai, kunigaikščiai, patarėjai, valdovai ir teisėjai miestuose ir žemėse (Dieve pasigailėk!) dabar pro pirštus žiūri į teisybę, nes mato tik pinigus ir dovanas. Bet juk

44 Kas iš kilmingojo gaudavo herbą, būdavo priimamas į palydą ir galėjo tapti dvariškiu.

yra parašyta, kad senovėje ponai ir kunigaikščiai, kiek tik jų buvo, skaitydavo ir studijuodavo įstatymų knygas, kad niekam nepadarytų neteisybės. Tada jiems reikėjo akinių, ir mūsų amatas klestėjo. Anuomet ir kunigai skaitė daugiau negu dabar. Dabar jie tapo tokie protingi iš knygų, kurių prisipirko, kad jau mintinai žino, ko jiems reikia. Jie ištisas savaites nebeatsiverčia knygos. Todėl mūsų amatas žlunga, o aš keliauju iš vieno krašto į kitą ir negaliu gauti darbo. Blogi papročiai taip paplito, kad jau ir valstiečiai kaimuose žiūri pro pirštus."

Vyskupui nereikėjo tos kalbos paaiškinti, jis pasakė Ulenšpygeliui: „Keliauk su mumis į Frankfurtą, mes tau suteiksime savo herbą ir vilkėsi mūsų drabužiais." Ulenšpygelis taip ir padarė, jis liko pas vyskupą tol, kol grafas buvo vainikuotas karaliumi. Tada patraukė atgal į Saksoniją.

ŠEŠIASDEŠIMT KETVIRTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis pas Hildesheimo pirklį tarnavo virėju ir kūriku ir ten prikrėtė eibių

Dešinėje nuo kelio, vedančio iš Heumarkto į Hildesheimą, gyveno turtingas pirklys. Kartą jis išėjo pasivaikščioti prie miesto vartų ir pasuko savo daržo link. Pamatęs pievelėje tysantį Ulenšpygelį, pasveikino ir paklausė, iš kokio krašto esąs ir kokio amato mokąs. Ulenšpygelis atsakė jam protingai, bet suktai: esąs virtuvės darbininkas ir neturįs tarnybos. Tada pirklys pasakė: „Jei esi geras darbininkas, priimsiu tave tarnybon, duosiu naujus drabužius ir mokėsiu gerą atlyginimą. Mat aš turiu

žmoną, kuri kasdien barasi dėl maisto, ji būtų man dėkinga." Ulenšpygelis pažadėjo ištikimai ir dorai tarnauti.

Kai jie suderėjo, pirklys paklausė naujojo tarno, kuo esąs vardu. Šis atsakė: „Pone, mano vardas Bartolomiejus." – „Ilgas vardas, sunku ištarti. Vadinsiu tave Doliu." Ulenšpygelis atsakė: „Puiku, mielas junkeri, man vis tiek." – „Gerai, – tarė pirklys, – tu man tinki. Nagi, kelkis, eisime į mano daržą paskinti prieskoninių žolelių kimštiems viščiukams. Kitą sekmadienį laukiu svečių ir ketinu juos gardžiai pavaišinti." Ulenšpygelis su šeimininku nuėjo į daržą ir priskynė rozmarino. Jis norėjo vienus viščiukus prikimšti pagal itališką receptą, o kitus – svogūnų, kiaušinių ir įvairių žolelių. Tada jiedu grįžo namo.

Pirklio žmona, pamačiusi keistai apsirengusį svečią, paklausė vyro, kas jis toks ir ką čia veikiąs. Pirklys atsiliepė: „Nesirūpink, žmona. Tai tavo tarnas, jis yra virėjas." Žmona tarė: „Puiku, mielas vyre, kad tik mokėtų gardžiai gaminti valgį." – „Būk rami, – atsakė vyras, – rytoj pamatysi, ką jis sugeba."

Šeimininkas šūktelėjo Ulenšpygeliui: „Doli!", o šis atsiliepė: „Klausau, pone!" Šeimininkas kalbėjo: „Paimk maišą, eisim pas mėsininką, parnešim mėsos ir iešpjovą kepsniui." Ulenšpygelis nusekė iš paskos. Ponas nusipirko mėsos, iešpjovą ir tarė: „Doli, rytoj iš pat ryto pradėk ruošti kepsnį, bet kepk jį nekarštai ir skrudink lengvai, kad neapsviltų. Likusios mėsos taip pat nepamiršk paruošti, ją patroškink užkandžiui." Ulenšpygelis pažadėjo viską padaryti. Anksti rytą jis uždėjo troškinį ant ugnies, o mėsą kepsniui užmovė ant iešmo ir pakabino tarp dviejų

einbeko[45] alaus statinių rūsyje, kad būtų nekarštai ir neapsviltų.

Pirklys buvo pasikvietęs miesto raštininką ir kitus bičiulius, taigi atėjo pažiūrėti, ar svečiai susirinko ir ar vaišės paruoštos. Jis paklausė savo naująjį tarną, ar valgiai jau pagaminti. Šis atsakė: „Viskas paruošta, šeimininke, tik dar nėra kepsnio." – „O kur kepsnys?" – paklausė pirklys. „Jis kabo rūsyje tarp dviejų statinių. Visame name neradau vėsesnės vietos nekarštai kepti, kaip jūs liepėte." – „Ar jis gerai iškepęs?" – paklausė pirklys. „Ne, – atsakė Ulenšpygelis, – aš nežinojau, kada norėsite jį valgyti."

Tuo metu susirinko svečiai, pirklys jiems papasakojo apie naująjį tarną ir tai, kaip šis rūsyje čirškino kepsnį. Visi pasijuokė iš tokio smagaus pokšto. Bet šeimininkei nepatiko, kad svečiai liko alkani, ir ji liepė pirkliui išvyti tarną, nes supratusi, kad tas esąs šelmis, todėl nepakęsianti savo namuose. Pirklys kalbėjo: „Nusiramink, žmona, jis man reikalingas kelionei į Glosaro miestą. Kai sugrįšim, tada ir išvarysiu." Vargais negalais jam pavyko perkalbėti žmoną.

Vakare gerai nusiteikę jie valgė ir gėrė, tada pirklys pasakė: „Doli, paruošk vežimą ir gerai ištepk. Rytoj važiuosim į Glosarą. Kartu važiuos ir kunigas ponas Henrikas Hamenštetė. Jis iš ten kilęs." Ulenšpygelis pasiteiravo, kur imti tepalo vežimui. Pirklys numetė šilingą ir pasakė: „Eik ir nupirk, tik pasakyk, kad moteriškė pridėtų į tepalą senų taukų." Ulenšpygelis taip ir padarė, ir kai visi miegojo, ištepė visą vežimą nuo apačios iki viršaus, o labiausiai sėdynę.

45 Šios alaus rūšies pavadinimas kilęs nuo Einbeko, Viduramžiais garsėjusio aludarių miesto.

Anksti rytą pakilo pirklys su kunigu ir liepė Ulenšpygeliui kinkyti arklius. Šis pakinkė, visi susėdo ir išvažiavo. Staiga kunigas pašoko nuo sėdynės ir sušuko: „Iš kur, po paraliais, čia tas tepalas? Norėjau įsistverti, kad vežimas taip nekratytų, bet išsitepiau rankas." Jie liepė Ulenšpygeliui sustabdyti vežimą, nes abu buvo iš visų pusių išsiteplioję ir labai pyko. Tuo metu pro šalį į turgų važiavo valstietis su šiaudų vežimu. Ponai nupirko iš jo keletą ryšelių šiaudų, apvalė vežimą ir vėl susėdo. Pirklys piktai pasakė Ulenšpygeliui: „Kad tu prapultum, velnio šelmi, prieisi kartuves." Ulenšpygelis ten ir nuvažiavo. Atvykęs prie kartuvių, sustabdė vežimą ir iškinkė arklius. Pirklys paklausė: „Ei, šelmi, ką darai, ką dar sugalvojai?" Ulenšpygelis atsakė: „Jūs man sakėte, kad prieisiu kartuves, štai ir atvykome. Pamaniau, kad mes čia ilsėsimės." Pirklys iškišo galvą iš vežimo: tikrai, jie stovėjo po kartuvėmis. Ką daryti? Keleiviai pasijuokė iš kvailystės, o pirklys pasakė: „Kinkyk arklius, tu, šelmi, važiuok tiesiai ir nesidairyk."

Apeidamas vežimą Ulenšpygelis ištraukė iš jo vinis, o keleiviams susėdus pasileido tiesiai per arimą. Vežimas išsiskleidė, užpakalinė dalis su sėdynėmis liko vietoje, o Ulenšpygelis nurūko neatsigręždamas. Keleiviai pradėjo šaukti važnyčiotoją ir vytis net liežuvius iškorę, kol pagaliau pasivijo. Pirklys ketino jį negyvai primušti, o kunigas pridėjo, kiek galėjo.

Kai jie vargais negalais pasiekė namus, žmona paklausė pirklį, kaip jiems sekėsi. „Labai neįprasta kelionė, – atsakė šis, – bet dabar mes namuose." Tada pasišaukė Ulenšpygelį ir tarė: „Bičiuli, šiąnakt dar pernakvok pas mane, valgyk ir

gerk, kiek nori, bet rytoj kraustykis[46] iš mano namų! Nebenoriu tavęs matyti. Tu esi šelmis apgavikas." Ulenšpygelis atsiliepė: „Mieliausias Dieve, darau viską, kas liepiama, ir nesulaukiu jokio dėkingumo. Jei jūsų netenkina mano tarnyba, padarysiu, kaip sakėte: rytoj išsikraustysiu ir iškeliausiu." – „Taip ir padaryk", – pasakė pirklys.

Rytą atsikėlęs pirklys pasakė Ulenšpygeliui: „Sočiai pavalgyk ir atsigerk, tada kraustykis. Aš eisiu į bažnyčią ir kad grįžęs tavęs neberasčiau." Ulenšpygelis nieko neatsakė. Kai tik pirklys išėjo, jis pradėjo kraustyti namus. Kėdes, stalus, suolus ir visa kita, ką galėjo pakelti ir panešti, ištempė į gatvę, iš paskos išnešė varinius, švininius ir vaškinius rakandus. Kaimynai stebėjosi nesuprasdami, kodėl iškraustomas visas pirklio turtas.

Apie tai sužinojo pirklys. Jis parskubėjo į namus ir pasakė Ulenšpygeliui: „Ak tu, „nuostabusis" tarne, ką čia darai?" – „Pone, aš vykdau jūsų valią, juk liepėte man kraustytis ir iškeliauti." Ir dar pridūrė: „Padėkite man, aš vos pakeliu šią statinę." – „Palik ją ir dink po velnių! – sušuko pirklys. – Man per brangiai viskas kainavo, kad išmesčiau į purvyną." – „Mieliausias Viešpatie, – stebėjosi Ulenšpygelis, – kokie stebuklai dedasi! Aš darau viską, kas liepta, o sulaukiu tokio nedėkingumo. Tikrai esu gimęs nelemtą valandą." Tai pasakęs, nudrožė sau. Pirkliui teko viską, ką šis buvo iškraustęs, sutempti atgal, o kaimynai dar ilgai gardžiai juokėsi.

46 Žodžių žaismas. Veiksmažodis *räumen* (*vok.*) turi dvi reikšmes: *weggehen* (*išeiti*) ir *leermachen* (*viską iškraustyti*).

ŠEŠIASDEŠIMT PENKTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis Vismare apsimetė arklių pardavėju, o vienas pirkėjas nutraukė jo arkliui uodegą

Smagų pokštą Ulenšpygelis iškrėtė Vismaro turguje. Ten lankydavosi toks pirkėjas: jis pirkdavo tik ilgai derėjęsis ir dar trūktelėdavo arklį už uodegos. Taip darydavo net ir neketindamas pirkti. Timptelėdamas uodegą jis esą tikrindavo, ar arklys ilgai gyvens. Jeigu ašutas lengvai išsitraukdavo, arklio nepirkdavo, nes galvojo, kad greitai padvės, o jeigu ašutai uodegoje tvirtai laikėsi, tai pirkdavo įsitikinęs, kad gyvulys sveikas ir ilgai gyvens. Vismare daug kas tuo tikėjo ir taip elgėsi.

Apie tai sužinojęs Ulenšpygelis nusprendė: trūks plyš reikia iškrėsti tam ponui išdaigą, kad žmonėms akys atsivertų ir jie tomis kvailystėmis netikėtų. Jis šiek tiek nusimanė apie juodąją magiją. Ja naudodamasis kažin ką padarė arkliui ir nusivedė į turgų. Ten užsiprašė labai didelę kainą, kad niekas neįpirktų. Ją laikė tol, kol atėjo pirkėjas, mėgęs tampyti arklius už uodegos. Jam pasiūlė pirkti už mažiau. Pirklys pažiūrėjo: arklys gražus, kaina ne per didžiausia – ir jau norėjo patraukti už uodegos. Tačiau Ulenšpygelis buvo tam pasiruošęs. Trūkt, ir uodega liko pirkėjo saujoje, taigi atrodė, kad šis ją išrovė. Pirkėjas stovėjo be žado, o Ulenšpygelis suriko: „Ak, begėdi piktadary! Pažiūrėkite, mieli piliečiai, kaip jis sužalojo ir suluošino mano arklį!“ Visi subėgo ir pamatė pirkėją su arklio uodega rankoje. Šalia stovėjo arklys be uodegos, o pirkėjas buvo labai nusigandęs.

Miestiečiai ėmėsi spręsti bylą. Jie privertė pirkėją sumokėti Ulenšpygeliui dešimt guldenų ir palikti arklį. Ulenšpygelis patraukė savo keliais, o arkliui vėl pritaisė uodegą.

Pirkėjas nuo to karto nebetampė arklių už uodegos.

ŠEŠIASDEŠIMT ŠEŠTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Liuneburge iškrėtė šunybę švilpynininkui*

Liuneburge gyveno švilpynių meistras, anksčiau klajojęs po visus kraštus su fokusininko lazdele ir pranašaudavęs. Kartą užsukęs į užeigą Ulenšpygelis rado jį linksmoje draugijoje prie alaus bokalo.

Švilpynininkas pakvietė Ulenšpygelį į svečius, žadėdamas gardžiai pavaišinti. Jis taip pasakė: „Ateik rytoj su manimi papietauti, jei galėsi!" Ulenšpygelis sutiko, bet gerai neįsiklausė į pasakytus žodžius. Kitą dieną susiruošė į svečius. Atėjęs pamatė, kad durys užsklęstos iš viršaus ir iš apačios, o visi langai – uždaryti. Ulenšpygelis stoviniavo ir

vaikščiojo apie duris iki pat popietės, tačiau namų niekas neatidarė. Tada suprato esąs apkvailintas, bet nutylėjo ir niekam nieko nesakė.

Kitą dieną Ulenšpygelis susirado švilpyninką turguje ir paklausė: „Mielas žmogau, ar visada pasikvietęs svečią pats išeinate iš namų ir visus skląsčius užsklendžiate?“ Šis atsakė: „Ar negirdėjai, kaip aš tave kviečiau? Juk sakiau: ateik rytoj su manimi papietauti, jei galėsi! Tu radai užrakintas duris, taigi negalėjai ateiti.“ Ulenšpygelis pasakė: „Ačiū, to nežinojau, aš dar tik mokausi.“

Švilpynininkas nusijuokė ir kalbėjo: „Gerai, pagailėsiu tavęs. Drožk į mano namus, durys atviros! Ant židinio rasti iškepto ir iššutinto valgio. Eik vienas, o aš netrukus pareisiu! Tik nieko nesikviesk, aš nenoriu daugiau svečių.“

Ulenšpygelis pagalvojo: „Štai ir sulaukiau valandos.“ Jis nuskubėjo į švilpynininko namus ir rado viską, kaip buvo sakyta. Tarnaitė vartė kepsnį, o šeimininkė sukiojosi aplinkui ir jai patarinėjo. Įėjęs į vidų, Ulenšpygelis pranešė poniai, kad ji kartu su tarnaite turinti tučtuojau eiti pas meistrą. Šis esą gavęs dovanų didelę žuvį, eršketą, reikia padėti parnešti. O jis tuo tarpu pavartysiąs kepsnį. Ponia atsakė: „Puiku, mielas Ulenšpygeli, taip ir padaryk, o mudvi su tarnaite tuoj grįšime.“ Ulenšpygelis pasakė: „Taigi, negaišuokite!“

Žmona su tarnaite išbėgo į turgų ir sutiko grįžtantį šeimininką. Tas paklausė, kur jos taip skubančios. Moteriškės paaiškino, kad atėjęs Ulenšpygelis ir pasakęs, esą jam padovanotas didelis eršketas ir jos turinčios padėti parnešti. Švilpynininkas supyko ir pasakė žmonai: „Ko-

dėl nepasilikai namuose? Jis ne veltui jus išsiuntė, aiškiai sugalvojo kokią nors šunybę."

Tuo tarpu Ulenšpygelis užšovė visas durų sklendes ir uždarinėjo langus. Kai šeimininkas su žmona ir tarnaite sugrįžo prie savo namų, rado juos aklinai uždarytus. Jis pasakė žmonai: „Dabar matai, kokią žuvį turėjai parnešti!" Jie pradėjo belsti į duris, o Ulenšpygelis iš vidaus atsiliepė: „Belskite kiek lenda, aš nieko neįleisiu! Šeimininkas man prisakė, kad būčiau vienas, nes jis nenorįs daugiau svečių. Dabar eikite sau ir grįžkite po pietų!" Švilpynininkas atsakė: „Aš taip pasakiau, bet ne tai turėjau galvoje. Tiek to, valgyk kiek lenda, bet šito aš taip nepaliksiu." Jis su žmona ir tarnaite nuėjo pas kaimyną ir laukė, kol Ulenšpygelis išeis.

Ulenšpygelis baigė šutinti maistą, sėdo prie stalo ir sočiai pavalgė, kirto tiek, kiek tilpo. Tada atšovė duris ir paliko atviras. Meistras su žmona ir tarnaite įėjo į vidų ir pasakė: „Padorūs žmonės taip nesielgia, svečiai neužtrenkia durų šeimininkui, kuris juos pakvietė." Ulenšpygelis atsakė: „Juk aš buvau, kaip ir liepėte, vienas. Ar reikėjo dar ką nors pasikviesti? Jeigu būčiau atsivedęs daugiau svečių, šeimininkui būtų nepatikę." Tai pasakęs išėjo. Švilpynininkas pavymui sušuko: „Nors esi labai gudrus, aš tave dar pričiupsiu!" Ulenšpygelis atsiliepė: „Kas gudriau padarys, tas ir bus geriausias."

Švilpynininkas nuėjo pas kailialupį ir pasakė, kad užeigoje apsistojęs doras žmogus, vardu Ulenšpygelis. Jo arklys kritęs, todėl prašąs išvežti dvėseną. Kailialupys pažinojo švilpynininką ir sutiko padėti. Jis nuvažiavo su

savo vežėčiomis prie užeigos, kuri jam buvo nurodyta, ir pasiteiravo Ulenšpygelio. Šis išėjo pro duris ir paklausė, ko norįs atvykėlis. Tas atsakė, kad pas jį buvo užėjęs kaimynas ir pasakęs, jog Ulenšpygelio arklys padvėsė, tad turįs jį paimti. Dar paklausė, ar jis tikrai esąs Ulenšpygelis ir ar tikrai taip yra, kaip jam buvo papasakota.

Ulenšpygelis apsisuko, nusismaukė kelnes ir atstatęs užpakalį pasakė: „Štai, pažiūrėk ir perduok savo kaimynui: šioje gatvėje Ulenšpygelio nėra ir nežinau, kur jį rasti." Kailialupys supykęs nusikeikė ir nuvažiavo prie švilpynininko namų. Čia paliko vežėčias, o meistrą apskundė taryboje, ir jis turėjo sumokėti kailialupiui dešimt guldenų.

Tuo tarpu Ulenšpygelis pasibalnojo savo arklį ir išrūko.

ŠEŠIASDEŠIMT SEPTINTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis pametė pinigų kapšelį, o sena valstietė jį išjuokė

Kadaise Liuneburgo krašte, Gerdau mieste gyveno senyva pora, susituokusi jau apie penkias dešimtis metų. Vaikai buvo užauginti, aprūpinti ir apvesdinti. Tuo metu ten dirbo vienas gudrus kunigas, visada prisistatydavęs, kur puotaujama ir švenčiama. Jis savo parapijiečius buvo taip įpratinęs: kiekvienas nors kartą per metus turėjo jį su tarnaite pasikviesti į svečius ir vieną dvi dienas kuo geriau vaišinti.

Šita pagyvenusi pora jau daugelį metų nešventė, nekrikštijo vaikų ir iš viso nerengė jokių pokylių, kuriuose

kunigas galėtų pasivaišinti. Tai jį labai erzino, todėl jis suko galvą, ką čia padarius, kad toji pora jį pakviestų. Liepė pasiuntiniui atvesti valstietį. Kunigas paklausė, kiek metų šis gyvena santuokoje. Valstietis pasakė: „Mielas pone kunige, mes jau taip seniai gyvename kartu, kad net pamiršome, kiek praėjo metų." Kunigas subarė: „Tai labai blogai jūsų sieloms. Jeigu jūs pragyvenote 50 metų, santuokos priesaika jau paseno, kaip pasensta vienuolio įžadai[47]. Pakalbėk apie tai su žmona ir vėl ateik. Pasistengsiu išgelbėti jūsų sielas, juk tai mano pareiga jums ir visiems parapijiečiams."

Valstietis parėjęs pasikalbėjo su žmona, bet jie abu neįstengė prisiminti, kiek metų gyvena kartu. Labai susirūpinę atėjo pas kunigą prašyti patarimo, kaip ištaisyti negarbingą padėtį. Kunigas pasakė: „Kadangi patys nebežinote, kiek metų kartu gyvenate, aš pasirūpinsiu jūsų sielomis ir kitą sekmadienį atnaujinsiu santuokos sakramentą. Papjaukite riebų jautį ir avį, paskerskite kiaulę, sukvieskite savo vaikus ir bičiulius ir juos gerai pavaišinkite. Nepamirškite ir manęs." – „Ak, mielas kunige, taip ir padarysiu! Nepagailėsiu dar ir pulko vištų. Jeigu mūsų santuokos sakramentas jau paseno, tai labai negerai."

Valstietis grįžo į namus ir pradėjo ruoštis vaišėms, o kunigas prisikvietė prelatų ir kunigų, kuriuos tik pažinojo. Tarp jų buvo ir Ebstorfo probstas, jis visada laikė vieną ar du gerus žirgus ir mėgo svečiuose sočiai pavalgyti. Kaip tik tuo metu pas probstą buvo apsistojęs Ulenšpygelis. Probs-

47 Kunigas akivaizdžiai bando apgauti valstietį, nes vienuolių įžadai laikomi amžinais, kaip ir santuokos priesaika.

tas jam pasakė: „Šok ant mano eržiliuko, josim kartu." Šis taip ir padarė. Atvykę jie valgė, gėrė ir linksminosi. Senoji moteriškė, vadinamoji nuotaka, sėdėjo, kaip ir dera, stalo gale. Kai pasijuto gerokai nuvargusi, jai buvo leista išeiti iš užstalės. Moteriškė nuėjo prie Gerdau upelio, tekėjusio pro pat kiemą, ir įmerkė kojas į vandenį. Tuo metu pro šalį jojo probstas ir Ulenšpygelis, jie keliavo atgal į Ebstorfą. Pamatęs sėdinčiąją, Ulenšpygelis pastatė eržiliuką piestu, pradėjo strakséti ir visaip vaipytis priešais moteriškę neva jai piršdamasis. Taip besimaivydamas nepastebėjo, kad nuo diržo atsirišo pinigų kapšelis, kokius tuomet buvo įprasta nešioti, ir nukrito ant žemės, o geroji senutė tai matė. Ji atsistojo, paėmė pamestą daiktą ir, grįžusi prie upės, atsisėdo ant jo. Nujojęs geroką kelio galą, Ulenšpygelis pasigedo savo kapšelio. Jis sugrįžo prie Gerdau upelio ir paklausė gerosios valstietės, ar ji nemačiusi, ar neradusi seno, grubios odos pinigų kapšelio. Senoji moteris atsakė: „Taip, bičiuli, vestuvių proga gavau tokią dovaną, ją tebeturiu ir ant jos dabar sėdžiu. Ar to ieškai?" – „Oho, juk nuo tavo vestuvių praėjo daugybė laiko, – nusistebėjo Ulenšpygelis, – taigi tas kapšelis bus visai sudilęs ir nuplyšęs. Man tokio nereikia."

Nors ir gudrus šelmis buvo Ulenšpygelis, sena valstietė jį apkvailino ir jis neteko savo turto.

Tokius grubios odos kapšelius Gerdau moterys ir šiandien dar naudoja. Juos ypač mėgsta nešioti našlės. Kam įdomu, gali patys pasiklausinėti.

ŠEŠIASDEŠIMT AŠTUNTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis prie Uelceno apgavo valstietį, įtikinęs, kad šis nusipirko ne žalią, o mėlyną anglišką audinį

Ulenšpygelis labai mėgo šutintą ir keptą valgį, bet nuolat turėjo rūpintis, kur jo gauti. Kartą jis atvyko į didįjį Uelceno turgų, ten buvo susirinkę daug vendų[48] ir valstiečių iš kitų žemių. Šelmis vaikštinėjo šen bei ten, dairėsi, kas ką siūlo, ir pastebėjo, kad vienas valstietis nusipirko žalios angliškos medžiagos ir ruošiasi keliauti namo.

48 Vendais buvo vadinami vakarų slavai, VII a. įsikūrę šiaurės rytų vokiečių žemėse.

Tada pradėjo sukti galvą, kaip jį apgavus, ir pirmiausia susižinojo, iš kokio kaimo tas žmogus esąs. Ulenšpygelis pasikvietė kunigą, dar vieną dykaduonį berną ir išėjo į kelią, kuriuo iš miesto turėjo grįžti valstietis. Užmačia buvo tokia: įtikinti valstietį, kad jo audinys visai ne žalias, o mėlynas. Visi išsiskirstė ir ėjo pusės varsto atstumu vienas paskui kitą miesto link.

Štai priekyje pasirodė iš miesto grįžtantis valstietis su pirkiniu. Ulenšpygelis jį užkalbino ir paklausė, kur gavęs tokios gražios mėlynos medžiagos. Valstietis atsakė, kad nusipirkęs ne mėlynos, o žalios spalvos medžiagą. Ulenšpygelis tvirtino: mėlynos – ir siūlė lažintis iš 20 guldenų. Jie nusprendė paklausti pirmą sutiktą žmogų, kuris eis šiuo keliu ir galės atskirti žalią spalvą nuo mėlynos. Tegu pasako, kaip yra iš tikrųjų.

Ulenšpygelis pamojo pirmajam pagalbininkui, kviesdamas prieiti. Valstietis kreipėsi į jį: „Bičiuli, mudu ginčijamės dėl šito audinio spalvos. Sakyk teisybę, ar jis yra žalias, ar mėlynas. Kaip tu pasakysi, taip ir bus.“ Šis atsakė: „Argi nematote? Tai puiki mėlyna medžiaga.“ Valstietis pasakė: „Ei, jūs abudu šelmiai, tikriausiai susimokėte mane apgauti.“ Ulenšpygelis kalbėjo: „Gerai, tuoj pamatysi, kad taip nėra; paklauskime pamaldaus kunigėlio, kuris anava ateina. Ką jis pasakys, tas ir bus tiesa.“ Valstietis sutiko.

Kai vienuolis prisiartino, Ulenšpygelis paklausė: „Pone, pasakykite teisybę, kokios spalvos ši medžiaga?“ Šis apsimetė nustebęs: „Bičiuli, argi jūs pats nematote?“ Valstietis pasakė: „Aš tai gerai matau, pone, bet tiedu nori mane įtikinti, kad yra kitaip.“ Kunigas kalbėjo: „Ko man veltis

į jūsų ginčus? Kas man darbo, ar medžiaga juoda, ar balta!“ – „Ak, mielas pone, – prašė valstietis, – išspręsk mūsų ginčą.“ – „Jeigu taip prašote, – atsakė kunigas, – pasakysiu: gerai matau, kad audinys mėlynas.“ – „Girdėjai? – paklausė Ulenšpygelis. – Medžiaga mano.“ Valstietis tarė: „Pone, jeigu nebūtumėte įšventintas kunigu, galvočiau, kad meluojate ir esate vienas iš tų sukčių, bet jūs – kunigas, todėl turiu patikėti.“ Jis atidavė medžiagą Ulenšpygeliui ir jo palydovams, o tie pasisiuvo žiemai drabužių. Valstiečiui teko ir toliau vilkėti nubrizgusį apsiaustą.

ŠEŠIASDEŠIMT DEVINTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis Hanoveryje pridergė pirtį ir pavadino ją Švaros namais

Hanoveryje priešais Linų vartus stovėjo pirtis, bet pirtininkas norėjo, kad ji būtų vadinama ne pirtimi, o Švaros namais. Apie tai sužinojo Ulenšpygelis. Atvykęs į Hanoverį, jis nusprendė išsiperti. Nusivilkęs drabužius žengė į pirtį sakydamas: „Padėk Dieve jums, pone, ir jūsų šeimynai, kurią randu šiuose švariuose namuose." Pirtininkui tai patiko, jis pakvietė Ulenšpygelį išsiperti ir pasakė: „Pone svety, teisingai pastebėjote, kad čia švarūs namai. Tai yra Švaros namai, o ne pirtis. O dulkių yra ir saulėje, ir žemėje, ir pelenuose, ir smėlyje."

Ulenšpygelis atsakė: „Savaime suprantama, kad tai Švaros namai. Juk mes įeiname nešvarūs, o išeiname švarūs." Tai pasakęs, pritūpė viduryje pirties prie vandens naščių ir pritaisė tokią didžiulę krūvą, kad dvokas pasklido po visus kampus. Pirtininkas supyko: „Matau, kad tavo žodžiai skiriasi nuo darbų. Žodžiai buvo malonūs, bet darbai man nepatinka; žodžiai buvo linksmi, o darbas bjauriai smirdi. Argi taip dera elgtis Švaros namuose?" Ulenšpygelis atsakė: „Kaip tik taip ir reikia elgtis Švaros namuose. Man reikėjo apsišvarinti iš vidaus, o ne iš viršaus, kitaip nebūčiau čia atėjęs." Pirtininkas pasakė: „Taip švarinamasi išvietėje, o čia yra Švaros namai, čia nešvarumai išprakaituojami, o tu pavertei Išsituštinimo namais." Ulenšpygelis atsakė: „Argi iš žmogaus kūno neišeina visokie nešvarumai? Valytis reikia ir iš vidaus, ir iš viršaus." Pirtininkas supyko: „Iš vidaus valytis reikia išvietėje, iš ten viską iškabina srutų vežėjas, o ne aš. Aš tokių dalykų nevalau ir neplaunu."

Tai pasakęs liepė Ulenšpygeliui nešdintis. Ulenšpygelis paprašė: „Pone šeimininke, leiskite man pirmiau už pinigus nusimaudyti. Jūs norite pinigų, o aš – maudytis." Pirtininkas atsakė, kad drožtų sau su savo pinigais. Jeigu neišeisiąs pats, bus parodytas išėjimas. Ulenšpygelis pagalvojo: „Su šituo peštis – kaip nuogam ant skustuvo šokti", ir pasuko į duris sakydamas: „Štai ir išsimaudžiau."

Jis nuėjo apsirengti į kambarį, kur pirtininkas su šeimyna valgydavo. Čia jį pirtininkas ir uždarė, gąsdindamas atiduosiąs į kalėjimą, tačiau tai buvo tik pokštas. Tuomet Ulenšpygelis pajuto, kad pirtyje nepakankamai išsitušti-

no. Jis pamatė atlenkiamą valgomąjį stalą, ištiesė, pritaisė ant jo gerą krūvą ir vėl užlenkė.

Netrukus pirtininkas Ulenšpygelį išleido ir jie susitaikė. Ulenšpygelis pasakė: „Mielas meistre, čia aš išsišvarinau iki galo. Paminėkite mane geru žodžiu, kai ateis pietų metas. O dabar – sudie."

SEPTYNIASDEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Bremene iš moterų pirko pieną ir pylė į vieną rėčką*

Bremene Ulenšpygelis prikrėtė daugybę neregėtų ir juokingų pokštų. Kartą jis atėjo į miesto turgų ir pamatė, kad valstietės suneša daug pieno. Tada palaukė kitos turgaus dienos, kai vėl bus sunešta daug pieno. Įsitaisė didelę rėčką, pasistatė ją turgavietėje ir paskelbė supirksiąs visą pieną, kiek tik bus atnešta. Pieną liepė pilti į rėčką. Sukčius kiekvienai moteriai pasakydavo, kiek supilti pieno: vienai tiek, kitai tiek ir taip toliau. Jis liepė palūkėti, kol bus supiltas visas pienas, o tada kiekvienai užmokėsiąs.

Moterys susėdo aikštėje aplink Ulenšpygelį. Šis prisipirko tiek pieno, kad neliko nė vienos parduodančios moteriškės, o kubilėlis buvo beveik sklidinas. Tada atėjo laikas pokštui. Ulenšpygelis pasakė: „Dabar aš neturiu pinigų. Jei kuri negali dvi savaites palaukti, tegu išsisemia savo pieną iš rėčkos.“ Tai pasakęs, nuėjo sau.

Valstietės ėmė plūstis ir sukėlė didžiulį alasą. Viena tikino turėjusi tiek, kita tiek, trečia tiek pieno ir taip toliau. Moterys pešėsi ir talžėsi kibirais ir statinaitėmis per galvas. Jos liejo pieną viena kitai į akis, ant drabužių ir ant žemės; atrodė, pražliaugė pieno lietus.

Miestiečiai ir visi, kurie tai matė, kvatojosi iš turgaus prekiautojoms iškrėsto pokšto. Jie labai gyrė Ulenšpygelį dėl jo išmonių.

SEPTYNIASDEŠIMT PIRMOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis dvylikai neregių davė po guldeną, tie manė galėsią už juos pavalgyti, bet viskas baigėsi prastai

Keliaudamas po visą kraštą, Ulenšpygelis vėl atvyko į Hanoverį ir ten iškrėtė daug gudrių pokštų. Kartą jis nusprendė pajodinėti už miesto vartų. Čia pamatė dvylika neregių, juos pasivijo ir paklausė: „Iš kur keliaujate, neregiai?“ Šie sustojo. Supratę, kad kalbantysis sėdi ant arklio, palaikė jį kilmingu ponu, todėl nusitraukė kepures ir gobtuvus ir pasakė: „Mielas junkeri, mes buvome mieste. Ten mirė turtuolis, už jo vėlę buvo laikomos mi-

šios ir dalijama išmalda. Bet labai sušalome." Ulenšpygelis pasakė akliesiems: „Iš tikrųjų dabar šalta, bijau, kad mirtinai sušalsite. Štai jums dvylika guldenų. Grįžkite į miestą, į užeigą, kurioje aš buvau apsistojęs", – ir papasakojo, kaip ją surasti. „Šituos pinigus pravalgykite mane minėdami, o kai pasibaigs žiema, keliaukite laimingai toliau." Neregiai nusilenkė ir karštai jam padėkojo. Pirmasis neregys galvojo, kad pinigus paėmė antrasis, antrasis manė, kad trečiasis, trečiasis – kad ketvirtasis, ir taip toliau iki paskutinio, kuris galvojo, kad pinigus turi pirmasis.

Taigi neregiai nukeliavo į užeigą, kurią buvo nurodęs Ulenšpygelis. Šeimininkui papasakojo sutikę geraširdį raitelį, kuris jų pagailėjo ir davė dvylika guldenų. Geruoju minėdami, jie turintys už tuos pinigus prasimaitinti per žiemą. Šeimininkas buvo godus, todėl priėmė keliauninkus, nepaklausęs ir nepatikrinęs, kuris iš neregių turi dvylika guldenų. Jis pasakė: „Puiku, mieli broliai, aš jus gerai užlaikysiu." Jis skerdė gyvulius, mėsinėjo juos ir ruošė neregiams valgį. Taip šie ir maitinosi, kol šeimininkas nusprendė, kad svečiai jau pravalgė savo guldenus. Tada jis pasakė: „Broliukai, atėjo laikas užsimokėti, jau beveik pravalgėte visus dvylika guldenų." Aklieji susiruošė atsiskaityti ir pradėjo vienas kito klausinėti, kas turi pinigus ir užmokės šeimininkui. Pirmasis pinigų neturėjo, neturėjo jų nei antrasis, nei trečiasis, be pinigų buvo ir ketvirtasis; paskutinysis, kaip ir pirmasis, dvylikos guldenų neturėjo. Neregiai dūsavo ir krapštėsi galvas, jie suprato esą patys apgauti ir šeimininką apgavę. Šeimininkas sėdėjo ir

galvojo: jeigu juos išleisiu, tiek ir tematysiu pinigus, o jeigu jie pasiliks – vėl veltui valgys, ir nuostolis bus dvigubas. Jis nuvarė neregius į kiaulidę ir uždarė, o valgyti davė tik šiaudų ir šieno.

Vieną dieną Ulenšpygelis pagalvojo, kad neregiai jau bus pravalgę dvylika guldenų. Jis persirengė kitais drabužiais ir nujojo į miestą, į to šeimininko užeigą. Atvykęs norėjo tvarte pastatyti arklį ir pamatė kiaulidėje gulinčius neregius. Jis įėjo į užeigą ir pasakė šeimininkui: „Pone šeimininke, ką sau galvojate! Kodėl laikote vargšus neregius kiaulidėje? Argi jums negaila, kad jie turi valgyti tai, kas netinka skrandžiui?“ Šeimininkas atsakė: „Kad jie skradžiai žemę prasmegtų! Tegu tik užmoka už tai, ką jau suvalgė!“ Ir papasakojo Ulenšpygeliui, kaip neregiai jį apgavo. Ulenšpygelis paklausė: „O ką pasakytumėte, šeimininke, jeigu aš jums rasčiau laiduotoją?“ Šeimininkas pagalvojo: „Ak, tada būtų gerai!“, ir pasakė: „Bičiuli, man reikia patikimo garanto, tada paleisčiau tuos netikėlius.“ Ulenšpygelis atsakė: „Puiku, aš pasiklausinėsiu mieste ir pažiūrėsiu, ar galiu jums rasti laiduotoją.“

Jis nuėjo pas kunigą ir paklausė: „Mielas pone kunige, ar nenorėtumėte atlikti kilnaus darbo? Šeimininką, pas kurį esu apsistojęs, šiąnakt apsėdo piktoji dvasia. Jis norėjo, kad paprašyčiau ją išvaryti.“ Kunigas atsakė: „Būtinai išgelbėsiu tą žmogų, bet tegu dieną kitą palaukia, tokie dalykai nedaromi paskubomis.“ Ulenšpygelis tarė: „Tada eisiu ir atvesiu jo žmoną, kad pati išgirstų.“ Kunigas atsakė: „Gerai, tegu ateina.“

Ulenšpygelis sugrįžo pas šeimininką ir pasakė: „Aš radau jums laiduotoją – jūsų kunigą. Jis sutinka tai padaryti ir duoti, ko pageidaujate. Leiskite savo žmonai eiti su manimi, jis pats nori jai pranešti." Šeimininkas apsidžiaugė ir nusiuntė žmoną su Ulenšpygeliu pas kunigą. Atėjęs Ulenšpygelis kalbėjo: „Pone kunige, štai šeimininko žmona. Dabar pats jai pasakykite, ką man sakėte ir žadėjote!" Kunigas tarė: „Taip, mieloji ponia, palaukite porą dienų, ir aš jam padėsiu." Moteriškė padėkojo, abu sugrįžo namo, o ji persakė savo vyrui, ką girdėjo iš kunigo. Šeimininkas labai apsidžiaugė, paleido neregius ir dovanojo jiems skolą. Ulenšpygelis tuo tarpu susiruošė į kelionę ir nepastebėtas dingo.

Po trijų dienų moteriškė nuėjo pas kunigą priminti apie dvylika guldenų, kuriuos neregiai buvo pravalgę. Kunigas paklausė: „Mieloji ponia, ar taip liepė pasakyti jūsų vyras?" Moteris patvirtino. Tada kunigas pasakė: „Tai piktosios dvasios veikimas verčia jį taip kalbėti." Moteris nesutiko: „Nėra jokios piktosios dvasios, užmokėkite jam už maistą!" Kunigas tarė: „Man buvo pasakyta, kad jūsų vyras apsėstas. Atveskite jį čia, su Dievo pagalba aš jį išvaduosiu." Moteris supyko: „Tai nesąžininga. Taip elgiasi apgavikai, nenorintys užmokėti. Dar šiandien pamatysite, ar mano vyras apsėstas, ar ne."

Ji parbėgo į namus ir išpasakojo vyrui, ką buvo sakęs kunigas. Šeimininkas čiupo ietį ir alebardą ir nuskubėjo į kleboniją. Pamatęs jį kunigas pradėjo šauktis į pagalbą kaimynus, žegnojosi ir kalbėjo: „Gelbėkite, brangūs kaimynai! Matote, šis žmogus yra piktosios dvasios apsėstas!"

Užeigos šeimininkas šaukė: „Kunige, prisimink, ką žadėjai, ir užmokėk man!“ Kunigas atsistojo ir vėl persižegnojo. Šeimininkas jau rengėsi apkulti kunigą, bet čia prišoko kaimynai ir vargais negalais juos abu išskyrė.

Nuo to laiko šeimininkas nuolat primindavo kunigui skolą, bet kunigas atsakydavo, kad jis neskolingas, o šeimininkas esąs velnio apsėstas ir turi leistis išgydomas. Ir taip iki abiejų gyvenimo pabaigos.

SEPTYNIASDEŠIMT ANTROJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis Bremene iš savo užpakalio šlakstė kepsnį, o svečiai nenorėjo valgyti

Po šio pokšto Ulenšpygelį Bremene pažinojo kiekvienas, miestiečiams patiko jo išdaigos ir jie nenorėjo, kad šelmis išvyktų. Taigi Ulenšpygelis čia pasiliko ilgam.

Bremene buvo tokia tradicija: miesto gyventojai, amatininkai ir pirkliai rinkdavosi paeiliui pas kurį nors paviešėti. Šeimininkas vaišindavo svečius kepsniu, sūriu ir duona. Jei kas be rimtos priežasties neateidavo, turėdavo šeimininkui sumokėti už maistą pagal Bremeno turgaus kainas. Į tokias vaišes kviesdavo ir Ulenšpygelį.

Jis buvo laikomas pokštų meistru ir mielai laukiamas draugijoje.

Atėjo eilė vaišes rengti Ulenšpygeliui. Jis sukvietė bičiulius į užeigą, nupirko mėsos ir padėjo kepti ant ugnies. Atėjus pietų metui, svečiai susirinko turgaus aikštėje ir svarstė, kaip juos sutiks Ulenšpygelis. Jie teiravosi vienas kito, kas girdėti apie Ulenšpygelio vaišes ir ar nebūsią veltui susirinkę. Pagaliau nusprendė eiti visi būriu. Geriau kartu patirsią išdaigą negu po vieną.

Kai draugija jau buvo prie durų, Ulenšpygelis paėmė gabaliuką sviesto ir įsikišo į sėdynę. Tada pastatė užpakalį virš kepsnio ir lašino sviestą. Atidarę duris svečiai bandė susivokti, ar Ulenšpygelis ką nors išvirė, ir tada pamatė jį tupintį prie ugnies ir iš užpakalio šlakstantį kepsnį. Jie pasakė: „Tegu velniai su tavim pietauja! Mes tavo kepsnio nevalgysim."

Ulenšpygelis priminė, kad atsisakiusieji valgyti turi užmokėti už vaišes, ir svečiai mielai atidavė pinigus, kad tik nereikėtų valgyti kepsnio.

SPTYNIASDEŠIMT TREČIOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis viename Saksonijos mieste sėjo akmenis, o paklaustas atsakė, kad sėja šelmius

Neilgai trukus Ulenšpygelis atvyko į miestą prie Vėzerio upės[49]. Čia atidžiai stebėjo miestiečius, jų elgesį, bendravimą ir greit perprato, kaip jie gyvena, vysto amatus ir prekiauja. Jis pagyveno keturiolikoje užeigų, todėl čia visi jį puikiai pažino, ir pats nebeišgirdo ir nepamatė, ko dar nebūtų žinojęs. Miestiečiams buvo nebeįdomus, o šie jam įgriso iki gyvo kaulo.

49 Greičiausiai tai Mindeno miestas, esantis Žemutinėje Saksonijoje prie Vėzerio upės.

Tada jis prisirinko paupyje akmenukų, nusinešė prie rotušės, vaikščiojo siaura gatvele pirmyn atgal ir bėrė ant grindinio kaip sėklas. Priėję svetimšaliai pirkliai paklausė, ką sėjąs. Ulenšpygelis atsakė: „Sėju šelmius." Pirkliai pasakė: „Nereikia sėti, čia ir taip jų yra daugiau, negu reikia." Ulenšpygelis tarė: „Jūs kalbate tiesą, tačiau čia šelmiai tupi namuose, o turėtų išlįsti." Jie paklausė: „O kodėl tu nesėji padorių žmonių?" Ulenšpygelis atsakė: „Padorūs žmonės čia nedygsta."

Apie tokius Ulenšpygelio žodžius sužinojo miesto tarybos nariai ir liepė jam prisistatyti. Buvo įsakyta susirinkti akmenis ir išvykti iš miesto. Jis taip ir padarė, iškeliavo už dešimties mylių ir ketino sėti Ditmaršo mieste. Tačiau gandai jį aplenkė. Šelmis buvo įleistas į miestą tik pasižadėjęs jį pereiti nevalgęs ir negėręs. Neišmanydamas, ką daryti, jis išsinuomojo laivelį ir norėjo įkelti į jį savo maišą su „sėklomis". Bet maišas perplyšo ir liko gulėti su visais akmenimis.

Ulenšpygelis spruko šalin ir nebegrįžo.

SEPTYNIASDEŠIMT KETVIRTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis Hamburge tarnavo pas kirpėją, o į meistro kambarį įėjo pro langą ir t. t.

Kartą Ulenšpygelis atvyko į Hamburgą. Apynių turguje sustojo ir dairėsi. Pro šalį ėjęs barzdaskutys paklausė, iš kur keliaująs. Ulenšpygelis atsakė: „Iš ten – ateinu čia." Meistras pasiteiravo: „Kokio amato moki?" Ulenšpygelis atsakė: „Trumpai tariant, esu kirpėjas." Meistras jį nusamdė. Barzdaskutys gyveno prie pat Apynių turgaus, kaip tik prieš jo namus jiedu dabar ir stovėjo. Kirpyklos langas išėjo į gatvės pusę ir buvo prie žemės. Meistras pasakė Ulenšpygeliui: „Matai tą namą priešais su žemu langu? Ten tiesiai ir eik. Aš ateisiu iš paskos."

Ulenšpygelis sutiko. Priėjęs prie namo, jis žengė tiesiai pro langą ir pasisveikino: „Tegul bus pagarbintas! Dieve padėk dirbantiems!" Barzdaskučio žmona sėdėjo troboje ir verpė. Ji persigandusi sušuko: „Koks velnias tave čia atnešė? Kodėl brauniesi pro langą? Ar pro duris netelpi?" Ulenšpygelis atsakė: „Mieloji moteriške, nepykite ant manęs! Jūsų vyras taip liepė, jis nusamdė mane padėjėju." Moteriškė širdo: „Argi doras pagalbininkas daro nuostolį savo meistrui?" Ulenšpygelis atsikirto: „Mieloji moteriške, argi padėjėjas neturi daryti, ką meistras liepia?"

Tuo metu grįžo meistras. Išgirdęs ir pamatęs, ką padarė Ulenšpygelis, jis irgi supyko: „Kodėl nėjai pro duris? Kodėl iškūlei mano langą ir pro jį įsibrovei?" – „Mielas meistre, jūs man liepėte eiti tiesiai ten, kur žemas langas, o pats sakėte ateisiąs iš paskos. Aš padariau, kaip liepėte, bet jūs neatėjote iš paskos, kaip žadėjote." Meistras tylėjo. Jam labai reikėjo pagalbininko, todėl pagalvojo: „Gal gerai dirbs ir mano reikalai pasitaisys, tai dabar nieko nesakysiu, bet atskaitysiu iš algos."

Taigi meistras leido Ulenšpygeliui tris dienas dirbti. Pirmiausia liepė išgaląsti skustuvą. Ulenšpygelis atsakė: „Gerai." Meistras pamokė: „Galąsk gerai, kad nugara eitų kaip ašmenys[50]." Ulenšpygelis sutiko ir pradėjo galąsti skustuvo nugarą taip pat aštriai kaip ašmenis. Meistras atėjo pažiūrėti, kaip pagalbininkas dirba, ir pamatė, kad skustuvo nugara nugaląsta kaip ašmenys. Taip buvo išgaląsti ir kiti įrankiai. Meistras sušuko: „Ką darai? Sugadinsi

50 Meistras norėjo pasakyti, kad, galandant skustuvą, jo nugarėlė ir ašmenys turi būti vienoje plokštumoje.

mano įrankius!“ Ulenšpygelis atsakė: „Kaip galiu sugadinti? Juk darau, kaip liepėte.“ Meistras supyko ir pasakė: „Tu iškrėtei bjaurų pokštą. Palik viską ir keliauk sau, iš kur atėjęs!“ Ulenšpygelis nuėjo į kambarį ir iššoko pro tą patį langą, pro kurį neseniai buvo įgriuvęs.

Tada barzdaskutys dar labiau supyko, puolė su tarnu jam iš paskos norėdamas sučiupti ir priversti sumokėti už išdaužtą langą. Bet Ulenšpygelis buvo vikresnis, šoko į laivą ir išplaukė.

SEPTYNIASDEŠIMT PENKTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis svečiavosi pas moteriškę, kurios panosėje karojo snarglys

Kartą dvare vyko pokylis, Ulenšpygelis taip pat ten jojo, bet jo arklys pradėjo raišuoti, todėl toliau teko keliauti pėsčiomis. Diena buvo tvanki, o dar kamavo alkis. Pakeliui jis priėjo kaimelį, bet jame nerado nė vienos užeigos. Apie vidurdienį atėjo į kitą kaimą, kuriame jį gerai pažinojo. Jis įėjo į vieną trobą ir rado moteriškę, iš varškės spaudžiančią sūrį. Ji sėdėjo pasilenkusi, rankos buvo užimtos, o panosėje karojo ilgas snarglys.

Ulenšpygelis mandagiai pasisveikino ir pastebėjo snarglį. Moteriškė suprato, bet negalėjo nei rankove nusi-

braukti, nei nusišnypšti. Ji pasakė: „Mielas Ulenšpygeli, prisėskite ir palaukite, aš jums duosiu gero šviežio sviesto[51]." Ulenšpygelis apsisuko ir nudrožė prie durų. Moteriškė sušuko: „Palaukite, suvalgykite ką nors!" Ulenšpygelis atsakė: „Mieloji moteriške, vėliau, kai jis nukris!" Mat bijojo, kad snarglys nuvarvės į varškę.

Jis nužingsniavo į kitus namus galvodamas sau: „Tu juk nemėgsti sviesto. O jei ji pridėtų [į savo varškę] truputėlį miltų, nebereikėtų įmušti kiaušinių, būtų riebu ir nuo snarglio."

51 Čia greičiausiai apsirikta, iš varškės daromas ne sviestas, o sūris.

SEPTYNIASDEŠIMT ŠEŠTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis vienas suvalgė visą košę, nes buvo į ją įtėškęs skreplį

Didelę šelmystę Ulenšpygelis iškrėtė vienai valstietei, norėdamas vienas suvalgyti visą košę. Alkanas Ulenšpygelis užsuko į pirmus pasitaikiusius namus. Ten rado moteriškę, sėdinčią prie židinio ir verdančią kvietinę košę. Kvepėjo taip gardžiai, kad Ulenšpygeliui net seilė ištįso. Jis paprašė moteriškės košės, o ši atsakė: „Mielai, mano mielas Ulenšpygeli! Suvalgykit nors ir visą, net jei man pačiai neliktų." Ulenšpygelis tarė: „Mieloji moteriške, tebūnie taip, kaip sakote."

Moteris prikrovė pilną dubenėlį košės, atnešė duonos ir padėjo valgį ant stalo. Išalkęs Ulenšpygelis puolė valgyti. Moteriškė prisėdo šalia, ketindama ir pati kabinti iš dubenėlio, kaip tai įprasta valstiečiams. Ulenšpygelis pagalvojo: „Jeigu ji čia sėdės ir valgys, man nieko neliks." Jis giliai atsikrenkštė ir spjovė į dubenėlį. Moteriškė supyko ir pasakė: „Fe! Valgyk vienas tą košę!"

Ulenšpygelis tarė: „Mieloji moteriške, jūs pasakėte, kad atiduosite man košę, net jei pačiai nebeliktų, o tada prisėdate ir kartu valgote. Jūs būtumėte trimis šaukštais iškabinusi visą dubenėlį." Moteriškė supyko: „Kad tu geros dienos nematytumei! Jeigu neleidi man valgyti savo pačios maisto, tai savojo tikrai neduotum nė kąsnelio." Ulenšpygelis atsakė: „Ponia, aš tik padariau, kaip norėjote." Jis sukirto visą košę, nusišluostė burną ir išėjo.

SEPTYNIASDEŠIMT SEPTINTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis užeigos namuose pritaisė krūvą, o dvoką per sieną pūtė draugijai, kuriai tai labai nepatiko

Per didžiąsias Dienos keliones[52] Ulenšpygelis nukako į Niurnbergą ir išbuvo ten 14 dienų. Netoli užeigos, kurioje apsistojo, gyveno romus žmogus, turtingas ir uoliai lankantis bažnyčią. Jis labai nemėgo juokdarių ir fokusininkų ir šalindavosi jų iš tolo. Šis vyras kartą per metus susikviesdavo visus kaimynus ir gausiai vaišindavo visokiais valgiais, vynu ir kitokiais brangiausiais gėri-

52 Turimas galvoje lapkričio vidurys, kai nudirbę svarbiausius ūkio darbus valstiečiai vienai dienai išvažiuodavo į miestą.

mais. O jeigu kaimynai tuo metu patys turėdavo svečių, pavyzdžiui, porą pirklių, šiuos taip pat pakviesdavo ir svetingai priimdavo. Ir štai vėl atėjo metas rengti vaišes. Turtingasis žmogus kaip visada sukvietė visus kaimynus ir garbingus jų svečius, tačiau Ulenšpygelio nepakvietė, nes laikė jį apgaviku ir komediantu, o tokių nekviesdavo.

Kaimynai su garbiais savo gyventojais susirinko pas pamaldųjį vyrą. Tarp jų buvo ir užeigos, kurioje gyveno Ulenšpygelis, šeimininkas. Jis su įnamiais taip pat buvo pakviestas į vaišes. Išeidamas šeimininkas Ulenšpygeliui pasakė, kad turtingasis kaimynas jį laikąs sukčiumi, todėl ir nepakvietė į svečius. Ulenšpygelis apsimetė neįsižeidęs, bet pagalvojo sau: „Jeigu esu apgavikas, tai turiu apgauti." Jis buvo piktas, nes jautėsi įžeistas.

Neseniai buvo praėjusi Švento Martyno diena[53]. Šeimininkas sėdėjo su svečiais ištaigingame kambaryje prie pietų stalo. Jo namas stovėjo prisiglaudęs prie užeigos, kurioje buvo apsistojęs Ulenšpygelis; valgomojo siena buvo bendra su užeigos. Kai svečiai susėdo prie stalo ir puikiai nusiteikę pradėjo viešėti, Ulenšpygelis išgręžė sienoje skylę, šalia pritaisė didelę krūvą ir pradėjo dumplėmis pūsti dvoką pro skylę iš savo kambario į kaimyno valgomąjį. Pasklido tokia bjauri smarvė, nors bėk. Svečiai dairėsi vienas į kitą, galvodami, kad dvoktelėjo kaimynas. Tačiau Ulenšpygelis nesiliovė pūtęs, ir svečiai nebeištvėrė. Jie žvalgėsi po suolu, pakampiais – nieko. Negalėdami suprasti, iš kur ta smarvė, visi išsiskirstė.

53 Šv. Martynas švenčiamas lapkričio 11 d. Viduramžiais po šios šventės prasidėdavo privatūs pobūviai.

Į namus sugrįžo ir Ulenšpygelio šeimininkas. Jam nuo smarvės buvo taip bloga, kad išvėmė viską, ką buvo suvalgęs. Jis pasakojo, kad troboje siaubingai pasmirdo žmogaus mėšlu. Ulenšpygelis pradėjo juoktis ir kalbėjo: „Tas turtuolis nenorėjo manęs pakviesti ir pasidalinti savo geru, bet aš buvau malonesnis – nepagailėjau savo gero. Jei būčiau ten buvęs, nebūtų buvę dvoko." Jis tuoj pat užsimokėjo šeimininkui už pragyventas dienas ir išjojo, nes bijojo, kad pokštas greit išaiškės.

Šeimininkas iš tų žodžių suprato, kad Ulenšpygelis kažką žino apie smarvę, tačiau negalėjo žinoti, kaip jis tai padarė, ir labai stebėjosi.

Po kurio laiko šeimininkas pasigedo dumplių, pradėjo ieškoti ir rado bjauriai pridergtas. Jis aptiko ir skylę, kurią Ulenšpygelis buvo išurbinęs į kaimyno namą. Viską supratęs, pasikvietė kaimyną ir papasakojo jam, ką Ulenšpygelis padarė ir ką pasakė išeidamas.

Turtingasis žmogus kalbėjo: „Mielas kaimyne, kvailiai ir artistai visada yra gyva bėda. Todėl aš jų ir nekviečiu į savo namus. Šita kiaulystė atsitiko dėl to, kad gyvenu šalia jūsų. Bet ką jau padarysi. Aš supratau, kad jūsų svečias yra šelmis, tą pamačiau iš jo palikto ženklo[54]. Bet jau geriau, kad jis apsigyveno pas jus, nes mano namuose būtų iškrėtęs dar bjauresnių dalykų."

Užeigos šeimininkas atsakė: „Mielas kaimyne, tikrą teisybę kalba žmonės: jei nori šelmį atpažinti, užsidek dvi žvakes. Turėsiu būti atsargesnis, nes pas mane ap-

54 Turimas galvoje Ulenšpygelio ženklas – pelėda su veidrodžiu.

sistoja įvairių žmonių. Jeigu užsuka šelmis, reikia jį gerai pavaišinti.“

Taip pakalbėję, jie išsiskyrė, o Ulenšpygelis čia daugiau nepasirodė.

SEPTYNIASDEŠIMT AŠTUNTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis Eislebene negyvu vilku išgąsdino šeimininką, kuris gyrėsi pagausiąs [gyvą] vilką

Eislebene gyveno pašaipūnas ir pasipūtėlis užeigos savininkas. Jis gyrėsi esąs labai drąsus. Į jo užeigą atvyko Ulenšpygelis. Buvo žiema, kūpsojo aukščiausios sniego pusnys. Sutemus į užeigą užsuko trys pirkliai, keliavę iš Saksonijos į Niurnbergą, ir pasiprašė nakvynės. Šeimininkas buvo labai šnekus, pakvietė juos į vidų ir paklausė, kur, po galais, taip užgaišę, kad atvyko tik vėlyvą naktį. Pirkliai atsakė: „Pone šeimininke, nepykite! Pakeliui šis tas nutiko: mes susidūrėme su vilku. Jis užpuolė pūgoje ir teko gintis, todėl taip ilgai užtrukome.“

Tai išgirdęs šeimininkas pradėjo šaipytis: kokia gėda! Jie, mat, vilko išsigando. Štai jeigu jis vienas pats atvirame lauke susidurtų kad ir su dviem vilkais, nė kiek neišsigąstų – aptalžytų juos ir nuvytų. O jie trise gynėsi nuo vieno vilko! Visą vakarą šeimininkas nesiliovė tyčiotis iš svečių, kol šie pagaliau nuėjo miegoti. Ulenšpygelis buvo kartu ir viską girdėjo.

Svečiams buvo paklotos lovos kambaryje, kuriame nakvojo Ulenšpygelis. Sugulę pirkliai pradėjo kalbėtis, kaip atkeršyti šeimininkui ir jį užčiaupti. Juk dabar jis visada tyčiosis nors vieną iš jų pamatęs. Ulenšpygelis tarė: „Bičiuliai, matau, kad šeimininkas yra pagyrų puodas. Jeigu darysite, kaip pasakysiu, jis daugiau jums nė žodeliu neužsimins apie vilkus." Pirkliams tai patiko, jie pažadėjo Ulenšpygelį gerai pavaišinti ir dar primokėti. Šis liepė jiems keliauti ir tvarkyti savo reikalus, o grįžtant vėl užsukti į tą pačią užeigą. Jis čia palauksiąs, o tada atsiskaitysią su šeimininku.

Taip ir buvo. Pirkliai susiruošė, sumokėjo už savo ir Ulenšpygelio maistą ir patraukė į kelią. Šeimininkas jiems pavymui pasišaipė: „Ei jūs, pirkliai! Saugokitės, kad pievoje vilko nesutiktumėte!" Pirkliai atsiliepė: „Ačiū, pone šeimininke, kad perspėjote! Jei vilkai mus suės – čia nebegrįšime, o jeigu suės jus – grįžę jūsų neberasime." Taip pasakę iškeliavo.

Ulenšpygelis nujojo į Harco mišką gaudyti vilko. Dievas davė, jam pavyko pagauti. Vilką jis užmušė ir užšaldė. Kai pirkliai turėjo grįžti į Eislebeno užeigą, Ulenšpygelis įsimetė negyvą vilką į maišą, pririštą prie balno, ir

parsigabeno prie užeigos. Čia jau rado tuos tris pirklius. Apie vilką maiše niekam neprasitarė.

Susėdus vakarienės, šeimininkas vėl pradėjo tyčiotis iš svečių, kad jie pabūgę vieno vilko, o štai jeigu jį būtų užpuolę du vilkai, tai būtų lengvai apsigynęs nuo pirmojo, o tada užmušęs ir antrąjį. Šeimininkas gyrėsi ir pasakojo, kaip būtų į gabaliukus sukapojęs du vilkus. Ir taip visą vakarą, kol atėjo laikas miegoti. Ulenšpygelis tylėjo, o kai visi sugulė, pasakė pirkliams: „Bičiuliai, būkite tyliai, bet nemiegokite! Ko noriu aš, to norite ir jūs. Atmokėsiu jam lygiai tuo pačiu!“

Kai šeimininkas su šeimyna atsigulė miegoti, Ulenšpygelis tyliai išslinko į kiemą ir parsinešė negyvą į ragą sušalusį vilką. Pastatė jį prie krosnies, paramstė šakaliais, kad nenugriūtų, ir plačiai pražiojo nasrus. Tada įkišo žvėriui į gerklę du vaikiškus batukus, sugrįžo pas pirklius ir garsiai suriko: „Pone šeimininke!“ Šeimininkas išgirdo, nes dar nebuvo įmigęs, ir atsišaukė, ko svečiai norį, gal jiems vilkas kanda. Svečiai atsiliepė: „Ak, mielas šeimininke, atsiųskite mums tarną ar tarnaitę, kad atneštų vandens atsigerti! Mirštame iš troškulio!“ Šeimininkas supyko ir pasakė sau: „Tokie jau tie saksai – plempia dieną ir naktį!“ Jis pašaukė tarnaitę, liepė jai keltis ir nunešti pirkliams ko nors atsigerti.

Tarnaitė pakilo, nuėjo prie ugnies ir užsidegė žiburį. Staiga tiesiai prieš akis pamatė vilko nasrus. Išsigandusi metė iš rankų žiburį ir puolė laukan pamaniusi, kad vilkas suėdė vaikus.

Ulenšpygelis ir pirkliai vis šūkavo prašydami gerti. Šeimininkas pagalvojo, kad tarnaitė užsnūdo, ir pašaukė

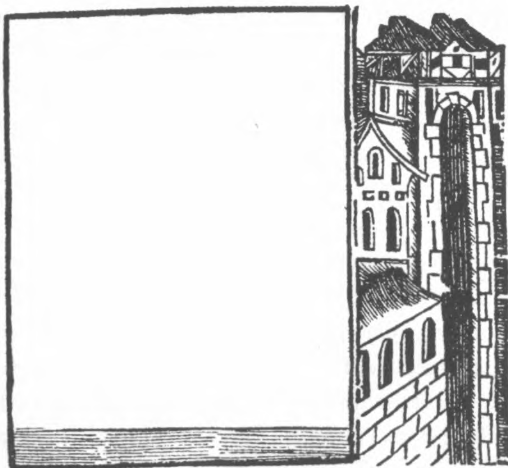
tarną. Tarnas atsikėlė, ketino užsižiebti žiburį, bet ir jis pamatė vilką. Pagalvojęs, kad tas žvėris suėdė tarnaitę, metė žiburį ir pasislėpė rūsyje. Ulenšpygelis ir pirkliai girdėjo, kas vyksta. Šelmis pasakė: „Pasiruoškite, tuoj prasidės linksmybės!“

Pirkliai ir Ulenšpygelis trečią kartą pradėjo šūkauti: kur dėjęsis tarnas su tarnaite, kad neatneša gerti. Tegu šeimininkas pats atnešąs vandens ar bent užžiebiąs žiburį, nes svečiai tamsoje nieko nematą ir negalį patys nulipti atsigerti. Šeimininkas pagalvojo, kad ir tarnas užmigo, supykęs kėlėsi pats niurnėdamas: „Velnias davė saksams tokias gerkles.“ Uždegęs žiburį, staiga pamatė ant krosnies stovintį vilką su batais gerklėje. Persigandęs pradėjo rėkti ir šaukti: „Gelbėkit! Padėkit, bičiuliai!“ Ir nubėgo pas pirklius į kambarį klykdamas: „Šen, bičiuliai, šokit į pagalbą! Prie židinio stovi baisus žvėris, jis surijo mano vaikus ir šeimyną!“

Pirkliai ir Ulenšpygelis pašoko ir puolė su šeimininku į virtuvę. Iš rūsio atbėgo tarnas, iš lauko tarnaitė, o žmona iš kito kambario atsivedė vaikus, taigi visi susirinko sveiki ir gyvi. Ulenšpygelis priėjo prie vilko, spyrė jam į šoną ir nuvertė. Šis gulėjo ir nekrutėjo. Šelmis pasakė: „Tas vilkas negyvas. Ar dėl jo čia sukėlėte tokį triukšmą? Na ir bailus kiškis esate, šeimininke! Pamatėte negyvo vilko dantis ir su visa šeimyna sprukote į kampus? O juk neseniai gyrėtės, kad vienas pats užmuštumėt du vilkus. Bet jūs tik pakalbėti gudrus.“

Šeimininkas klausėsi ir suprato, kad yra apkvailintas. Atsigulė į lovą ir jam buvo labai gėda, kad taip gyrėsi, o

pats su visa šeimyna persigando negyvo vilko. Pirkliai patenkinti kvatojo. Jie užmokėjo už savo ir Ulenšpygelio maistą ir išjojo. Nuo to laiko šeimininkas nebesigyrė savo drąsa.

SEPTYNIASDEŠIMT DEVINTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis Kelne šeimininkui pridergė ant stalo ir pasakė, kad šis viską rasiąs vienoje krūvoje

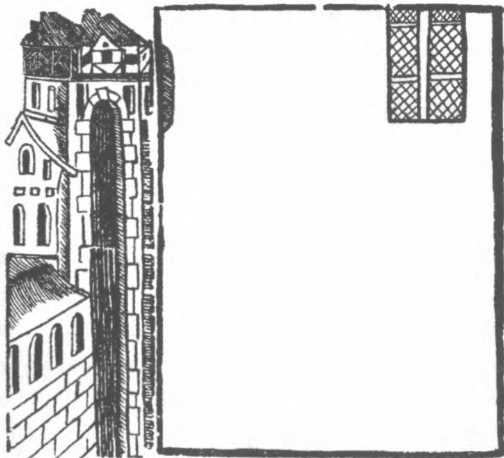
Po kurio laiko Ulenšpygelis atvyko į Kelną ir apsistojo užeigoje. Keletą dienų jis neišsidavė, kas esąs, ir suprato, kad užeigos šeimininkas yra tikras apgavikas. Jis pagalvojo sau: „Jeigu šeimininkas sukčius, tai gero nelauk, ieškok kitur nakvynės." Vakare šeimininkas pastebėjo, kad Ulenšpygelis ieškosi kitos užeigos. Tąkart jis visus svečius paguldė į lovas, o Ulenšpygeliui pasiūlė miegoti ant suolo. Šis paklausė: „Pone šeimininke, aš moku už valgį tiek pat, kiek tie, kuriems paklojai lovas, tai kodėl

turiu miegoti ant suolo?“ Šeimininkas atsakė: „Štai tau pora paklodžių!“ – ir pirstelėjo. „O štai ir pagalvė!“ – ir pirstelėjo dar kartą. Trečią kartą pasmardinęs pasakė: „Žiūrėk, štai ir turi lovą! Viskuo naudokis, o rytą sukrauk į krūvą, kad rasčiau vienoje vietoje!“ Ulenšpygelis tylėjo ir galvojo sau: „Greitai pamatysi, kaip šelmį apgaus šelmis.“ Jis išmiegojo ant suolo.

Šeimininkas turėjo švarutėlį užlenkiamą stalą. Ulenšpygelis jį atlenkė, pritaisė didelę krūvą ir vėl užvertė. Anksti rytą nuėjo pas šeimininką ir pasakė: „Pone šeimininke, dėkoju už nakvynę.“ Paskui garsiai pirstelėjo ir pridūrė: „Štai plunksnos iš patalų, o pagalvę, paklodę, antklodę ir lovą sudėjau į krūvą.“ Šeimininkas atsakė: „Puiku, svety, apžiūrėsiu vėliau, kai atsikelsiu.“ Ulenšpygelis atsakė: „Taip ir padarykite! Gerai paieškokite, viską rasite vienoje vietoje!“ Tai pasakęs išėjo.

Per pietus šeimininkas turėjo daug svečių, todėl liepė padengti puikųjį stalą. Vos tik jį ištiesė, į nosį trenkė baisus dvokas, jis pamatė mėšlą ir pasakė: „Štai kaip jis man atsilygino, už pirstelėjimą paliko visą krūvą.“

Šeimininkas liepė sugrąžinti Ulenšpygelį, nes norėjo su juo geriau susipažinti. Ulenšpygelis grįžo, ir jie susitaikė. Dabar šelmis gavo gerą lovą.

AŠTUONIASDEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis užmokėjo šeimininkui pažvanginęs pinigais*

Ulenšpygelis ilgai pragyveno užeigoje Kelne. Kartą atsitiko taip, kad maistas buvo užkaistas ant ugnies pavėluotai ir vėlyvą popietę dar nebuvo iššutęs. Ulenšpygelį tai smarkiai erzino. Pastebėjęs jo nepasitenkinimą, šeimininkas pasakė: „Kas negali palaukti, kol išvirs valgis, tegu maitinasi tuo, ką pats turi." Ulenšpygelis atsisėdo į kampą ir sukramtė sausą bandelę. Tada persėdo prie krosnies, kur gardžiai šuto kepsnys, ir šlakstė jį, kad neprisviltų.

Kai išmušė dvyliktą, buvo padengtas stalas ir patiektas maistas. Šeimininkas prisėdo prie svečių, o Ulenšpygelis

liko virtuvėje prie krosnies. Šeimininkas paklausė: „Kodėl tu, Ulenšpygeli, nesėdi kartu su mumis prie stalo?“ – „Ačiū, esu pavalgęs, pasisotinau kepsnio kvapu.“ Šeimininkas nieko neatsakė ir pradėjo su svečiais valgyti, o tie pavalgę užsimokėjo. Paskui vieni išėjo, kiti liko, o Ulenšpygelis vis dar sėdėjo prie židinio.

Tada prie Ulenšpygelio priėjo šeimininkas, nešinas lentele, ant kurios užsirašydavo sąskaitas už valgį. Jis piktai papriekaištavo, kad svečias galėtų primesti porą baltųjų kelno pfenigių. Ulenšpygelis atsakė: „Pone šeimininke, ar paimsite užmokestį iš to, kuris net neragavo jūsų valgio?“ Šeimininkas nenusileido ir reikalavo sumokėti: nors Ulenšpygelis ir nevalgė, bet pasisotino kvapu. Jis sėdėjo prie kepsnio, o tai lygiai tas pats, kaip sėdėti prie stalo ir valgyti. Todėl turįs užsimokėti už pietus. Ulenšpygelis išsitraukė kelno pfenigį, metė jį ant suolo ir paklausė: „Pone šeimininke, ar girdite, kaip skamba?“ – „Girdžiu kuo puikiausiai“, – atsakė šeimininkas. Ulenšpygelis pinigą įsikišo į kapšelį ir pasakė: „Kiek jūs turėjote naudos iš pfenigio skambėjimo, tiek mano pilvas turėjo naudos iš kepsnio kvapo.“ Šeimininkas pasipiktino, nes būtinai norėjo gauti pfenigį, bet Ulenšpygelis atsisakė užmokėti ir siūlė kreiptis į teismą. Pagaliau šeimininkas nusileido, nes bylinėtis nenorėjo. Be to, jis pabūgo, kad Ulenšpygelis gali atsimokėti taip, kaip anam užeigos šeimininkui su atverčiamu stalu. Todėl leido išeiti nesumokėjus už pietus.

Ulenšpygelis patraukė tolyn nuo Reino ir grįžo į Saksoniją.

AŠTUONIASDEŠIMT PIRMOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis keliaudamas iš Rostoko pritaisė šeimininkui į židinį[55]

Iškrėtęs pokštą, Ulenšpygelis spruko iš Rostoko ir apsistojo pakelės užeigoje. Čia valgio buvo ne per daugiausia, nes krašto būta skurdaus. Šeimininkas turėjo daug vaikų, o Ulenšpygelis vaikų nemėgo. Pririšęs arklį arklidėse jis įėjo į vidų. Krosnis buvo atšalusi, namai tušti. Vienas vargas. Ulenšpygelis pasakė: „Pone šeimininke, jūsų

55 Ankstesnėje istorijoje veiksmas vyko Kelne, todėl Ulenšpygelio išvykimas iš Rostoko yra nemotyvuotas. Bet pirmasis knygos leidėjas istorijas sudėjo būtent tokia tvarka (*vert. past.*).

kaimynai negeri." Šeimininkas atsakė: „Tikra tiesa, pone svety, jie išvagia viską, ką turiu." Ulenšpygeliui tai pasirodė juokinga, jis pagalvojo: „Čia šeimininkas pats tarsi svečias", – ir nusprendė pasilikti. Tačiau jį erzino, kad vaikai vienas po kito savo gamtinius reikalus atlieka už durų. Ulenšpygelis pasakė šeimininkui: „Kokie nevalyvi jūsų vaikai! Ar nėra kitos vietos atlikti savo reikalus?" Šeimininkas atsakė: „Pone svety, ko jaudinatės? Tai nieko baisaus, rytoj išsivalysiu."

Ulenšpygelis nieko neatsakė. Vėliau, kai jį patį prispaudė reikalas, pritaisė didžiulę krūvą židinyje. Tuo tarpu įėjo šeimininkas ir sušuko: „Kad tave kur karštinė nutvertų! Ar tik ne ant židinio pritūpei? Ar kieme vietos maža?" Ulenšpygelis atsiliepė: „Pone šeimininke, ko jaudinatės? Tai nieko baisaus, aš kasdien išsivalau."

Jis šoko ant arklio ir nujojo link miesto vartų. Šeimininkas pavymui sušuko: „Grįžk! Išvalyk savo mėšlą iš židinio!" Ulenšpygelis atsiliepė: „Namus sutvarko paskutinis! Mano mėšlas išeis kartu su jūsų mėšlu!"

AŠTUONIASDEŠIMT ANTROJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis nudyrė šunį, su kuriuo kartu valgė, ir jo kailiu užmokėjo šeimininkei

Kartą Ulenšpygelis atkeliavo į kaimą netoli Štasfurto. Namuose rado vieną šeimininkę. Ji turėjo gražų šunelį, kurį labai mylėjo ir kuris kada panorėjęs atsiguldavo ant jos kelių.

Ulenšpygelis sėdėjo prie židinio ir siurbčiojo iš bokalo alų. Šuo buvo įpratęs, kad šeimininkė įpildavo alaus ir į jo dubenėlį. Ulenšpygeliui besėdint ir begeriant, šuo pašoko, pasitrynė aplinkui ir stryktelėjo ant sprando. Tai matydama šeimininkė pasakė: „Ak, įpilk ir jam į dubenėlį!

Matai, kad prašo." Ulenšpygelis atsakė: „Mielai." Šeimininkė nuėjo prie savo darbų, o Ulenšpygelis gėrė pats ir pylė šuniui, į dubenėlį įmetė dar ir gabalėlį mėsos. Šuo paėdė ir patenkintas išsitiesė prie židinio.

Po kiek laiko Ulenšpygelis pasakė šeimininkei: „Noriu užmokėti už valgį", – ir toliau kalbėjo: „Miela šeimininke, jeigu svečias valgo jūsų maistą, geria jūsų alų ir negali sumokėti, ar duodate jam skolon?" Šeimininkė nė nepamanė, kad šelmis turi galvoje jos šunį, tarėsi, kad kalba apie save, todėl pasakė: „Pone svety, čia skolon neduodama, reikia užmokėti arba palikti užstatą." Ulenšpygelis atsakė: „Puiku, aš savo dalį sumokėsiu, o kitas tegu pats savim pasirūpina!" Šeimininkė išėjo, o Ulenšpygelis pasikišo šunį po drabužiais ir nusinešė į arklides. Čia nulupo jam kailį ir sugrįžo į trobą, laikydamas šuns kailį po skvernu. Pasišaukęs šeimininkę jis vėl pasakė: „Noriu atsiskaityti."

Šeimininkė paskaičiavo, ir Ulenšpygelis sumokėjo lygiai pusę sumos. Tada šeimininkė paklausė, kas sumokės likusią dalį, juk jis vienas gėręs alų. Ulenšpygelis atsakė: „O ne, aš gėriau ne vienas. Turėjau svečią. Jis gėrė kartu su manim, bet pinigų neturi, tačiau paliko gerą užstatą už savo dalį." Šeimininkė nesuprato: „Koks svečias? Kokį užstatą?" Ulenšpygelis atsakė: „Jis užstato geriausią savo drabužį." Ištraukė iš po skverno šuns kailį ir pasakė: „Žiūrėkit, šeimininke, štai drabužis svečio, kuris su manimi gėrė."

Šeimininkė nustėro pamačiusi, kad tai jos šunelio kailis. Ji supyko ir sušuko: „Kad tu prapultum! Kodėl nudyrei mano šuniui kailį?", – o tada pradėjo baisiai plūstis. Ulenšpygelis atsakė: „Šeimininke, galite pykti, kiek telpa.

Pati esate kalta, nes liepėte įpilti šuniui alaus. Aš juk sakiau, kad mano svečias negali užsimokėti, o jūs reikalavote pinigų arba užstato. Kadangi pinigų jis neturėjo, o už alų sumokėti reikėjo, teko užstatu paimti jo drabužį. Štai, paimkite už jo išgertą alų."

Šeimininkė įniršo dar labiau, liepė dingti ir daugiau nesirodyti. Ulenšpygelis tarė: „Aš nenoriu dingti, geriau išjosiu." Jis pasibalnojo arklį ir pasuko link miesto vartų pasakęs: „Šeimininke, pasaugokite užstatą, kol turėsiu pinigų, tada vėl nekviestas atvyksiu. O jeigu su jumis negersiu, tai ir už alų nemokėsiu."

AŠTUONIASDEŠIMT TREČIOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis tą pačią šeimininkę įtikino esąs nubaustas kankyne ant rato

Paklausykite, ką dar Ulenšpygelis iškrėtė tame kaime prie Štasfurto! Jis persirengė kitais drabužiais ir sugrįžo į užeigą. Kieme pamatė ratą, atsigulė ant jo ir pasveikinęs šeimininkę pasiteiravo, ar ji yra girdėjusi ką nors apie Ulenšpygelį. Ši atsakė, kad jai tas šelmis nerūpi, net jo vardo nenorinti girdėti.

Ulenšpygelis paklausė: „Ponia, ką blogo jis jums padarė, kad taip širstate? Juk kur tik pasirodo, visur krečia linksmus pokštus." Moteriškė atsakė: „Aš tai

pati patyriau. Jis čia buvo, nudyrė mano šuniui kailį ir atidavė už išgertą alų."

Ulenšpygelis tarė: „Ponia, tai labai negeras poelgis." Šeimininkė pritarė: „Jam tikrai geruoju nesibaigs." Ulenšpygelis pasakė: „Ponia, jis jau nubaustas ir guli ant rato." Šeimininkė atsakė: „Garbė Dievui!" Ulenšpygelis sušuko: „Ei! Juk tai aš. Sudie, dingstu iš čia!"

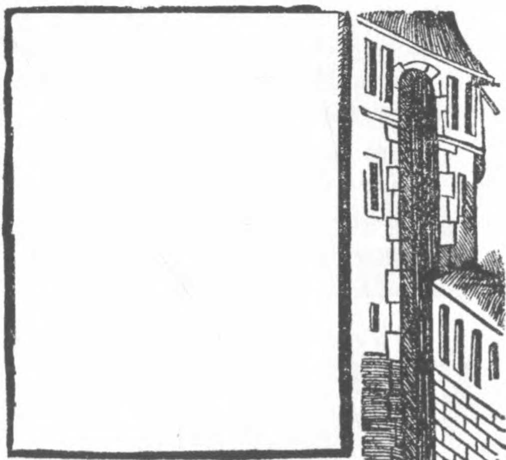
AŠTUONIASDEŠIMT KETVIRTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis pasodino šeimininkę nuogu užpakaliu ant karštų pelenų

Grubios ir nedoros apkalbos yra griežtai baudžiamos. Grįžęs iš Romos, Ulenšpygelis užsuko į kaimą, kuriame stovėjo didelė užeiga. Šeimininko nebuvo namuose. Svečias paklausė šeimininkę, ar ji pažįstanti Ulenšpygelį. Šeimininkė atsakė: „Nepažįstu, bet girdėjau, kad jis šelmis ir apgavikas kaip reta." Ulenšpygelis kalbėjo: „Mieloji šeimininke, kodėl vadinate jį šelmiu, jeigu nepažįstate?" Moteris atsakė: „Tai kas, kad nepažįstu? Žmonės pasakoja, kad jis bjaurus sukčius." Ulenšpygelis paklausė: „Miela, ponia, ar jis jums padarė ką nors bloga? Juk tik iš gandų žinote, kad jis šel-

mis, o pati nieko negalite pasakyti." Moteriškė tvirtino: „Aš sakau, ką girdėjau iš žmonių, kurie pas mane apsistoja."

Ulenšpygelis nutylėjo. Anksti rytą jis atsikėlė ir išžarstė karštus pelenus. Tada pakėlė iš lovos šeimininkę ir pasodino ją nuogu užpakaliu į karštus pelenus. Gerokai apsvilinęs, pasakė: „Štai, šeimininke, dabar galite vadinti Ulenšpygelį šelmiu, nes pati jį pažinote." Moteriškė pradėjo aimanuoti, o Ulenšpygelis spruko iš užeigos ir juokdamasis sakė: „Taigi, reikia pačiam pamatyti Romą."

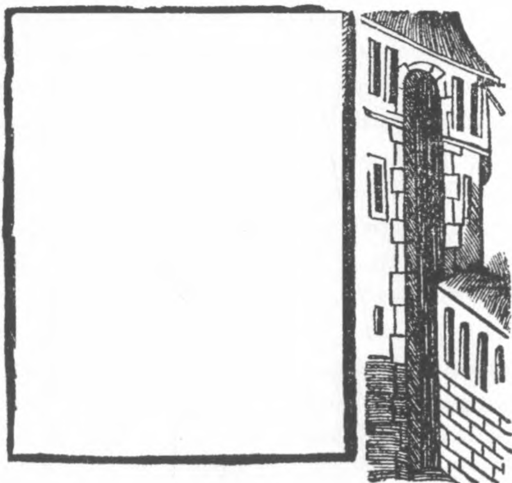
AŠTUONIASDEŠIMT PENKTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis pritaisė šeimininkei į lovą ir įtikino, kad tai padarė kunigas

Bjaurų pokštą iškrėtė Ulenšpygelis Frankfurte prie Oderio. Jis atkeliavo kartu su kunigu ir apsistojo užeigoje. Šeimininkas buvo malonus, vakarienei atnešė žuvies ir žvėrienos. Kai visi susirinko valgyti, šeimininkė pasodino kunigą stalo gale ir į jo dubenėlį krovė gardžiausius kąsnius ragindama: „Suvalgykite, pone, man tai bus malonu." Ulenšpygelis sėdėjo prie stalo kraštelio, ilgai spoksojo į abu šeimininkus, bet niekas jam neįdėjo maisto ir neparagino valgyti, nors užmokėti turėjo tiek pat.

Po vakarienės visi susiruošė miegoti. Ulenšpygelis ir kunigas buvo paguldyti viename kambaryje. Čia jiems buvo paklotos patogios ir švarios lovos. Rytą atsikėlęs kunigas valandėlę pasimeldė, užmokėjo šeimininkei ir iškeliavo.

Ulenšpygelis gulėjo, kol išmušė devynias, tada pakilo ir pritaisė didžiulę krūvą į kunigo lovą. Šeimininkė paklausė tarną, ar kunigas ir kiti svečiai jau atsikėlė ir ar užsimokėjo už viešnagę. Tarnas pasakė: „Taip, kunigas atsikėlė anksti, pasimeldė, užsimokėjo ir išvyko. O kito svečio šiandien dar nemačiau." Šeimininkė sunerimo, kad tik svečias nebūtų susirgęs, nuėjo į kambarėlį ir paklausė, ar Ulenšpygelis neketinąs keltis. Tas atsiliepė: „Ak, šeimininke, aš prastai jaučiuosi."

Šeimininkė norėjo surinkti kunigo patalynę. Atidengusi antklodę, pamatė lovos viduryje krūvą mėšlo. „Dėl Dievo meilės! – sušuko ji. – Kas gi čia dabar?" – „Ak, miela šeimininke, tai nieko keisto, – pasakė Ulenšpygelis, – juk per vakarienę visa, kas geriausia, atidavėte kunigui. Visą vakarą tik ir girdėjome: „Pone, paragaukite to, paragaukite ano!" Kai tiek prisikimšo, reikia tik stebėtis, kad pritaisė lovą, o ne visą kambarį." Šeimininkė plūdo niekuo dėtą kunigą ir žadėjo daugiau jo nė per slenkstį neįleisti, tačiau šaunų vaikiną Ulenšpygelį visada priimsianti.

AŠTUONIASDEŠIMT ŠEŠTOJI ISTORIJA. *Kaip vienas olandas suvalgė keptą obuolį, į kurį Ulenšpygelis buvo įdėjęs vaistų nuo musių*

Šauniai ir gudriai atsikeršijo Ulenšpygelis vienam olandui. O buvo taip. Apsistojęs vienoje Antverpeno užeigoje Ulenšpygelis apsirgo. Toje užeigoje viešėjo ir olandų pirkliai. Ulenšpygeliui mėsa nelindo, todėl paprašė žalių kiaušinių. Kai svečiai susėdo prie stalo, atėjo ir Ulenšpygelis, nešinas dviem kiaušiniais.

Vienas olandas palaikė Ulenšpygelį valstiečiu ir paklausė: „Valstieti, ar tau netinka šeimininko maistas, kad užsiprašei nevirtų kiaušinių?“ Jis nesiklausęs paėmė kiaušinius,

pramušė ir išgėrė vieną po kito. Lukštus sudėjo priešais Ulenšpygelį ir pasakė: „Štai, gali išlaižyti, o trynys jau išėjo!“ Svečiai pradėjo juoktis, ir Ulenšpygelis kartu su jais.

Vakare jis nusipirko gražų obuolį, vidų išraupė ir prikimšo vaistų, naudojamų musėms naikinti. Tada obuolį apkepino, nulupo žievę ir iš viršaus apibarstė imbieru. Kai visi susėdo vakarienės, Ulenšpygelis įsidėjo į lėkštę apkeptą obuolį ir nuėjo nuo stalo, tarsi ketindamas dar kažką atsinešti. Vos tik jis nusigręžė, olandas sukruto, čiupo iš lėkštės obuolį ir greitai sukramtė. Tačiau jį tuoj supykino ir teko išvemti viską, ką prieš tai jau buvo suvalgęs. Jis taip prastai jautėsi, jog šeimininkas ir svečiai pagalvojo, kad Ulenšpygelis jam pakišęs užnuodytą obuolį.

Tačiau Ulenšpygelis pasakė: „Tai ne nuodai, tik skrandžio išvalymas. Godžiam skrandžiui nėra gero maisto. Jeigu jis būtų man pasakęs, kad ketina suryti mano obuolį, būčiau perspėjęs. Nevirtuose kiaušiniuose nebuvo priedų musėms, o keptame obuolyje – buvo. Todėl jam ir teko viską išvemti.“

Tuo tarpu olandas visai atsigavo ir suprato, kad nieko blogo nenutiko. Jis pasakė Ulenšpygeliui: „Kepk, valgyk, ką tik nori, aš daugiau nieko nepaliesiu, net jei keptų karvelių turėtum.“

AŠTUONIASDEŠIMT SEPTINTOJI ISTORIJA.
Kaip Bremeno turguje Ulenšpygelis privertė moteriškę išdaužyti visus savo puodus

Po šio pokšto Ulenšpygelis grįžo į Bremeną. Šį kartą apsistojo pas vyskupą, kuris mėgo linksmai leisti su juo laiką. Už vieną šmaikštų pokštą vyskupas net padovanojo jam savo arklį. Ir štai Ulenšpygelis apsimetė, kad jam kvailystės pabodo ir kad norėtų pradėti lankytis bažnyčioje. Vyskupas tik šaipėsi ir erzino jį, bet Ulenšpygelis nieko nepaisydamas eidavo melstis.

Kartą Ulenšpygelis susikalbėjo su viena moteriške, puodžiaus žmona. Ji turguje pardavinėjo puodus. Šelmis iš

anksto sumokėjo jai už visus puodus ir pamokė, ką turės daryti, kai gaus sutartą ženklą.

Ulenšpygelis parėjo pas vyskupą, dėdamasis grįžtąs iš bažnyčios. Vyskupas vėl pradėjo šaipytis. Tada Ulenšpygelis pasiūlė: „Maloningasai pone, eikime į turgų! Ten sėdi puodžiaus pati su molio puodais. Prisiekiu, aš nepasakysiu jai nė žodžio, neduosiu ženklo akimis, bet priversiu atsistoti, paimti lazdą ir išdaužyti visus savo puodus." Vyskupas atsakė: „Norėčiau tai pamatyti", – ir lažinosi iš 30 guldenų, kad moteriškė to nepadarys. Sukirtę rankomis, abudu nukeliavo į turgų. Ulenšpygelis parodė tą moteriškę, ir jiedu nuėjo prie rotušės. Jis atsistojo šalia vyskupo ir pradėjo šūkauti ir mosikuoti rankomis, neva žodžiais ir gestais skatindamas moteriškę daužyti puodus. Pagaliau davė sutartą ženklą. Tada ji atsistojo, paėmė lazdą ir sudaužė visus savo puodus, o tai matę žmonės gardžiai kvatojo.

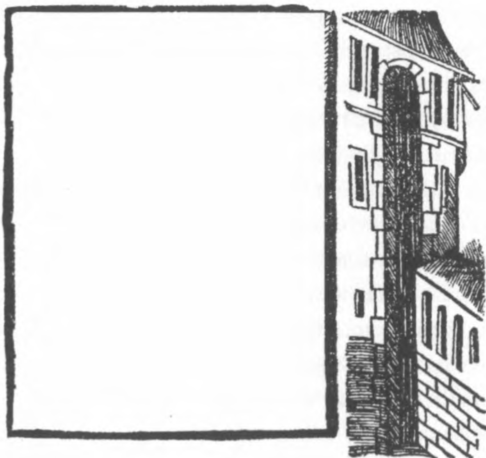
Parėjus į namus vyskupas pasivedėjo Ulenšpygelį į šalį ir liepė papasakoti, kaip tai padaręs, tada atiduosiąs tuos 30 guldenų, kuriuos pralaimėjo lažybose. Ulenšpygelis pasakė: „Gerai, maloningasis pone." Jis pasakė, kad pirmiausiai užmokėjo moteriškei už visus puodus ir viską iš anksto susitarė, taigi nebuvę jokių burtų, o dabar štai viską prisipažinęs. Vyskupas juokėsi ir davė jam 30 guldenų. Tačiau Ulenšpygelis turėjo pažadėti niekam nepasakoti ir už tai dar gavo riebų jautį. Jis pažadėjo neprasitarsiąs, tada susiruošė į kelionę ir išvyko.

Kai Ulenšpygelis iškeliavo, vyskupas sukvietė dvariškius ir riterius prie stalo ir pasigyrė galįs priversti moteriškę išdaužyti savo puodus. Riteriai ir dvariškiai nenorėjo žiū-

rėti, kaip ji tai darys, bet jiems labai rūpėjo sužinoti, kaip vyskupas ją privers. Šis pasakė: „Jeigu kiekvienas duosite man po gerą riebų jautį, pamokysiu jus šito meno.“ Buvo ruduo, kai jaučiai jau būna nupenėti, bet kiekvienas galvojo sau: bala nematė to jaučio, apsieisiu ir be jo, kad tik sužinočiau burtus. Kiekvienas riteris ir dvariškis pažadėjo vyskupui po riebų jautį ir iš karto atvedė, tad vyskupas gavo 16 jaučių. Kiekvienas jautis kainavo keturis guldenus, ir vyskupas susigrąžino dvigubai daugiau pinigų, nes Ulenšpygeliui buvo davęs tik 30 guldenų.

Kai jaučiai buvo suvaryti, iš kažkur išdygo Ulenšpygelis ir pasakė: „Ei, iš šito gero pusė man priklauso.“ Vyskupas atsakė: „Jei tu laikysies savo žodžio, tai ir aš laikysiuos. Palik duonos ir savo ponui!“ Ir davė jam riebų jautį. Ulenšpygelis paėmė ir padėkojo vyskupui.

Vyskupas sušaukė savo tarnus. Jis paragino visus atidžiai klausytis, nes tuoj atskleisiąs savo magijos paslaptį. Ir papasakojo jiems, kaip Ulenšpygelis iš anksto susitarė su moteriške ir sumokėjo jai už puodus. Visi klausėsi ir tylėjo, nes jautėsi apgauti. Nė vienas nedrįso ką nors sakyti. Vienas krapštėsi pakaušį, kitas kuprą. Jie gailėjosi vyskupui atiduotų jaučių. Tačiau nebuvo kas darą, beliko guostis mintimi, kad vyskupas yra jų maloningasis ponas. Jeigu jam atidavė jaučius, tebūnie tai pokštas. Bet labiausiai jie pyko ant savęs, kad buvo tokie kvaili ir neteko galvijų dėl tuščio reikalo. O tas šelmis Ulenšpygelis uždirbo dar vieną jautį!

AŠTUONIASDEŠIMT AŠTUNTOJI ISTORIJA.

Kaip valstietis pasodino Ulenšpygelį į vežimaitį, kuriame vežė slyvas į Einbeko turgų, ir kaip Ulenšpygelis vaisius apdergė

Šviesiausias ir kilmingiausias Braunšveigo kunigaikštis kartą Einbeke surengė riterių turnyrą su žirgais ir kovomis. Pažiūrėti reginio atvyko kitų žemių kunigaikščiai, ponai ir riteriai su savo tarnais ir palyda. Buvo vasara, slyvos ir kiti vaisiai jau nunokę. Oldendorfe netoli Einbeko gyveno mielas ir geraširdis žmogelis, jis turėjo slyvų sodą. Priskynęs pilną vežimaitį vaisių, ketino juos vežti į Einbeką, kur rinkosi daugybė žmonių, ten tikėjosi slyvas parduosiąs geriau negu įprastai.

Privažiavęs miestą pamatė ūksmingo medžio pavėsyje gulintį Ulenšpygelį. Tasai ponų namuose buvo taip persivalgęs ir persigėręs, kad pilvas braškėjo, o pats atrodė panašesnis į numirėlį negu į gyvą žmogų. Kai gerasis žmogus su vežimaičiu girgždėjo pro šalį, Ulenšpygelis užkalbino jį taip graudžiai, kaip tik mokėjo: „Ak, mielas žmogau, aš tris dienas ir naktis čia galuojuosi, ir niekas man nepadeda. Dar dieną pragulėjęs mirsiu iš bado ir troškulio. Dėl Dievo meilės, nuvežk mane į miestą." Geraširdis žmogus atsakė: „Ak, bičiuli, mielai tą padaryčiau, bet vežu slyvas. Jeigu tu ant jų atsisėsi, visas sutraiškysi." Ulenšpygelis prašė: „Nepalik manęs, aš atsisėsiu pirmgalyje." Vyriškis buvo nebejaunas ir jam teko gerokai pavargti, kol įkėlė šelmį į vežimaitį, o šis dar tyčia pasistengė būti kuo sunkesnis. Su ligoniu valstietis keliavo jau lėčiau.

Galiuką pavažiavęs, Ulenšpygelis praskleidė slyvas dengusius šiaudus, nemačiom kilstelėjo už valstiečio nugaros ir apdergė vargšeliui visas slyvas. Paskui vėl uždangstė šiaudais.

Kai jie atvyko prie miesto vartų, Ulenšpygelis suriko: „Stok, stok, padėk man išlipti, aš liksiu čia!" Gerasis žmogus padėjo šelmiui apgavikui išlipti, o pats artimiausiu keliu nuvažiavo į turgų. Iškinkė arklį ir nujojo į užeigą.

Tuo tarpu turguje susirinko daugybė miestiečių. Tarp jų buvo smalsuolis, kuris visur pirmas kaišiodavo nosį, nors retai ką pirkdavo. Priėjęs prie vežimaičio, jis pradėjo braukti šiaudus į šalį ir išsiterliojo rankas bei drabužį. Tuo metu iš užeigos grįžo valstietis. O iš kitos pusės priėjo persirengęs Ulenšpygelis ir paklausė valstietį: „Ką atvežei

parduoti?" – „Slyvas", – atsakė tas. Ulenšpygelis dėjosi nustebęs: „Kokios čia slyvos? Tu, bjaurus šelmi, jas apdergei, reikėtų vyti tave iš čia su visomis slyvomis." Valstietis apsižiūrėjęs suprato, kad šis kalba tiesą, ir pasakė: „Priemiestyje gulėjo ligonis, jis atrodė lygiai kaip čia stovintis ponas, tik kitaip apsirengęs. Pasigailėjęs aš pavėžėjau jį iki miesto vartų. Tas nenaudėlis man pridarė nuostolių." Ulenšpygelis pasakė: „Nenaudėliui reikia įkrėsti."

Žmogeliui teko išvežti slyvas ir išversti į šiukšlyną, nes niekas jų nepirko.

AŠTUONIASDEŠIMT DEVINTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis Marientalyje skaičiavo vienuolius, susirinkusius į mišias

Ulenšpygelis jau buvo apkeliavęs visas žemes, pasenęs ir nebenorėjo krėsti pokštų. Atėjo pavėluotos atgailos metas. Būdamas visiškas vargšas, jis nusprendė stoti į vienuolyną ir likusį gyvenimą atgailauti už nuodėmes, kad po mirties siela galėtų regėti Viešpatį.

Su tokiais ketinimais prisistatė Marientalio abatui ir paprašė priimti broliu vienuoliu. Visą savo turtą pažadėjo palikti vienuolynui. Abatas buvo pakantus pokštininkams, jis pasakė: „Tu dar kupinas jėgų, bet jei prašai,

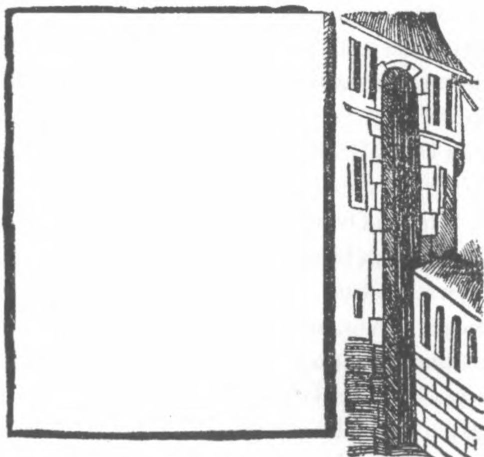
mielai priimsiu. Tačiau čia teks dirbti. Matai, mano broliai ir aš pats darbuojamės, ir kiekvienas turi savo pareigų." Ulenšpygelis sutiko: „Gerai, pone." – „Tebūnie Dievo valia, – pasakė abatas. – Kadangi tu darbo nemėgsti, būsi vartų sargybiniu. Kiurksosi savo kambarėlyje, o vienintelis rūpestis bus iš rūsio atnešti maisto ir alaus ir atkelti bei užkelti vartus." Ulenšpygelis pasakė: „Garbusis pone, teatlygina jums Dievas, kad pasirūpinote senu ligotu žmogumi! Aš darysiu viską, ką liepėte, ir nedarysiu nieko, ką draudžiate." Abatas tarė: „Štai raktai! Bet įleisk ne visus prašalaičius, o tik kas trečią ar ketvirtą atėjusį! Jeigu įleistum visus, suvalgytų vienuolyno atsargas." Ulenšpygelis atsakė: „Kilnusis pone, padarysiu viską kaip reikiant."

Kas tik pasibelsdavo į vartus, ar tai buvo vienuolyno gyventojas, ar svečias, Ulenšpygelis įleisdavo tik kas ketvirtą, ir ne kitaip. Skundai pasiekė abatą. Jis paklausė Ulenšpygelio: „Tu, neregėtas šelmi! Kodėl neįleidi vienuolių, kurie čia gyvena?" – „Pone, – atsakė Ulenšpygelis, – vartus atveriu tik kas ketvirtam, nes taip man liepėte. Aš vykdžiau nurodymus." – „Šelmis ir liks šelmis", – pasakė abatas. Dabar jis būtų mielai atsikratęs Ulenšpygelio. Vartuose pastatė kitą sargybinį, nes matė, kad Ulenšpygelis negali atsikratyti senų įpročių.

Ulenšpygeliui abatas davė kitą tarnybą. Jis pasakė: „Turėsi skaičiuoti vienuolius naktinėse mišiose, jeigu nors vieną praleisi, teks keliauti iš čia." Ulenšpygelis atsakė: „Tai nelengvas darbas, bet jeigu neduodate kito, stengsiuosi šitą kuo geriau atlikti." Naktį jis išlaužė keletą laiptų pakopų. Pirmasis į mišias visada ateidavo vienuolyno prioras,

geras, pamaldus žmogelis, senas vienuolis. Jis susikaupęs priėjo prie laiptų ir dėjo koją ant pakopos, tačiau šios nebuvo. Prioras nugriuvo, susilaužė koją ir suriko iš skausmo. Kiti broliai pašoko ir bėgo pažiūrėti, kas nutiko, bet ir jie vienas po kito nusivertė nuo laiptų. Ulenšpygelis paklausė abato: „Kilnusis pone, ar aš gerai atlikau savo pareigą? Suskaičiavau visus vienuolius", – ir padavė jam lentelę su įrėžtais brūkšneliais, žyminčiais kiekvieną nukritusįjį nuo laiptų. Abatas supyko: „Tu suskaičiavai kaip nelemtas šelmis! Dink iš mano vienuolyno ir keliauk, kur akys veda."

Ulenšpygelis išvyko į Melną. Ten jis sunkiai susirgo ir netrukus numirė.

DEVYNIASDEŠIMTOJI ISTORIJA. *Kaip Ulenšpygelis Melne susirgo ir pritaisė vaistininkui į vaistų indelį, kaip pateko pas Šventąją Dvasią, o savo motinai tarė saldų žodį*

Nuskurdęs ir ligotas Ulenšpygelis atvyko iš Marientalio į Melną. Jis apsistojo užeigoje, kurią laikė vaistininkas, ir paprašė vaistų. Tas irgi buvo nemenkas šelmis ir klastūnas. Jis davė Ulenšpygeliui stiprių vidurius paleidžiančių vaistų. Auštant jie pradėjo veikti. Ulenšpygelis atsikėlė ir ieškojo vietos atlikti savo reikalą, bet visos durys buvo užrakintos, todėl jam pasidarė baugu ir neramu. Įėjęs į vaistinės kambarėlį, pritaisė į vaistų indelį sakydamas:

„Iš čia vaistai išėjo, čia turi ir sugrįžti. Vaistininkui nebus nuostolio, o aš ir taip neturiu kuo užmokėti."

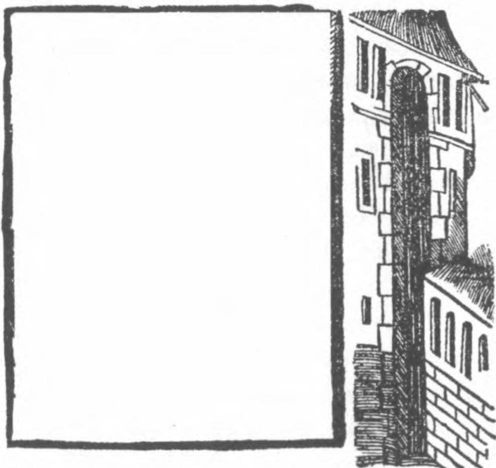
Pamatęs, kas padaryta, vaistininkas pradėjo keiktis ir liepė išvežti Ulenšpygelį į špitolę (ji vadinosi „Pas Šventąją Dvasią"). Ulenšpygelis jį nešusiems žmonėms pasakė: „Visada nuoširdžiai meldžiausi, kad pas mane ateitų Šventoji Dvasia. Dievas patvarkė savaip: tai aš einu pas Šventąją Dvasią." Nešikai tik nusijuokė iš tokių žodžių ir ėjo toliau.

Žmogus gyvena, kol gyvas, tada ateina laikas mirti. Apie sūnaus ligą buvo pranešta Ulenšpygelio motinai. Ji tučtuojau išsirengė į kelionę, o atvykusi tikėjosi gauti iš sūnaus pinigų, nes buvo vargšė sena moterėlė. Pamačiusi sūnų ji raudojo ir kalbėjo: „Mano mylimas sūneli, kur tau skauda?" – „Čia, nuo lovos krašto ir sienos!" – „Ak, sūnau, pasakyk man saldų žodelį!" Ulenšpygelis pasakė: „Miela mama, saldus žodis yra „medus"." Motina kalbėjo: „Ak, sūneli, duok man gerą patarimą, kurio niekada nepamirščiau." Ulenšpygelis pasakė: „Klausyk, miela mama, kai tave prispaus gamtiniai reikalai, nusuk sėdynę pavėjui, tada nejausi smarvės."

Motina paprašė: „Mielas sūnau, duok man trupučiuką iš savo santaupų!" Ulenšpygelis atsakė: „Mieloji mama, kas nieko neturi, tam reikia duoti, o kas turi, iš to reikia paimti. Mano turtas taip paslėptas, kad niekas nesuras[56]. Jeigu rastum ką nors, kas man priklauso, gali pasiimti viską iki aguonos grūdo."

56 Turimas galvoje nematerialus turtas.

Netrukus Ulenšpygelio sveikata smarkiai pablogėjo, todėl aplinkiniai pradėjo raginti jį atlikti išpažintį ir priimti Šventąją Komuniją. Ulenšpygelis sutiko, nes ir pats suprato, kad šį kartą nebeatsikels.

DEVYNIASDEŠIMT PIRMOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis atgailavo už nuodėmes ir pasakė apie tris išdaigas, kurių neiškrėtė

Prie sunkiai sergančio Ulenšpygelio patalo budėjusi davatka įkalbinėjo jį žadinti širdyje gailestį už nuodėmes, kad galėtų priimti Šventąją Komuniją ir saldžiai numirti. Ulenšpygelis jai atsakė: „Aš negalėsiu saldžiai numirti, nes mirtis yra karti. Ir kodėl turėčiau atgailauti? Ką per savo gyvenimą esu padaręs, žino daugybė žmonių visuose kraštuose. Kam buvau geras, tas ir kitiems papasakos, o jei ką blogo iškrėčiau, irgi visi žinos, kad ir kaip atgailaučiau. Aš gailiuosi tik dėl to, kad nepadariau

trijų dalykų." Davatka sušuko: „Ak tu Pone Dieve! Jeigu turite galvoje nepadarytas piktybes, tai džiaukitės, o dabar gailėkitės už padarytas nuodėmes!" Ulenšpygelis pasakė: „Ponia, aš gailiuosi, kad nepadariau trijų darbų, nes nesiryžau." Davatka klausinėjo: „Kokie tie darbai? Ar jie geri, ar blogi?"

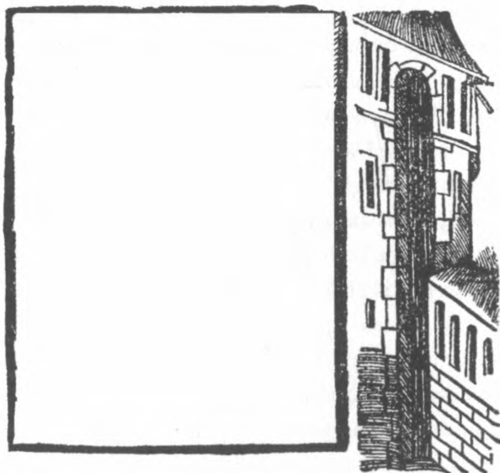
Ulenšpygelis kalbėjo: „Pirmasis yra toks: jaunystėje pamatęs žmogų, kurio padurkai kyšodavo iš po apsiausto, sekdavau jam iš paskos. Aš tikėjausi, kad drabužis visai nusmuks ir galėsiu jį pasiimti. Priėjęs arčiau pamatydavau, kad drabužis nesmuko, tik buvo per ilgas. Dėl to taip supykdavau, kad būčiau galėjęs nurėžti tuos padurkus. Labai gailiuosi, kad to nepadariau.

Antrasis darbas toks: pamatęs žmogų, sėdintį ar einantį ir krapštinėjantį peiliu dantis, labai norėdavau susmeigti jam tą peilį į kaklą. Gailiuosi, kad to nepadariau.

Trečiasis dalykas, kurio gailiuosi nepadaręs, yra tai, kad negalėjau visoms nusenusioms boboms užsiūti užpakalių. Juk jos niekam daugiau šiame pasaulyje netinka, kaip tik teršti žemę, kuri augina gėrybes."

Davatka pasipiktino: „Apsaugok Dieve! Ką jūs čia kalbate? Ar norite pasakyti, kad būdamas pakankamai sveikas užsiūtumėt man išeinamąją, nes turiu jau daugiau kaip 60 metų?" Ulenšpygelis atsakė: „Gailiuosi, kad to dar nepadariau." Davatka pasakė: „Tegriebia tave velnias!", – ir išbėgo palikusi Ulenšpygelį vieną.

O Ulenšpygelis kalbėjo: „Nė viena davatka nėra tokia romi, kad supykusi nebūtų piktesnė už velnią."

DEVYNIASDEŠIMT ANTROJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelis atidavė palikimą, o kunigas išsipurvino ranką

Saugokitės, dvasiškiai ir pasauliečiai, kad nesusipurvintumėte rankų palikimu, o tai kunigui iškrėtė Ulenšpygelis!

Pas Ulenšpygelį atėjo kunigas išklausyti paskutinės išpažinties. Nuodėmklausys galvojo: „Tas žmogus per gyvenimą prikrėtė daugybę eibių ir iš to neblogai uždirbdavo. Gal jis turi sukaupęs nemažą sumelę, o dabar štai ateina paskutinioji. Taigi paimsiu jo pinigus, gal ir man kas teks."

Ulenšpygelis pradėjo viso gyvenimo išpažintį ir pamažu įsikalbėjo su kunigu. Tada kunigas pasakė: „Mielas sūnau

Ulenšpygeli, žemiškojo kelio pabaigoje mąstykite apie sielos išganymą! Būdamas nuotykių ieškotojas ne kartą sunkiai nusidėjote. Atgailaukite! O jei turite pinigų, paaukosiu juos Dievo garbei ir tokiems neturtingiems kaip aš kunigams. Paklausykite mano patarimo, juk tie pinigai gauti ne visada gražiu būdu. Jeigu man juos parodytumėt ir atiduotumėt, nepaliaudamas melsčiau Dievą ir aukočiau mišias už jūsų vėlę." Ulenšpygelis atsakė: „Gerai, mielas kunige, aš to nepamiršiu. Ateikite po pietų – atiduosiu jums savo auksinius. Galite neabejoti."

Kunigas apsidžiaugė ir pažadėjo atskubėti po pietų. Tuo tarpu Ulenšpygelis paėmė puodynę, iki pusės pritaisė savo mėšlo, o viršų užbarstė auksiniais pinigėliais. Kunigas sugrįžęs pasakė: „Aš jau čia, mano mielas Ulenšpygeli. Jūs žadėjote man kažką duoti, tad dabar norėčiau paimti." Ulenšpygelis atsakė: „Taip, mielas pone, jeigu esate kuklus ir negodus, leidžiu jums pakabinti pilną saują iš šios puodynės, kad ilgai mane minėtumėt." Kunigas pasakė: „Vykdysiu jūsų valią ir paimsiu visai nedaug." Ulenšpygelis atidengė indą ir pasakė: „Žiūrėkite, mielas pone, jis pilnas auksinių. Įkiškite ranką ir paimkite pilną saują. Tik negriebkite per giliai!" Kunigas apsidžiaugė ir iš karto sutiko. Tačiau godumas pergalėjo: jis nusprendė sugriebti kuo pilnesnę saują. Giliau kunigas užčiuopė po pinigais kažką drėgno ir minkšto. Jis greitai ištraukė ranką, bet toji jau buvo iki alkūnės aplipusi mėšlu.

Tada kunigas pasakė Ulenšpygeliui: „Ak tu, klastingas šelmi! Juk tu apgavai mane paskutinę savo gyvenimo akimirką, gulėdamas mirties patale! Tada tiems, ku-

riuos apgaudinėjai jaunystės dienomis, nėra ko skųstis."
Ulenšpygelis atsakė: „Mielas pone, aš įspėjau, kad negriebtumėte per giliai! Tai vis per jūsų godumą. Nepaisėte mano žodžių, todėl esate pats kaltas, o ne aš." Kunigas kalbėjo: „Tu esi šelmis, pranokstantis visus šelmius! Su tokiais pokštais gali ir iš Liubeko kartuvių sveikas išlįsti." Jis išėjo, palikęs Ulenšpygelį gulėti.

Ulenšpygelis kunigui pavymui dar sušuko, kad neskubėtų ir pasiimtų pinigus. Bet tas nė girdėti nenorėjo.

DEVYNIASDEŠIMT TREČIOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis padalijo savo turtą į tris dalis: vieną skyrė bičiuliams, kitą – Melno rotušei, o trečiąją – Melno kunigui

Ulenšpygelis jautėsi vis prasčiau. Testamentu jis padalijo savo turtą į tris dalis: vieną paskyrė bičiuliams, antrą – Melno rotušės tarybai, o trečią – Melno bažnyčios klebonui. Dar pridėjo tokius nurodymus: kai Viešpaties valia jam teks mirti, tebūnie jo palaikai palaidoti pašventintoje žemėje, o už sielą meldžiamasi per atmintinas dienas pagal krikščionišką tvarką ir papročius. Po keturių savaičių paveldėtojai turėsią susirinkti, paimti brangiais rakteliais užrakintą puikiąją dėžutę, kurią jiems iš

anksto parodysiąs, atrakinti ją ir, ką rasią, draugiškai pasidalinti. Visos trys šalys sutarė, ir Ulenšpygelis numirė.

Kai visi testamento nurodymai buvo įvykdyti ir praėjo keturios savaitės, susirinko burmistras, klebonas ir Ulenšpygelio bičiuliai ir atidarė skrynelę, norėdami pasidalinti paliktą turtą. Bet viduje rado tik akmenų ir nieko daugiau. Jie supykę šnairavo vienas į kitą. Kunigas pasakė: „Palikimą saugojo burmistras, tai jis bus slapčia išėmęs turtą ir skrynelę užrakinęs." Burmistras manė kitaip: kai jis sirgo, Ulenšpygelio bičiuliai būsią turtą iškraustę ir prikrovę akmenų. O bičiuliai galvojo, kad turtą nugvelbė kunigas, kai Ulenšpygelis atliko išpažintį ir viduje daugiau nieko nebuvo. Taigi visi išsiskirstė labai nepatenkinti.

Klebonas ir burmistras nutarė iškasti Ulenšpygelio kūną. Atkasę pamatė, kad šis jau pradėjęs trūnyti, ir niekas nenorėjo jo judinti. Tada jie vėl uždengė karstą ir paliko jame Ulenšpygelį. Atminimui ant kapo pastatė akmenį, kuris ir šiandien tebestovi.

DEVYNIASDEŠIMT KETVIRTOJI ISTORIJA.

Kaip Ulenšpygelis numirė, o per šermenis kiaulės apvertė neštuvus, ir jis išgriuvo ant žemės

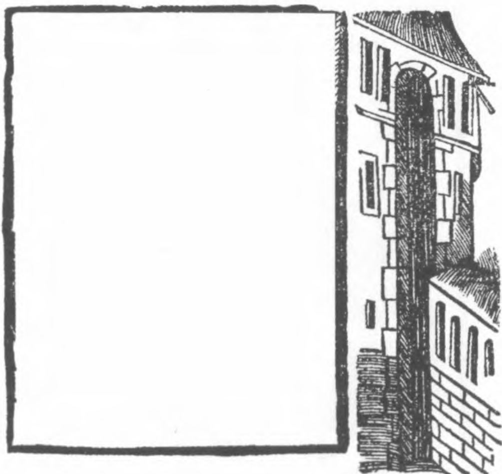
Kai Ulenšpygelis atidavė dūšią, į špitolę suėję žmonės apraudojo numirėlį ir paguldė į karstą, pastatytą ant aukštų neštuvų. Susirinkę kunigai jau rengėsi giedoti ir atlikti kitas laidojimo apeigas, bet iš kažkur išlindo špitolninko kiaulė su pulku paršelių. Palindusi po neštuvais, ji pradėjo taip smarkiai trintis, kad neštuvai pasviro, ir karstas griuvo ant žemės. Moterys ir kunigai norėjo kiaulę su paršeliais išstumti pro duris, bet peniukšlė spyrėsi ir nesidavė išvaroma. Ir kiaulė, ir paršeliai lakstė po

visą špitolę, vertė iš kojų kunigus ir davatkas, sveikus ir ligonius, šokinėjo per karstą, kuriame gulėjo Ulenšpygelis. Kilo triukšmas ir rėksmas. Davatkos taip klykė, kad kunigai, viską metę, patys puolė pro duris. Pagaliau visiems sušokus pavyko išgrūsti kiaulę su paršeliais laukan.

Susirinkusios davatkėlės užkėlė karstą ant neštuvų, bet dabar Ulenšpygelis gulėjo atvirkščiai – pilvu į apačią, nugara į viršų. O kunigai už durų kalbėjosi: jeigu davatkos nori jį laidoti, jie neprieštarausią, bet patys atgal negrįšią.

Taigi davatkos paėmė karstą su Ulenšpygelio palaikais ir nunešė į kapines, o jis vis dar gulėjo kniūbsčias. Taip ir pastatė prie kapo duobės.

Sugrįžo kunigai ir pradėjo kalbėti, kaip čia palaidojus Ulenšpygelį: argi jis norėtų ilsėtis kaip visi krikščionys? Tada pamatė, kad kūnas karste guli kniūbsčias, nes karstas buvo apvirtęs. Jie pradėjo juoktis ir sakė: „Šelmis pats parodė, kad nori gulėti atvirkščiai. Taip jį ir palikime."

DEVYNIASDEŠIMT PENKTOJI ISTORIJA.
Kaip Ulenšpygelį palaidojo davatkos, nes jis pats nenorėjo, kad laidotų dvasininkai ar pasauliečiai

Ulenšpygelio laidotuvės buvo keistos. Visiems susirinkus prie duobės, jo karstas buvo uždėtas ant virvių ir pamažu leidžiamas žemyn. Staiga nutrūko virvė, laikiusi kojūgalį, karstas smuko galu į duobę, ir Ulenšpygelis atsistojo ant kojų. Susirinkusieji kalbėjo: „Tegu stovi! Gyveno ne kaip visi, toks bus ir miręs." Taigi taip ir užkasė duobę.

Ant kapo pastatė akmenį. Jame iškalta pelėda, laikanti naguose veidrodį, o viršuje parašyta:

„Tegu niekas neliečia šio akmens. Čia stovi
palaidotas Ulenšpygelis[57].
MCCCL Viešpaties metai."

57 Originale epitafija yra rimuota:
Dissen stein soll niemans erhaben.
Hie staht Ulenspiegel begraben.

DEVYNIASDEŠIMT ŠEŠTOJI ISTORIJA.

Kokia epitafija iškalta Liuneburge ant jo antkapio

Epitafija
Tegu niekas neliečia šio akmens.
Ulenšpygelis stovi čia palaidotas.[58]
Išspausdino Johannesas Grüningeris laisvajame mieste
Štrasburge 1515 m., Šv. Adolfo dieną[59].

58 *Dissen stein sol niemans erhaben.*
Ulenspiegel stat hie begraben.

59 Šventasis Adolfas minimas rugpjūčio 31 d.

Išleido Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Antakalnio g. 6, LT-10308 Vilnius
www.llti.lt; knyga@llti.lt

Spausdino UAB „Petro ofsetas“
Naujoji Riovonių g. 25C, LT-03153 Vilnius
el. p. priemimas@petroofsetas.lt, www.petroofsetas.lt

